

Nr 43.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om djurskydd, m. m.; given Stockholms slott den 28 januari 1944.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed

dels jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om djurskydd; och

2) lag om ändrad lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen,

dels ock inhämta riksdagens yttrande över bilagda förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 35 §§ hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566).

GUSTAF.

Thorwald Bergquist.

F ö r s l a g
till
L a g
om djurskydd.

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelse.

1 §.

Denna lag avser vård och behandling av husdjur och av andra djur som hållas i fångenskap.

Allmänna bestämmelser.

2 §.

Djur skall behandlas väl och såvitt möjligt skyddas mot lidande.

Stall eller annat förvaringsrum för djur skall erbjuda tillräckligt utrymme och skydd samt skall hållas tillfredsställande rent.

Djur skall förses med erforderligt foder och vatten.

3 §.

När djur användes i arbete, skall såvitt möjligt iakttagas, att det icke överanstränges.

Djur må ej pådrivas eller agas med redskap som lätt kan sarga eller på annat sätt skada djuret.

4 §.

Djur må icke hållas bundet eller tjudrat på ett för djuret plågsamt sätt eller så att det icke kan få behövlig vila.

5 §.

Djur som blivit sjukt eller skadat skall utan dröjsmål omhändertagas för erforderlig omvårdnad, där ej sjukdomen eller skadan är så svårartad att djuret bör dödas.

6 §.

Med avseende å transport av djur skall särskilt iakttagas, att transportmedlet är lämpat för ändamålet och att djuret såvitt möjligt skyddas mot stötar, skavning och dylikt.

Närmare bestämmelser angående transport av djur meddelas av Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer.

7 §.

Om slakt av husdjur är särskilt stadgat.

Om förevisning av djur.

8 §.

Djur må icke övas för eller användas vid filminspelning, offentlig föreställning eller annan förevisning på sådant sätt att det utsättes för ångest eller annat lidande.

Närmare föreskrifter om offentlig förevisning av djur meddelas av Konungen.

Om kastrering och kupering m. m.

9 §.

Kastrering av häst må utföras endast av veterinär.

Samma lag vare i fråga om annat djur som uppnått fyra månaders ålder, där ej Konungen annorlunda förordnar.

10 §.

Kupering av svansen på häst må, såframt ej Konungen medgiver undantag, företagas allenast för att bota sjukdom, skada eller oart samt skall utföras av veterinär.

Kupering av svansen på annat djur må, där djuret uppnått två månaders ålder, utföras endast av veterinär.

Öronen på hund må ej kuperas.

11 §.

För annan särskild behandling av djur än ovan sägs i syfte att bota sjukdom eller skada skall veterinär anlitas, därest behandlingen är förenad med operativt ingrepp av någon betydelse eller avsevärt lidande för djuret.

Vad nu sagts skall dock ej gälla, om anlitandet av veterinär skulle medföra oskäligen kostnad eller vålla tidsutdräkt som äventyrar ändamålet med behandlingen.

Om användning av djur för vetenskapligt ändamål m. m.

12 §.

Djur må ej utan medicinalstyrelsens tillstånd användas för vetenskaplig forskning eller undervisning, sjukdomsdiagnos, framställning av läkemedel eller annat härmed jämförligt ändamål, därest användningen är förenad med operativt ingrepp, insprutning eller blodavtappning eller ock eljest medför ångest eller annat lidande för djuret. Konungen äger medgiva undantag från vad nu sagts med avseende å viss institution eller inrättning.

Närmare bestämmelser angående tillstånd som avses i första stycket meddelas av Konungen.

13 §.

Vid operativt ingrepp eller annan åtgärd som avses i 12 § må ej större lidande tillfogas djuret än som är oundgängligt. Kan det antagas att avsevärt lidande åsamkas djuret jämväl sedan ingreppet eller åtgärden slutförts, skall djuret därefter dödas snarast möjligt.

Om tillsyn å lagens efterlevnad.

14 §.

Hälsovårdsnämnden i orten har att, i samverkan med läns- och distrikts- eller stadsveterinären, öva tillsyn över djurens vård och behandling. För sådant ändamål äger nämnden, om erforderliga medel äro anslagna därtill, anställa tillsyningsman.

Åsidosätter någon vad i 2—6 §§ stadgas, äger hälsovårdsnämnden, i den mån ej särskilda bestämmelser äro gällande, meddela erforderlig föreskrift om vad han jämlikt nämnda paragrafer har att iakttaga. Den som är missnöjd med nämndens beslut äger däröver anföra besvär hos länsstyrelsen inom tid som i allmänhet gäller om klagan över hälsovårdsnämnds beslut. Länsstyrelsen äger förordna, att dess beslut omedelbart skall lända till efterrättelse.

Vid nämndens handläggning av ärende som rör vården eller behandlingen av djur äger länsveterinären så ock distrikts- eller stadsveterinären vara tillstädes och deltaga i överläggningarna men ej i beslutet.

15 §.

Den som har djur i sin vård är skyldig att låta hälsovårdsnämnden eller någon dess ledamot eller suppleant som nämnden utser eller tillsyningsman varom i 14 § förmäles så ock länsveterinären eller distrikts- eller stadsveterinären besiktiga djuret och stall eller annat förvaringsrum för djuret.

Polismyndigheten meddelar erforderlig handräckning för dylik besiktning.

16 §.

Vad i 14 och 15 §§ stadgas skall icke gälla med avseende å djur som användas inom försvarsväsendet.

Om rätt att omhändertaga eller döda djur i vissa fall.

17 §.

Är djur utsatt för djurplågeri och sker ej på tillsägelse av polismyndigheten rättelse, äger denna omhändertaga djuret samt, där sådant med hänsyn till kostnaden för djurets vård eller andra omständigheter finnes nödvändigt, efter värdering låta försälja eller döda det. Den som är missnöjd med att djuret omhändertagits äger att hos länsstyrelsen påkalla rättelse.

Närmare bestämmelser angående tillämpningen av vad i första stycket stadgas meddelas av Konungen.

18 §.

Har ej talan om ansvar för djurplågeri blivit väckt eller svaranden med stämning sökt inom en vecka från det djur omhändertagits enligt 17 §, skall djuret återlämnas, om det ej dessförinnan försållts eller dödats.

Har ansvarstalan blivit anhängiggjord och yrkar svaranden, i fall då djuret icke blivit försållt eller dödat, att vidtagen åtgärd skall upphävas eller ändras, har domstolen att så snart ske kan besluta i frågan. Domstolens beslut skall omedelbart lända till efterrättelse, där ej annorlunda förordnas. Över beslutet må klagan föras särskilt.

19 §.

Kostnad som föranledes av åtgärd enligt 17 § skall förskjutas av allmänna medel.

Har talan väckts om ansvar för djurplågeri, skall domstolen i slutliga utslaget pröva, huruvida nämnda kostnad skall till statsverket återgäldas av åklagaren eller av svaranden. Ej må åklagaren därtill förpliktas i annat fall än då den åtgärd som föranlett kostnaden blivit av honom utan skäl vidtagen.

Har djuret av polismyndigheten försållts, skall polismyndigheten, i avbidan på domstolens beslut i kostnadsfrågan, av försäljningssumman innehålla ett belopp som svarar mot vad av allmänna medel förskjutits.

20 §.

Påträffas djur så svårt sjukt eller skadat att det uppenbarligen bör omedelbart dödas, må veterinär eller polisman så ock i synnerligen trängande fall envar annan genast föranstalta om djurets dödande. Om så kan ske, bör ägarens eller innehavarens mening inhämtas.

Den som låter döda djuret skall genast underrätta ägaren eller innehavaren eller, om hinder därför möter, polismyndigheten.

Om straff.

21 §.

Den som bryter mot vad i 9, 10, 11 eller 12 § stadgas, eller av tredska underlåter att ställa sig till efterrättelse föreskrift som meddelats jämlikt 14 § andra stycket, eller åsidosätter honom åvilande skyldighet enligt 15 § första stycket eller underlåter att fullgöra vad honom åligger enligt 20 § andra stycket, straffes med dagsböter.

Om straff för djurplågeri stadgas i allmänna strafflagen.

22 §.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1945.

Häriigenom upphäves lagen den 6 maj 1921 (nr 188) om rätt i vissa fall för polismyndighet att omhänderta djur.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändrad lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 18 kap. 16 § strafflagen¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

18 KAP.

16 §.

Den som, genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes, utsätter djur för otillbörligt lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1945.

F ö r s l a g
till
F ö r o r d n i n g
om ändrad lydelse av 1 och 35 §§ hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919²
(nr 566).

Härigenom förordnas, att 1 och 35 §§ hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919² skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

1 §.

Varje stad — — — annan myndighet.

Om hälsovårdsnämnds befattning med åtgärder för smittsamma sjukdomars bekämpande och i samband därmed stående sjukvård samt med tillsyn å djurs vård och behandling är särskilt stadgat.

35 §.

Varje kommun — — — annan myndighet.

Om hälsovårdsnämnds befattning med åtgärder för smittsamma sjukdomars bekämpande samt med tillsyn å djurs vård och behandling är särskilt stadgat.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1945.

---

¹ Senaste lydelse se SFS 1921: 187.

² Senaste lydelse se SFS 1941: 655.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 december 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med cheferna för social-, kommunikations- och jordbruksdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, fråga om *ny lagstiftning angående djurskydd*.

Föredraganden anför följande.

Inledning.

I skrivelse den 4 mars 1935 (nr 61) har riksdagen anhållit, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning angående en särskild lag om djurskydd och vad därmed ägde samband samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Med anledning härav tillkallade chefen för justitiedepartementet, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 23 april 1937, den 5 maj 1937 revisionssekreteraren numera expeditionschefen Gustaf Adolf Bouveng att verkställa den begärda utredningen, varjämte professorn vid veterinärhögskolan Vilhelm Sahlstedt, vice ordföranden i de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund, f. d. professorn Harry Stålfors och ledamoten av riksdagens andra kammare Nestor Hammarlund i Errarp förordnades att i egenskap av sakkunniga deltaga i överläggningar med utredningsmannen. Den 22 mars 1938 tillkallades sekreteraren i nyssnämnda förbund majoren Max Schürer von Waldheim såsom ytterligare sakkunnig.

Utredningsmannen avgav den 1 november 1938 betänkande med förslag rörande djurskyddslagstiftning (SOU 1938: 36). Sedan yttranden inhämtats över betänkandet, har däri upptaget förslag till lag om okynnes och skadegörande hundar föranlett lagstiftning vid riksdagen innevarande år. Jag anhåller att nu få upptaga till behandling de lagförslag som i övrigt framlagts i betänkandet.

Gällande rätt.

Den centrala lagbestämmelsen till skydd för djur återfinnes i 18 kap. 16 § strafflagen, som har följande lydelse.

Visar någon i behandling av djur uppenbar grymhet, genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes, straffes för djurplågeri med böter. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas.

Straff för djurplågeri infördes i svensk rätt genom en förordning den 21 december 1857 angående ansvar för misshandling av djur. Enligt denna förordning skulle den som i behandling av egna eller andras kreatur visade uppenbar grymhet straffas med böter från fem till och med ett hundra riksdaler riksmünt. Förordningen var alltså icke tillämplig beträffande andra djur än husdjur. Stadgandet upptogs oförändrat uti 18 kap. 16 § i 1864 års strafflag. Genom lag den 20 juni 1890 höjdes straffmaximum i paragrafen till 500 kronors böter och genom lag den 29 juni 1900 erhöll densamma ett tillägg, enligt vilket straffet, därest omständigheterna vore synnerligen försvårande, kunde bestämmas till fängelse i högst sex månader. I syfte att straffbelägga misshandel av varje slag av djur ersattes genom lag den 12 juli 1907 uttrycket »egna eller andras kreatur» av ordet »djur».

I en till 1921 års riksdag avlåten proposition (nr 6) föreslogs ändrad lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen. Enligt förslaget skulle den, som gjorde sig skyldig till oförsvarlig misshandel eller överansträngning av djur eller genom vanvård tillfogade djur lidande, straffas för djurplågeri med böter. Vore djurplågeriet av svår beskaffenhet eller omständigheterna synnerligen försvårande, skulle straffet kunna bestämmas till fängelse i högst sex månader.

Detta förslag blev emellertid icke antaget av riksdagen som i stället på hemställan av första lagutskottet (utl. nr 11) antog den lydelse lagrummet alltså har.

I samband härmed tillkom lagen den 6 maj 1921 om rätt i vissa fall för polismyndighet att omhändertaga djur. I denna lag stadgas, att om djur är utsatt för djurplågeri av svår beskaffenhet och rättelse ej sker på tillsägelse av polismyndighet, denna äger att i viss i lagen närmare angiven ordning omhändertaga djuret och föranstalta om veterinärbesiktning av detsamma samt, där sådant finnes påkallat av omständigheterna, låta avliva eller försälja det.

Enligt förordningen den 30 december 1916 angående förbud mot förevisning av djur i s. k. menagerier är det förbjudet att mot betalning förevisa eller låta förevisa djur som i menagerier föras från ort till annan. Förbudet skall dock icke utgöra hinder mot förevisande av djur vid cirkus- eller liknande föreställning, där huvudsakligen avses att visa djuren bibragt dresstyr. I lagen den 4 juni 1937 angående slakt av husdjur föreskrives, att vid sådan slakt djuret skall bedövas omedelbart före blodets avtappande; dock må fjäderfä och kaniner utan föregående bedövning avlivas därigenom att huvudet hastigt skiljes från kroppen.

Ytterligare ett antal författningar innehålla — jämte huvudsakligen andra föreskrifter — enstaka bestämmelser som äro av betydelse ur djurskyddssynpunkt. Bland dessa författningar märkes skogshärbärgeslagen den 21 maj 1937. Där i stadgas, att det vid skogsavverknings-, väg-, vattenavlednings- och flottledsbyggnadsarbete åligger arbetsgivaren att sörja för att å eller i närhe-

ten av arbetsstället tillgång finnes till lämpligt stall för de hästar, som användas vid arbetet. Stall skall ej mindre erbjuda tillräckligt utrymme samt tillfredsställande skydd mot köld och nederbörd än även i övrigt, med tillbörlig hänsyn tagen till den tid och de förhållanden, under vilka stallet kan förväntas komma till användning, motsvara skäligen fordringar på ett tillfälligt stall. Tillsyn å efterlevnaden av lagen utövas, under överinseende och ledning av yrkesinspektionens chefsmyndighet, av befattningshavare vid yrkesinspektionen samt i det allmännas tjänst för skogsvård anställd personal.

I hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 finnas vissa föreskrifter om huru stall, fähus och svinhus skola vara inrättade. Syftet med dessa föreskrifter torde enbart ha varit att förebygga uppkomsten av sanitära olägenheter, men de ha givetvis viss betydelse även ur djurskyddssynpunkt. Föreskrifterna gälla emellertid endast städers planlagda områden och vissa andra tätbebyggda områden.

Angående transport av djur innehåller järnvägstrafikstadgan den 12 juni 1925 vissa bestämmelser som gälla för samtliga för allmän trafik öppnade svenska järnvägar.

I detta sammanhang må även erinras om förekomsten av åtskilliga föreskrifter rörande yrkesmässig befordran av levande djur med motorfordon, vilka föreskrifter meddelats av överståthållarämbetet samt länsstyrelser, vanligen i form av länskungörelser. Dessa föreskrifters betydelse har emellertid minskats därigenom att sedermera från bestämmelserna angående yrkesmässig automobiltrafik undantagits bland annat fall, där automobil användes för transport uteslutande av slaktdjur till slakteri. Föreskrifterna äro dessutom i stor utsträckning av olika innehåll i de skilda länen.

Av betydelse ur djurskyddssynpunkt äro slutligen gällande bestämmelser i fråga om metoder och redskap för bedrivande av jakt och fiske, vilka huvudsakligen återfinnas i jaktstadgan den 3 juni 1938 och fiskeristadgan den 17 oktober 1900.

I betänkandet har lämnats en redogörelse för utländsk lagstiftning å djurskyddets område (sid. 58—68).

Framställningar om ny lagstiftning.

Under årens lopp ha åtskilliga mera speciella djurskyddsfrågor motionsvägen gjorts till föremål för riksdagens behandling eller ock förts fram genom framställningar till Kungl. Maj:t. Här må nämnas frågor om kupering av vissa kroppsdelar å djur, kastrering av djur, användande av levande djur för vetenskapliga ändamål (vivisektion), transport av djur, handel med och utförsel av hästar samt förevisning av djur. Närmare redogörelse lämnas i betänkandet (sid. 41—55).

Reformsträvandena inom djurskyddets område ha inriktats på en ändring av 18 kap. 16 § strafflagen i syfte att utsträcka dess tillämplighetsområde samt på genomförandet av en särskild mera omfattande djurskyddslag.

Vid 1934 års riksdag väcktes en motion (I: 12), i vilken framställdes flera förslag i djurskyddsfrämjande syfte. Bland annat hemställdes om sådan ändring av 18 kap. 16 § strafflagen, att uttrycket »uppenbar grymhet» bleve utbytt mot »grymhet» samt att den i lagrummet intagna straffskalan bleve skärpt.

Första lagutskottet hemställde i avgivet utlåtande (nr 34), att förslaget till ändring av 18 kap. 16 § strafflagen icke måtte av riksdagen bifallas, samt att övriga i motionen upptagna yrkanden, bortsett från däri framställt yrkande om en human slaktlag, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottet anförde därvid att med uttrycket »uppenbar grymhet» i nämnda lagrum förstodes, att förfarandet enligt en inom samhället allmänt härskande uppfattning otvetydigt framstode såsom otillbörligt. Det syntes utskottet som om man knappast skulle kunna underlåta att såsom förutsättning för straff uppställa ett dylikt villkor, och utskottet kunde således icke för sin del förorda någon ändring i denna del. Vad anginge den i lagrummet intagna straffskalan gäve densamma domstolarna befogenhet att döma till fängelse i högst sex månader, så snart djurplågeriet vore av svår beskaffenhet eller omständigheterna eljest vore synnerligen försvårande. Utskottet funne den möjlighet att ådöma frihetsstraff som sålunda föreläge fullt tillräcklig.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

I en motion (II: 130) vid 1935 års riksdag yrkades, att riksdagen för sin del ville besluta skärpning av straffet för djurplågeri. I en annan motion vid samma riksdag (II: 340) hemställdes, att riksdagen ville besluta om en ingående och förutsättningslös utredning i syfte att åstadkomma en mera human behandling av djuren.

Första lagutskottet, som behandlade motionerna, anförde i sitt utlåtande (nr 13) — efter att ha lämnat statistiska uppgifter angående djurplågeriparagrafens tillämpning samt en redogörelse för viss utländsk lagstiftning — i huvudsak följande.

När utskottet vid 1934 års riksdag senast behandlade frågan om ändring av 18 kap. 16 § strafflagen, uttalade utskottet bland annat, att den möjlighet att döma till frihetsstraff som redan föreligger syntes fullt tillräcklig. De statistiska uppgifter som utskottet anfört torde även visa, att domstolarna vid tillämpning av lagrummet i icke så få fall utmätta fängelse. Å andra sidan vill utskottet icke bestrida, att objektivt sett svårartade fall av djurplågeri mången gång till synes bedömas mildt. Av större betydelse är emellertid enligt utskottets mening, att många fall där djuren åsamkas onödigt lidande icke bli föremål för beivran, och det förefaller icke anlagligt att ett mera effektivt ingripande därutinnan skulle avsevärt främjas med en straffskärpning.

På sätt utskottet framhöll i sitt utlåtande i ämnet sistförflutna år har definitionen å djurplågeri i 18 kap. 16 § strafflagen så avfattats, att därunder icke faller annat förfarande än det som enligt en inom samhället allmänt härskande uppfattning otvetydigt framstår såsom otillbörligt. Enligt utskottets mening måste det också anses riktigt, att, där lagstiftaren icke närmare än hos oss är fallet anger den rättsstridiga handlingen, straff icke bör in-

träda i andra fall än där förfarandet står i sådan motsättning till den allmänna uppfattningen som nyss nämnts. Den ståndpunkt som utmärker den svenska lagen i förevarande avseende torde jämväl ända till senaste tid ha stått i huvudsaklig överensstämmelse med lagstiftningen i andra länder. Det kan för övrigt ifrågasättas, huruvida en bestämmelse om djurplågeri i allmän strafflag överhuvud lämpligen kan givas ett innehåll som mera väsentligt avviker från den svenska strafflagens.

Den av utskottet lämnade redogörelsen för utländsk lagstiftning synes emellertid ge vid handen att i andra länder lagstiftaren ansett sig böra beträda nya vägar för att mera effektivt bidra till att åstadkomma en human behandling av djuren. Sålunda ha nyligen i Finland och Tyskland antagits omfattande särskilda lagar om djurskydd, varjämte i Norge föreligger ett förslag i samma riktning. Dessa lagar och lagförslag utmärka sig för stor utförlighet, innehållande bland annat kategoriska förbud att behandla djuren på vissa angivna sätt, förbud för annan än veterinär att företaga operativa ingrepp m. m. Detsamma gäller, ehuru ej i lika hög grad, den något äldre lagen om djurskydd i Danmark. Det är uppenbart, att man genom en sådan lagstiftningsmetod vinner stora möjligheter att leda det allmänna tänkesättet i förevarande ämne in på nya banor. I detta hänseende lärer själva uppräknningen i lagen av vissa förbudna handlingar i och för sig vara av stor betydelse. Därjämte synes särskilt i norska förslaget omförmäld djurskyddsnämnd — en för varje kommun — vara ägnad att hos befolkningen införa nya och förbättrade seder vid behandlingen av djuren. Såsom en stor fördel måste betecknas att den allmänna opinionen på sådant sätt lär kunna kraftigt påverkas utan att man behöver tillgripa den straffsanktion som lagförslaget jämväl innehåller.

Någon dylik opinionsbildande verkan tillkommer uppenbarligen icke en sådan straffbestämmelse som 18 kap. 16 § i den svenska strafflagen. På sätt förut erinrats tager lagrummet sikte allenast på sådana handlingar, som otvetydigt strida mot den gängse uppfattningen. Det har emellertid synts utskottet påkallat att i vårt land söka härutöver ingripa i huvudsak på sätt som skett i våra grannländer. Även hos oss förekomma många av de förfaringsätt som där med rätta ansetts böra förbjudas, och vad särskilt beträffar husdjuren råda otvivelaktigt på talrika orter inrotade seder och bruk i fråga om deras behandling vilka äro ägnade att orsaka djuren onödigt lidande. Ej sällan hållas djuren instängda i mörka och osunda stall, svältfödas eller misskötas på annat sätt.

På grund av vad sålunda anförts vill utskottet förorda, att frågan om en genomgripande djurskyddslagstiftning blir föremål för utredning. Huruvida därvid kan finnas nödvändigt att i anslutning till en ny lag om djurskydd underkasta 18 kap. 16 § strafflagen någon omarbetning kan uppenbarligen icke nu avgöras.

Den föreslagna utredningen lär bland annat böra omfatta jämväl frågan om nya bestämmelser angående omhändertagande av djur, i vilket ämne nu stadgas i lagen den 6 maj 1921, varförutom en omarbetning av menageriförordningen den 30 december 1916 lär böra tagas under övervägande.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t ville med beaktande av vad utskottet anförut föranställa om utredning angående en särskild lag om djurskydd och vad därmed ägde samband samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen, därvid dock andra kammaren

av utskottets motivering uteslöt vad utskottet anfört om rådande otillfredsställande seder och bruk vid behandling av djur.

Slutligen må nämnas, att vid 1938 års riksdag väcktes en motion (II: 321), vari hemställdes att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående möjligheten att åstadkomma en lagstiftning om skyldighet för försäljare av hästskulptur att tillhandahålla intyg om deras ålder. Jordbruksutskottet, som behandlade motionen, hemställde i avgivet utlåtande (nr 58), att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, huruvida och i vad mån åtgärder kunde vara påkallade för att vid handel med hästar vinna större säkerhet om djurens ålder. Riksdagen biföll utskottets hemställan. Sedan Kungl. Maj:t härefter i juni 1938 uppdragit åt lantbruksstyrelsen att verkställa utredning i frågan, inkom lantbruksstyrelsen med sådan utredning i december 1938. Närmare redogörelse härför skall lämnas i ett senare sammanhang.

Huvuddragen i utredningsmannens förslag.

I utredningsmannens betänkande anföres beträffande behovet av ny djurskyddslagstiftning, att man i stort sett syntes vara berättigad till det omdömet, att svenskarna utmärkte sig för djurvänlighet. Det övervägande antalet av de svenska djurägarna sökte behandla sina djur väl. Utvecklingen på detta område hade på senare tider gått märkbart framåt. Djurens behandling hade förbättrats såväl därigenom att det stigande välståndet i landet kommit djuren till godo i form av bättre stallar och bättre utfodring som på den grund att genom den andliga kulturens utveckling ett allt större antal människor kommit till insikt om att dålig behandling av djur, vare sig tama eller vilda, vore oförenlig med sann mänsklighet.

Sedan utredningsmannen härefter under åberopande av vissa statistiska uppgifter framhållit, att under senare år tendensen varit sjunkande såväl beträffande antalet för djurplågeri åtalade och dömda personer som i fråga om antalet fall, där fängelsestraff utmätts för sagda brott, uttalar utredningsmannen, att trots dessa glädjande företeelser förhållandena inom landet på detta område måste sägas ännu lämna mycket övrigt att önska. Långt talrikare än åtalen och domarna för djurplågeri av ett eller annat slag vore de fall av grym eller på tanklöshet, okunnighet eller slentrian beroende dålig behandling av djur, vilka på grund av att gärningsmannen kunnat försvinna eller av andra skäl icke blivit föremål för lagföring. Och ett stort antal fall av den ena eller andra hithörande kategorien komme aldrig till allmänhetens kännedom.

Utredningsmannen anför vidare, att i ett icke ringa antal fall för djurplågeri tilltalade personer icke blivit sakfällda. Det syntes icke uteslutet, att denna omständighet bland andra orsaker även hade sin grund i att de rättstilllämpande myndigheterna befunnit sig så att säga något i efterhand i förhållande till utvecklingen av rättsuppfattningen. Förutom denna omständighet,

att friande utslag förekommit i en omfattning, vars överensstämmelse med rådande rättsuppfattning kunde ifrågasättas, hade det ofta framförts klagomål däröver, att olika djurplågerifall icke blivit bestraffade strängare än som skett. Det vore visserligen icke uteslutet, att någon förbättring skulle kunna ernås därigenom att åt brottsbegreppet i 18 kap. 16 § strafflagen gäves ett annat och något vidare innehåll. På så sätt skulle det bliva möjligt att genom straff motarbete en hel del förfaranden, som nu fölle utom det straffbelagda området. Därigenom skulle emellertid lagrummets opinionsbildande verkan icke nämnvärt förstärkas. Utredningsmannen delade till fullo den uppfattningen, att om man genom ny lagstiftning skulle kunna åstadkomma ett väsentligt bättre skydd för djuren, måste denna lagstiftning vara så beskaffad, att den direkt eller indirekt motverkade förekommande olämpliga seder och bruk i fråga om djurens behandling och även i övrigt påverkade den allmänna opinionen till ett humanare handhavande av djur. En annan väg att erhålla förbättrade förhållanden på ifrågavarande område än ett utbyggande av 18 kap. 16 § strafflagen måste därför sökas. En anvisning här om syntes kunna erhållas av det sätt, varpå våra grannländer och vissa andra stater löst motsvarande lagstiftningsproblem, då de nämligen antagit djurskyddslagar, innefattande serier av föreskrifter angående ej mindre behandlingen av djur i olika i det dagliga livet allmänt förekommande situationer eller i vissa nödfall än även offentlig myndighets rätt att övervaka djurens förhållanden och vid behov ingripa rättande däri. Utredningsmannen hade funnit övervägande skäl tala för att denna väg beträddes även i vårt land på så sätt, att en enhetlig, uttömmande djurskyddslag tillskapades. I denna lag borde först och främst med största möjliga fullständighet regleras olika förhållanden angående behandling och användande av djur. Men däri borde vidare intagas bestämmelser, motsvarande nu gällande föreskrifter angående rätt för polismyndighet att omhändertaga djur samt angående förevisning av djur i s. k. menagerier. Åtskilliga av de lagbud, som sålunda borde inflyta i djurskyddslagen, krävde tillämpnings- och detaljföreskrifter. Dessa borde dock icke lämpligen infogas i själva djurskyddslagen utan erhålla sin plats i särskilda följdförfattningar.

Med utgångspunkt från vad utredningsmannen sålunda yttrat har han framlagt förslag till djurskyddslag, lag om ändring i 18 kap. strafflagen och lag angående tillägg till lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal ävensom förslag till vissa följdförfattningar. Jag kommer nu närmast att lämna en översikt över huvudförslagens innehåll. Rörande de av utredningsmannen anförda motiven till de särskilda stadgandena får jag hänvisa till betänkandet.

Förslaget till djurskyddslag inledes med en allmän bestämmelse om djurs behandling. I denna stadgas, att djur skall behandlas med omtanke och på sådant sätt, att det icke onödigtvis tillfogas lidande.

I fråga om djurs hysande, utfodring och skötsel stadgas i förslaget i huvudsak, att stallrum eller annat utrymme, vari djur förvaras, skall vara till-

räckligt rymligt och tätt, hållas tillfredsställande rengjort ävensom i övrigt vara av lämplig beskaffenhet samt att djur skall förses med foder, vatten och strö i tillräcklig myckenhet och av tillfredsställande beskaffenhet så ock i övrigt erhålla skälig omvårdnad. Utredningsmannen föreslår vidare förbud mot att binda och tjudra djur på vissa angivna sätt ävensom mot bruket att inskränka djurs rörelsefrihet under betesgång genom att spänna en rem eller dylikt mellan djurets huvud eller hals och något av dess ben (s. k. nickhållning). Förslaget upptager också en bestämmelse, att hundar som hållas bundna eller innestängda skola erhålla tillfälle till nödig motion. Slutligen föreslås i detta sammanhang, att åt Konungen överlämnas att meddela sådana föreskrifter angående stängsels beskaffenhet som kunna erfordras för att förebygga skada å betesdjur.

Genom särskilda stadganden i förslaget förbjudes vidare användandet av vissa redskap vid agande av djur och — med vissa undantag — upphängning av levande djur vid någon kroppsdel.

Utredningsmannen har här efter i förslaget infört stadgande, att djur ej må användas till arbetsprestation, vars utförande överstiger djurets krafter eller vilken medför överansträngning för djuret.

I fråga om förevisning av djur o. d. föreslår utredningsmannen, att 1916 års menageriförordning upphäves och att dess huvudbestämmelser i stället intagas i djurskyddslagen. Vidare föreslås förbud mot att öva djur för eller använda djur till förevisning och dylikt, därest detta medför avsevärd smärta, ångest eller därmed jämförligt lidande för djuret.

Förslaget innehåller även vissa bestämmelser om handel med och export av hästar. Sålunda föreslås att häst, som på grund av ålderdom, sjukdom, lyte eller oart icke lämpligen kan användas såsom avels- eller bruksdjur, icke må utan polischefens tillstånd säljas eller bortbytas till annat ändamål än slakt, såvida det icke sker i samband med överlåtelse av rörelse. I samband därmed föreslås, att häst skall förses med åldersmärke före utgången av det kalenderår, då den uppnår två års ålder. I ett särskilt förslag till kungörelse angående åldersmärkning av häst lämnas närmare föreskrifter rörande tillvägagångssättet. Enligt dessa skall åldersmärkningen verkställas genom brännmärkning. Utredningsmannen föreslår vidare förbud mot att utan Konungens tillstånd från riket utföra häst av beskaffenhet som nyss sagts.

Beträffande transport av djur föreslår utredningsmannen dels i djurskyddslagen vissa allmänna bestämmelser om all slags transport av djur dels ock i en särskild kungörelse synnerligen detaljerade föreskrifter om djurs transporterande med motorfordon. Dessutom föreslås vissa ändringar i järnvägstrafikstadgans bestämmelser rörande djur.

I förslaget följa här på vissa bestämmelser om djurs kastrering och kupering. Frågan om kastrering har reglerats på så sätt, att i fråga om häst så ock beträffande andra djur efter uppnådd ålder av tre månader kastrering må företagas endast av veterinär efter bedövning. Från denna reglering har dock ren helt undantagits. Vidare har Konungen bemyndigats förordna om inskränkning i stadgandets tillämplighetsområde. I fråga om kupering av

kroppsdelar å djur föreslås, att kupering av svansen å häst skall utföras av veterinär och under användande av bedövning samt må företagas allenast där operationen sker till hävande av sjukdom eller oart hos djuret eller, beträffande häst av ardenner- eller därmed jämförlig ras, där djuret är avsett till avel eller utförsel ur riket. Kupering av svansen på annat djur än häst må, där djuret uppnått två månaders ålder, utföras endast av veterinär och under bedövning. Kupering av öronen å hund må icke företagas.

Utredningsmannens förslag innehåller vidare bestämmelser rörande skyldighet att anlita veterinär vid viss behandling av djur för sjukdom m. m. Operationer av nämnvärd betydelse å djur skola sålunda få företagas endast av veterinär. Mindre betydande operationer och annan behandling av djur för sjukdom eller skada må, där avsevärt lidande kan befaras uppstå till följd av behandlingen, utföras endast av veterinär eller efter dennes anvisningar. Från dessa regler göras undantag för fall, där reglernas tillämpande skulle medföra oskäligen kostnad eller ödesdiger tidsutdräkt. Härutöver bemyndigas Konungen att förordna om inskränkning i stadgandenas tillämpningsområde.

I fråga om levande djurs användande för vetenskapliga ändamål föreslår utredningsmannen en serie nya bestämmelser. Medicinalstyrelsens tillstånd skall i regel inhämtas, då användandet är förenat med operativt ingrepp, insprutning eller blodavtappning eller ock eljest ägnat att medföra lidande för djuret. Från denna regel undantagas dock universitet, högskolor och vissa andra uppräknade institutioner av mer eller mindre offentlig karaktär. Beträffande vissa ingrepp å varmblodiga djur angivas särskilda förutsättningar för att de skola få utföras för forskningsändamål och i undervisningssyfte. Rörande själva utförandet av de för djurets användande erforderliga åtgärderna stadgas, att djuret skall tillfogas så litet lidande som ändamålet medgiver, varjämte meddelas en särskild bestämmelse för sådant användande av djur, vars syfte är vinnande av teknisk färdighet. Tillika har givits en föreskrift om att djuret, då ändamålet uppnåtts, i vissa fall skall avlivas till förhindrande av fortsatt lidande.

I utredningsmannens förslag återfinnas vidare bestämmelser, enligt vilka kalv eller får, som införes till slakteri, skall nedslaktas snarast möjligt samma dag samt annat djur så snart sig göra låter.

I fråga om övervakningen av lagens efterlevnad föreslår utredningsmannen dels att inom varje kommun hälsovårdsnämnden skall utse en eller flera nämnden underställda djurskyddsinspektörer, dels ock att länsstyrelse skall äga på begäran av djurskyddsorganisation godkänna lämplig person att vara djurskyddskonsulent inom länet eller del därav. I förslaget lämnas närmare föreskrifter om inspektörernas och konsulenternas verksamhet. Däri stadgas bland annat skyldighet för en var som har befattning med djur att underkasta sig viss inspektion från inspektionsorganens sida. Utredningsmannen har dessutom föreslagit en bestämmelse om rätt i vissa fall för polisman att meddela vissa förbud eller annan föreskrift i fråga om djur och dess behandling.

Förenämnda lag den 6 maj 1921 om rätt i vissa fall för polismyndighet att omhändertaga djur skall enligt utredningsmannens förslag — med några ändringar — ingå delvis i djurskyddslagen delvis i en av utredningsmannen föreslagen förordning angående djurs omhändertagande eller avlivande i vissa fall. Utredningsmannen föreslår i samband härmed rätt i vissa fall för polismyndighet och veterinär att till förhindrande av onödigt lidande för djur ombesörja dess avlivande även om djurplågeri i strafflagens mening icke föreligger.

Utredningsmannens förslag innehåller slutligen vissa ansvarsbestämmelser m. m. Den som överträder bestämmelse i djurskyddslagen om djurs vård och behandling straffas med dagsböter, där förseelsen icke är straffbar såsom djurplågeri enligt strafflagen.

Utredningsmannens förslag till lag om ändring i 18 kap. strafflagen åsyftar dels en straffskärpning i 16 § dels ock införande av en ny bestämmelse såsom 17 §, vilken giver domstol möjlighet att i vissa fall meddela den som gjort sig skyldig till djurplågeri förbud att syssla med djur.

Förslaget till lag angående tillägg till lagen om försäkringsavtal innehåller stadgande, att förbehåll i försäkringsavtal, enligt vilket försäkringshavarens rätt skall vara underkastad särskilda regler för det fall, att djur dödas i den ordning som stadgas i djurskyddslagstiftningen, skall vara utan verkan, därest vederbörlig uppgift om försäkringens bestånd lämnats vid föregånget provningsförfarande eller skadat djur dödats utan särskilt sådant förfarande.

Yttranden.

Utlåtanden över betänkandet ha infordrats från medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser och veterinärhögskolans lärarekollegium. Överståthållarämbetet har vid sitt utlåtande fogat yttrande från polismästaren, tillförordnade kriminalpolisintendenten och förste stadsfiskalen i Stockholm ävensom Stockholms stads hälsovårdsnämnd. Länsstyrelserna ha bifogat dels yttranden från vederbörande husållningssällskaps förvaltningsutskott, dels ock i åtskilliga fall yttranden från länsveterinärer, landsfogdar, enskilda organisationer m. fl.

Tillfälle att yttra sig över betänkandet har beretts statspolisintendenten, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, riksförbundet landsbygdens folk, Sveriges allmänna lantbrukssällskap, de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund — efter hörande av de till förbundet anslutna föreningar, vilkas mening förbundet önskade inhämta — svenska allmänna djurskyddsföreningen, Göteborgs djurskyddsförening, nordiska djurskyddsföreningen, svenska allmänna kvinnoföreningen till djurens skydd, nordiska samfundet till bekämpande av det vetenskapliga djurplågeriet, svenska veterinärläkareföreningen, Sveriges slakteriförbund, avelsföreningarna för svenska varmblodiga hästen och svenska ardennerhästen, förening-

en nordsvenska hästen, svenska fåravelsföreningen, svenska kennelklubben, svenska sällskapshundklubben samt svenska hundskyddsföreningen. I anledning härav ha yttranden inkommit från statspolisintendenten samt nyssnämnda organisationer utom svenska allmänna kvinnoföreningen till djurens skydd, avelsföreningen för svenska varmblodiga hästen och svenska sällskapshundklubben. Några organisationer ha dock yttrat sig endast över vissa delar av betänkandet.

Järnvägsstyrelsen har inkommit med infortrat utlåtande över betänkandet, såvitt angår bestämmelser angående transport av djur. Tillfälle att yttra sig över betänkandet i samma avseende har beretts Sveriges trafikbilägares riksorganisation, som vid sitt i anledning därav avgivna yttrande fogat ett av svenska lasttrafikbilägareförbundet avgivet utlåtande.

Från kommerskollegium har infortrats utlåtande över betänkandet, såvitt angår bestämmelser angående handel med och export av hästar samt åldersmärkning av häst. Kollegiet har vid sitt utlåtande fogat yttranden från åtskilliga handelskamrar.

Över betänkandets bestämmelser i fråga om vetenskapliga försök å levande djur ha utlåtanden infortrats från medicinska fakulteterna och matematisk-naturvetenskapliga sektionerna av filosofiska fakulteterna vid universiteten i Uppsala och Lund ävensom från lärarekollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet och från vetenskapsakademien, varjämte matematisk-naturvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola, som där till beretts tillfälle, inkommit med yttrande i nu nämnt hänseende.

Slutligen har svenska försäkringsbolags riksförbund avgivit yttrande över betänkandet, såvitt angår bestämmelser angående omhändertagande och avlivande av djur samt i anslutning därtill föreslagen ändring i försäkringsavtalslagen. Vid riksförbundets yttrande har fogats ett av husdjursförsäkringsföretagens förening avgivet utlåtande.

De framlagda lagförslagen tillstyrkas helt eller ha lämnats utan erinran av länsstyrelsen i Västernorrlands län, Kopparbergs läns hushållningssälls-kaps förvaltningsutskott, t. f. länsveterinären och landsfogden i Norrbottens län samt Växjö och Gävle djurskyddsföreningar. I flertalet av övriga utlå-tanden, som avse betänkandet i dess helhet, har lagstiftningen i princip tillstyrkts eller godtagits, därvid dock detaljanmärkningar och ändringsförslag framställt i större eller mindre omfattning. Detta är fallet med de yttran-den som avgivits av medicinalstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Upp-sala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Got-lands, Blekinge, Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, polismästaren, t. f. kriminalpolisintendenten och förste stadsfiskalen i Stockholm, statspolisintendenten, landsfogdarna i Malmöhus och Västerbottens län, magistraten i Örebro, förvaltningsutskotten i Uppsala läns, Södermanlands läns, Östergötlands läns, Jönköpings läns, Kronobergs läns, Kalmar läns norra och södra, Gotlands läns, Kristianstads läns, Göle-

*borgs och Bohus läns, Värmlands läns, Örebro läns, Gävleborgs läns, Väster-
norrlands läns, Jämtlands läns, Västerbottens läns och Norrbottens läns hus-
hållningssällskap, veterinärhögskolans lärarekollegium, länsveterinärerna i
Östergötlands och Kronobergs län, t. f. länsveterinären i Blekinge län, läns-
veterinärerna i Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Kopparbergs, Gävleborgs,
Västernorrlands och Västerbottens län, Värmlands länsavdelning av förening-
en Sveriges landsfiskaler, Sveriges allmänna lantbrukssällskap, de svenska
djurskyddsföreningarnas centralförbund, svenska allmänna djurskyddsför-
eningen, Göteborgs djurskyddsförening, nordiska djurskyddsföreningen,
Karlskrona och Värmlands allmänna djurskyddsföreningar, Dalarnes och
Norra Hälsinglands djurskyddsföreningar, svenska landskommunernas för-
bund — som dock huvudsakligen ägnat uppmärksamhet åt de föreslagna
bestämmelserna om djurskyddsinspektion — svenska veterinärläkareföre-
ningen, avelsföreningen för svenska ardennerhästen, föreningen nordsvens-
ka hästen och svenska kennelklubben.*

Beträffande behovet av lagstiftning på ifrågavarande område
anför medicinalstyrelsen följande.

Styrelsen finner en ny lagstiftning i ämnet synnerligen befogad. Hithö-
rande redan förefintliga fåtaliga bestämmelser i svensk rätt tarva otvivel-
aktigt en mera tidsenlig utformning, liksom även en komplettering av de-
samma efter moderna krav är erforderlig. Endast genom att göra djur-
skyddslagstiftningen tillräckligt omfattande kan man påverka den allmänna
opinionen till ett humanare handhavande av djur och motverka olämpliga
seder och bruk i fråga om djurens behandling. Beträffande planen för ifrå-
gavarande lagstiftning anser medicinalstyrelsen denna vara i stort sett till-
fredsställande.

Länsstyrelsen i Stockholms län yttrar:

Av det föreliggande betänkandet framgår, att djurskyddssträvandena i ett
flertal europeiska länder och bland annat i samtliga våra nordiska grann-
länder resulterat i en särskild lagstiftning om djurskydd. Enligt länsstyre-
lens mening är det icke blott önskligt utan även behövt, att vårt land
följer dessa exempel och alltså genom särskilda lagbestämmelser fastslår,
vad en human omvårdnad om och behandling av djuren anses påfordra en-
ligt nutida åskådning. Då i betänkandet nu framlagts förslag i sådant hän-
seende, kan länsstyrelsen följaktligen utan reservation giva sin anslutning
till själva syftet med den lagstiftning, som här ifrågasatts.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län anför följande.

Allmänhetens inställning i fråga om behandling av djur, särskilt hemdju-
ren, har under senare tid undergått märkbar förändring till det bättre. I ej
oväsentlig grad torde härtill hava bidragit det energiska och målmedvetna ar-
bete, som från de frivilliga djurskyddsorganisationernas sida nedlagts för
inskräpande av människans ansvar gent emot djuren. Gällande lagar och
författningar i ämnet äro emellertid ofullständiga och mindre väl anpas-
sade efter nutida rättsåskådning, varför tillkomsten av reglerande bestäm-
melser rörande sättet för behandling av djur bör hälsas med tillfredsstäl-
lelse. Föreliggande förslag till djurskyddslag med tillhörande följdförfatt-
ningar finner länsstyrelsen i stort sett väl avvägda och motsvara de krav, som
böra ställas på en modern djurskyddslagstiftning.

Även länsstyrelserna i Östergötlands, Kronobergs, Kalmar, Kristianstads, Göteborgs och Bohus och Kopparbergs län, Östergötlands och Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, landsfogden i Malmöhus län samt länsveterinären i Västernorrlands län understryka behovet av lagstiftningen. Förvaltningsutskottet i Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap tillägger:

Det bör icke förglömmas att med lagstiftning allena icke alltid uppnås de önskvärda förbättringarna i fråga om djurens rätt. Härtill erfordras, att insikten om vad denna rätt kräver förefinnes hos en var, som i något avseende har med djur att göra. Vid sidan av lagstiftningen måste sålunda en effektiv upplysningsverksamhet bedrivas, varvid särskilt bör framhållas lämpligheten av dylik verksamhet såväl vid folkskolor som icke minst vid de olika undervisningsanstalterna på jordbrukets område. Genom dylik upplysningsverksamhet böra givetvis även gällande lagar och förordningar på området bringas till allmänhetens kännedom. Även om förvaltningsutskottet sålunda finner en särskild djurskyddslagstiftning önskvärd, torde vid dess utformande hänsyn böra tagas icke allenast till vad som ur ren djurskyddssynpunkt kan anses vara lämpligt och erforderligt att föreskriva. Av stor vikt synes förvaltningsutskottet jämväl vara, att dylik lagstiftning icke gives sådan omfattning och innebörd, att densamma ur ekonomisk synpunkt blir alltför betungande för den enskilde.

Veterinärhögskolans lärarekollegium yttrar, att den inledande bestämmelsen i den av utredningsmannen föreslagna djurskyddslagen, enligt vilken djur skall behandlas med omtanke och på sådant sätt, att det icke onödigtvis tillfogas lidande, uttryckte en god, svensk uppfattning om hur djur bör behandlas, samt uttalar sin tillfredsställelse över att denna uppfattning nu syntes komma att giva upphov till en i detalj utbyggd djurskyddslagstiftning i vårt land.

Länsveterinären i Gävleborgs län framhåller, att en djurskyddslag vore efterlängtd, och fortsätter i anslutning härtill:

Hittills har det gått att komma till rätta med fall av grovt, av argt uppsåt vållat djurplågeri, vilket i vårt land är mera sällsynt, men däremot ha de många missförhållanden rörande skötseln av djur, som berott på slöhet, okunnighet, ligkiltighet eller ekonomiska svårigheter, ofta liktydigt med missriktad sparsamhet, icke kunnat beivras. Å andra sidan måste lagstiftningen taga hänsyn till det praktiska livets krav som tillåter människan att bruka och utnyttja djuren. Ämnet är svårt, icke minst på grund av den ofullständiga kännedom vi äga om djurens förmåga att känna och uppfatta lidande, men förslaget synes mig väl avvägt och ägnat att tillfredsställa modernare rättsuppfattning.

Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott och Värmlands länsavdelning av föreningen Sveriges landsfiskaler finna de föreslagna bestämmelserna i stort sett sammanfalla med nu vedertaget bruk angående vård och behandling av djur samt giver uttryck åt den uppfattningen, att förslaget för jordbrukarna och djurägarna i allmänhet icke skulle åstadkomma nämnvärd ökning av arbete och kostnader för djurvården. Även Kronobergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott uttalar, att lagstiftningens genomförande på det hela taget icke syntes behöva medföra några svårare olägenheter för den praktiska husdjursskötseln.

De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund uttalar sin tacksamhet för de framsteg i svensk djurskyddslagstiftning, varom förslaget enligt förbundets uppfattning vittnade, men framhåller, att detsamma i många avseenden icke så som sig borde tillgodosåge djurens rätt. Även *svenska allmänna djurskyddsföreningen* konstaterar med glädje och tillfredsställelse, att frågan om införande av ett effektivare djurskydd genom det framlagda förslaget kommit ett steg närmare målet, men anser, att de av utredningsmannen anförda allmänna synpunkterna icke blivit konsekvent genomförda vid utformandet av en del detaljbestämmelser.

Å andra sidan betecknas den föreslagna lagstiftningen i vissa yttranden såsom obehövlig eller alltför långt gående.

Lantbruksstyrelsen hänvisar till vad utredningsmannen anfört angående svenskarnas allmänna djurvänlighet och den sjunkande tendensen för brottsligheten på området samt fortsätter:

Lantbruksstyrelsen finner vad sålunda anförts befogat och vill ytterligare framhålla, att utvecklingen på jordbrukets område efterhand föranlett en starkt ökad produktivitet hos husdjuren samt att såväl åstadkommande som vidmakthållande av en förhållandevis hög produktivitet förutsätter en synnerligen omsorgsfull vård av husdjuren. Husdjursinnehavarnas ekonomiska intresse i förening med deras allmänna inställning till djurvården torde sålunda i vanliga fall vara ägnat att i större utsträckning och på ett effektivare sätt än författningsbestämmelser på ifrågavarande område utgöra en borgen för att husdjuren bliva väl behandlade. Ur de synpunkter, lantbruksstyrelsen har att företräda, vill det därför närmast synas, som om utöver redan i olika sammanhang givna föreskrifter i förevarande avseende nya författningsbestämmelser icke skulle vara erforderliga. Skulle det oaktat bestämmelser av ifrågavarande art anses behövliga, vill lantbruksstyrelsen dock icke motsätta sig, att sådana komma till stånd i huvudsaklig överensstämmelse med utredningsmannens förslag i ämnet.

Hallands hushållningssällskaps förvaltningsutskott, vars yttrande även åberopas av *länsstyrelsen i länet*, finner den föreslagna lagstiftningen obehövlig, när missförhållandena på ifrågavarande område icke syntes vara särskilt svåra, samt framhåller, att en effektiv undervisning i alla våra skolor och en saklig upplysning om djurskydd och djurvård syntes vara det bästa sättet att skapa bättre förhållanden, där så eventuellt skulle erfordras. Liknande synpunkter framföras av *förvaltningsutskotten i Älvsborgs läns norra och södra hushållningssällskap*, med instämmande av *länsstyrelsen i länet*, samt av *Skaraborgs och Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*.

Riksförbundet landsbygdens folk anför:

Förståelsen för vad en god djurvård rent privatekonomiskt betyder har i och med den alltmer utvidgade lantbruksundervisningen betydligt förbättrats inom jordbrukarleden, och i stort sett måste man säga, att djurvården här i Sverige står — i jämförelse med andra länder — på ett mycket högt plan. Man har också all anledning förmoda, att utvecklingen även i fortsättningen kommer att gå i samma riktning. Något allmänt behov av en skärpt djurskyddslagstiftning torde av denna anledning, åtminstone för jordbrukarnas del, knappast föreligga. Det skulle i så fall vara för att effektivt

kunna bekämpa de få undantagsfall, som kunna förekomma, liksom även de förhållanden, som beröras i hithörande förslag men som falla utanför jordbrukets egentliga intressesfär. Mot denna bakgrund anse vi oss böra framföra, att de av utredningsmannen framlagda förslagen synas oss i stort sett väl avvägda och lämpade efter praktiska förhållanden. Endast i vissa enstaka fall har utredningsmannen framlagt förslag, vilka kanske emanera från extremt teoretiskt djurskyddsintresse och därför icke alltid stå i tillbörlig samklang med det praktiska livet.

Stockholms läns och stads hushållningssällskaps förvaltningsutskott finner en så detaljerad lagstiftning som den föreslagna knappast vara av behovet påkallad samt uttalar farhågor för att densamma skulle kunna leda till hinder och intrång i såväl husdjursskötseln som slakterirörelsen samt förorsaka ett allmänt osäkerhetstillstånd. Även *länsstyrelsen i Stockholms län*, vilken — såsom tidigare nämnts — givit sin anslutning till syftet med lagstiftningen, anmärker, att den föreslagna djurskyddslagen innehölle mera detaljerade bestämmelser än som kunde anses behövt samt att vissa av bestämmelserna fått en alltför svävande avfattning, vilket kunde dels ingiva vederbörande djurägare en viss osäkerhetskänsla dels ock föranleda opåkallade ingripanden av alltför nitiska övervakare.

Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anser, att förslaget icke bör läggas till grund för lagstiftning, och anför till utveckling av sin uppfattning följande.

Utskottet kan icke finna den föreslagna lagstiftningen påkallad och gagnelig. Detta är icke att förstå så, att utskottet icke finner det angeläget, att djur skötas och vårdas väl, men utskottet hyser den uppfattningen och finner densamma av utredningen bestyrkt, att så i stort sett redan sker i vårt land, som i detta avseende ingalunda kan anses intaga någon ogynnsam ställning i förhållande till andra länder. Vad utskottet principiellt har att invända mot den föreslagna lagstiftningen är emellertid icke blott, att densamma icke kan anses av behovet påkallad, utan även att dess genomförande kommer att innebära ett allmänt osäkerhetstillstånd samt kan medföra betydande hinder och intrång i husdjursskötseln och därtill knuten slakterirörelse. Särskilt djurskyddslagens bestämmelser äro synnerligen vagt hållna, vilket på ett område som detta möjligen icke kan undvikas. Utskottet vill emellertid påpeka, att strafflagens bestämmelse om uppenbar grymhet blott omfattar en svårare del av vad som allmänt anses såsom klandervärd och olämplig behandling av djur, under det att den föreslagna djurskyddslagen går så nära vad som mångenstädes anses naturligt och är brukligt, att bristande pregnans i brottsrekvisitet i senare fallet kan väntas få betydligt svårare verkningar än i det förra.

Länsstyrelsen i Malmöhus län säger sig icke ha något att invända i princip mot syftet med lagstiftningsförslaget men tillägger:

Om det befinnes angeläget att söka genomföra en bättre behandling av djur genom en utvidgad lagstiftning, där strängare fordringar ställas på människorna än att de blott icke få tillåtas att bedriva djurplågeri, är det å andra sidan av vikt att en skälig avvägning sker mellan de intressen, som stå på spel. I vissa fall kunna avsevärda ekonomiska intressen framträda med anspåkr på beaktande. En annan ej oväsentlig synpunkt är den att lagstiftningen i viss mån avser att ingripa på ett nytt område, där det åsyftas att om-

stöpa hela befolkningslagers uppfattning om vad som är rätt eller orätt i deras dagliga handlande med djur och där det kan hända att handlingar, som tidigare ansetts såsom helt naturliga och ändamålsenliga, helt plötsligt förbjudas vid straffhot. Med hänsyn till det sistnämnda torde det vara av betydelse, att lagstiftaren går varligt fram och att ett mycket starkt krav måste resas på att lagtexten tydligt och klart angiver de fordringar, som ställas på medborgaren, eller räckvidden av de förbud som meddelas.

Även *överståthållarämbetet* har uttalat vissa betänkligheter mot förslaget:

För att bereda ett bättre skydd för djuren än den nuvarande lagstiftningen medgiver, torde sådana bestämmelser böra tillskapas, som direkt eller indirekt motverka förekommande olämpliga seder och bruk i fråga om djurens behandling och som även i övrigt påverka den allmänna opinionen till ett humanare handhavande av djuren. Emellertid kan *överståthållarämbetet* ej undgå att hysa de allvarligaste betänkligheter mot så långt gående ingripande i de enskilda djurägarnas handlingsfrihet, som det föreliggande förslaget innebär. Även skulle kostnaderna på grund av den ökade skyldigheten att anlita veterinär komma att i många fall ställa sig jämförelsevis betungande i första hand för landets jordägare.

Beträffande den föreslagna *djurskyddslagens* omfattning har från några håll framhållits, att begreppet djur borde däri närmare klargöras. Sålunda finner *medicinalstyrelsen* det nödvändigt, att lagen innehåller definitioner å begreppen »djur», »hemdjur» och »husdjur». *Länsstyrelserna i Kristianstads och Malmöhus län* anse, att bestämmelserna icke böra utformas lika för högre och lägre stående djur. *Länsveterinären i Gävleborgs län* ifrågasätter, om det icke vore bäst att inskränka *djurskyddslagens* tillämplighetsområde till att avse enbart djur, som människan har i sin vård, samt låta skyddet av övriga djur regleras genom jakt-, fiske- och naturskyddslagstiftningen.

Mot föreskrifterna om djurs hysande, utfodring, transport och skötsel i övrigt samt om förbud att företaga vissa åtgärder med djur har icke framställts någon mera principiell erinran, fränsett de tidigare omnämnda anmärkningarna mot den föreslagna lagens alltför stora detaljrikedom och dess i vissa avseenden alltför vagt hållna bestämmelser, vilka anmärkningar särskilt synas avse ifrågavarande del av lagförslaget. Däremot har här ett stort antal detaljanmärkningar framkommit.

I fråga om djurs användande till förevisning ha flera *djurskyddsorganisationer* framställt kritik mot menageriförordningens av utredningsmannen i det väsentliga godtagna stadgande rörande djurs förevisning i cirkus. Organisationerna önska förbud, helt eller i viss utsträckning, att i cirkus eller liknande inrättning förevisa djur.

Beträffande den av utredningsmannen föreslagna bestämmelsen rörande handel med otjänstbara hästar inom riket har *handelskammaren i Karlstad* uttalat, att bestämmelsen vore önskvärd och ej syntes medföra någon olägenhet för den legitima hästhandeln. *De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund* har ansett, att det i stadgandet upptagna förbudet borde göras ovillkorligt.

Å andra sidan ha *lantbruksstyrelsen, Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, Skånes handelskammare* och *förste stadsfiskalen i Stockholm* intagit en avvisande ställning till den föreslagna regleringen. Lantbruksstyrelsen anför:

Beträffande ifrågavarande bestämmelse vill lantbruksstyrelsen såsom sin mening framhålla, att densamma utan tvivel skulle medföra, att den legitima hästhandeln bleve utsatt för trakasserier och obehag av varjehanda slag. Ytterligare må erinras därom, att det ofta händer, att en häst ganska snabbt tillägnar sig en oart genom oförsiktig eller felaktig behandling. Det är sålunda icke ovanligt att en häst, som byter ägare och vid bytet är fullt tjänstbar, relativt kort tid efter bytet i den nye ägarens hand har förvärvat en oart, som gör den mindre lämplig såsom avels- eller bruksdjur. Skulle oart hänföras till de egenskaper hos häst, varom här närmast är fråga, skulle detta i alldeles särskild grad vålla besvärligheter för den legitima hästhandeln.

Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott finner den föreslagna bestämmelsen olämplig samt påpekar i likhet med lantbruksstyrelsen, att det mången gång inträffade, att fullt användbara hästar, om de komme på annan plats och erhöle annan behandling, kunde helt förändra lynne och bliva ytterst svårhanterliga. Om sådant inträffade, kunde säljaren, som kanske vore alldeles oskyldig, riskera icke blott att nödgas återtaga hästen utan även att få erlägga dagsböter. *Skånes handelskammare* förklarar sig till fullo gilla det behjärtansvärda syftet med ifrågavarande stadgande, men avstyrker dess genomförande med den motiveringen, att förbudet på grund av svårigheten att kontrollera dess efterlevnad måste bli skäligen illusoriskt. En liknande inställning intager *förste stadsfiskalen i Stockholm* i sitt yttrande, där han framhåller, att mestadels vederbörande landsfiskal hade att giva tillstånd enligt stadgandet, samt fortsätter:

Även om denne i viss mån äger kännedom om distriktets befolkning, torde det vara omöjligt för honom att övervaka, att en för uppgiven slakt såld eller bortbytt häst verkligen slaktas. Kontroll härutinnan skulle säkerligen bli av så omständlig art, att den aldrig skulle kunna verksamt uppehållas. Föres djuret utanför distriktet, blir kontrollen givetvis ännu tyngre, om den skall bliva verkligt effektiv. Även om vissa skäl möjligen tala för önskvärdheten av den föreslagna bestämmelsen, synes ett genomförande av densamma stöta på oöverkomliga svårigheter.

I några utlåtanden föreslås införandet av en viss åldersgräns, över vilken en häst oavsett sitt tillstånd skulle vara underkastad regleringen. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* och *Karlskrona allmänna djurskyddsförening* ha i detta avseende föreslagit en åldersgräns av 20 år, medan *de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund* såsom gräns nämner 18 års ålder.

Landsfogden i Malmöhus län anför:

Stadgandet kommer enligt min mening icke att effektivt omöjliggöra det fortfarande allmänt florerande »hästskojeriet». Jag anser det ingalunda opåkallat, att det blir en absolut bestämmelse om att hästar icke få försälas utan att försäljaren medför veterinärintyg. En häst har i allmänhet så stort ekonomiskt värde, att kostnaden för läkareundersökningen blir jämförelsevis obetydlig. Intyget kunde lämpligen föreskrivas gälla en icke alltför kort

tid, förslagsvis tre månader. I alla händelser bör polischefen skiljas från den i paragrafen pålagda uppgiften som sakkunnig på ett område, där han i allmänhet saknar varje kompetens. En samvetsgrann polischef kommer med säkerhet att före intygsgivandet verkställa undersökning av djuret genom veterinär. Därför är omgången över polischefen onödig, ty själv vill säkerligen ingen polischef med sitt intyg ha sagt, att en häst är fri från sådana oarter som krubbitning, kvark, istadighet eller partiell blindhet, vilka brister för det mesta äro de, som föranleda tvist.

I några uttalanden har även föreslagits en reglering i fråga om uthyrning av hästar.

De föreslagna stadgandena rörande åldersmärkning av häst äro föremål för mycket skiftande meningar i yttrandena. Å ena sidan ha de i princip gillats eller lämnats utan erinran i ett stort antal yttranden. Från flera håll uttryckes särskild tillfredsställelse med denna del av förslaget såsom ägnad att åvägabringa bättre ordning inom hästhandeln. I några uttalanden förordas dock en på annat sätt än genom bränning utförd åldersmärkning, t. ex. klippning av hästens öron eller dessas förseende med årtalsplomb. Å andra sidan har införandet av bestämmelser om åldersmärkning helt avstyrkts i åtskilliga yttranden. *Lantbruksstyrelsen* hänvisar till sin förut omförmälda, år 1938 verkställda utredning. I denna ställde sig styrelsen helt avvisande till åldersmärkning av häst, dels på grund av de därmed förenade praktiska svårigheterna dels ock med hänsyn därtill, att nyttan för den enskilde hästägaren kunde befaras icke stå i rimlig proportion till uppkommande olägenheter och kostnader. Bland annat framhölls, att det möjligen kunde dragas i tvivelsmål, huruvida ett å huden inbränt märke bevarade sin tydlighet under någon längre tid, samt att det ej vore uteslutet, att det en gång inbrända märket senare kunde ändras med tämligen enkla medel. Styrelsen föreslog i stället införandet av skyldighet för hingstägare att föra språnggrulla och utlämna språngsedel vid alla betäckningar samt för stoets ägare att omedelbart efter fölets födelse ifylla ett å språngsedeln befintligt formulär till födelsebevis. Språngsedeln med födelsebeviset skulle sedan alltid åtfölja hästen vid överlåtelse. — I de övriga yttrandena, i vilka den föreslagna åldersmärkningen avstyrkes, åberopas i huvudsak, att densamma vore onödig och smärtsam för hästarna samt att den kunde ändras och vore betungande för jordbrukarna.

Det föreslagna förbudet att utan Konungens tillstånd exportera otjänstbara hästar har av *kommerskollegium* och de hörda *handelskamrarna* tillstyrkts eller lämnats utan erinran, därvid dock i några av yttrandena understrukits vikten av att exportkontrollen handhades på sådant sätt, att den legitima exporten av slaktdjur ej bleve onödigtvis försvårad. *Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län* tillägger:

Följden av förbudet blir att nedslaktning av hästar inom riket kommer att öka. Det torde emellertid knappast behöva befaras, att några egentliga avsättningssvårigheter härigenom skola uppstå. De numera starkt organiserade och med varandra samarbetande andelsslakterierna, hos vilka nedslaktningen merendels komme att äga rum, äro säkerligen fullt kapabla att omhändertaga de ökade hästköttmängderna och finna placering av eventuellt överskott i utlandet.

Flera *djurskyddsorganisationer* hemställa att utförselförbudet göres ovillkorligt.

Länsstyrelsen i Stockholms län påpekar, att förbudet måste leda till krav på veterinärintyg beträffande varje för export avsedd häst. *Sveriges slakteriförbund* finner förbudet onödigt och förmenar, att man ej genom lagbestämmelser borde försvåra möjligheterna att exportera levande slakthästar i de fall, där betryggande garantier kunde vinnas för att de nedslaktas omedelbart efter framkomsten. *Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* anser, att förbudet kunde befaras bliva skadligt för våra exportintressen.

De föreslagna bestämmelserna till reglering av djurs kastrering ha icke mötts av någon erinran av principiell natur. En hel del ändringsförslag ha dock framförts, huvudsakligen åsyftande fastställandet beträffande vissa djurslag av andra åldersgränser för bestämmelsernas tillämplighet än den av utredningsmannen — för andra djur än hästar — föreslagna tremånadersåldern. Ej heller mot införandet av föreskrifter rörande kupering av vissa kroppsdelar av djur ha framställts några mera principiella anmärkningar. Även här förekomma dock åtskilliga erinringar mot de särskilda stadgandenas utformning.

Att levande djurs användning för vetenskapliga ändamål underkastats reglering i djurskyddslagen har mött gillande i praktiskt taget alla yttranden, i vilka denna fråga berörts. Flera *djurskyddsorganisationer* anse dock de föreslagna bestämmelserna otillräckliga ur djurskyddssynpunkt. I övrigt framställas i de flesta yttrandena mer eller mindre långtgående detaljanmärkningar mot de olika stadgandena.

De av utredningsmannen föreslagna bestämmelserna till förhindrande av uppkomsten av alltför lång väntetid å slakterier för djur, som skola slaktas, ha avstyrkts av *medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen, länsstyrelserna i Kronobergs, Kalmar, Hallands, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län, förvaltningsutskotten i Stockholms läns och stads, Östergötlands läns, Kronobergs läns, Kalmar läns norra och södra, Malmöhus läns, Hallands läns, Älvsborgs läns södra, Västmanlands läns och Gävleborgs läns hushållningssällskap, veterinärhögskolans lärarekollegium, länsveterinären i Göteborgs och Bohus län, Stockholms stads hälsovårdsnämnd, Sveriges allmänna lantbrukssällskap, svenska veterinärläkareföreningen, Sveriges slakteriförbund och svenska fåravelsföreningen.*

Medicinalstyrelsen anmärker, att ur födoämnessynpunkt nedslaktning av djur omedelbart efter dess ankomst till slakteriet absolut icke borde ske med hänsyn till de serösa utgjutningarna i vävnaderna, vilka följde av den med transporten förenade ansträngningen.

Lantbruksstyrelsen anför:

Behandlingen vid slakterier av djur är numera så välordnad, att särskilda föreskrifter i detta hänseende icke kunna anses påkallade. Slakterierna äro sålunda i allmänhet utrustade med stallar av god kvalitet, där djuren vårdas av vid djurvård vana personer. Vidare må framhållas, att djur, däribland även kalv och får, ofta införas till slakteri så sent på dagen, att slakt av djuren samma dag omöjligen kan ske. Härtill kommer, att man vid slakte-

rierna numera söker ordna slakten så, att olika slag utav djur slaktas antingen vid olika tider på dagen eller på olika dagar. De föreslagna bestämmelserna synas således ej endast obehövlige utan jämväl ägnade att i hög grad försvåra rationaliseringssträvandena inom slakterinäringen.

De av medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen anmärkta förhållandena åberopas även i åtskilliga av de övriga avstyrkande yttrandena. *Svenska veterinärläkareföreningen* påpekar tillika, att ej så få djur av olika slag sammanföras till slakterier för att senare i levande tillstånd försäljas till annan ort i Sverige eller utlandet.

Från flera håll har föreslagits uppmjukning av bestämmelserna i andra avseenden. *Länsstyrelsen* och *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Jämtlands län* anse, att bestämmelserna böra ersättas med föreskrifter avseende slaktdjurs vård och utfodring i de fall, där de kvarstå till en följande dag.

Frågan om övervakningen av lagens efterlevnad och i synnerhet förslaget om särskilda organ för djurskyddsinspektion har varit föremål för mycken diskussion i yttrandena. Omdömena om sådan inspektions behövlighet äro ytterst skiftande. I många yttranden godtagas de av utredningsmannen föreslagna bestämmelserna helt eller i huvudsak. Å andra sidan avstyrkes i åtskilliga utlåtanden den föreslagna inspektionen såsom obehövlige och ägnad att framkalla trakasserier. Från flera håll föreslås förenkling av den föreslagna organisationen.

Beträffande den föreslagna bestämmelsen om straff för överträdelse av föreskrift om djurs vård och behandling anför *landsfogden i Västerbottens län*, att densamma borde så formuleras, att endast mera påtagliga fall av bristande hänsyn mot djur bleve straffbelagda. Från andra håll har framhållits, att ett tillfälligt överträdande av vissa av föreskrifterna stundom kunde bero av sådana omständigheter, t. ex. arbetsbrådska, att bestraffning skulle te sig orättvis.

Med avseende å utredningsmannens förslag till lag om ändring i 18 kap. strafflagen har *landsfogden i Malmöhus län* uttalat, att i 16 § borde införas straff även för djurplågeri som skett av vårdslöshet, såframt därav förorsakades uppenbart lidande eller obehag för djuret. I övrigt ha inga erinringar av större betydelse framställts beträffande denna paragraf.

Den föreslagna nya 17 § i 18 kap. strafflagen har avstyrkts i åtskilliga uttalanden. Närmare redogörelse för de särskilda yttrandenas innehåll i denna del kommer att lämnas i den speciella motiveringen.

I detta sammanhang må slutligen nämnas, att *Sveriges djurskyddsförningars riksförbund* i flera skrivelser hemställt, att Kungl. Maj:t måtte framlägga proposition rörande djurskyddslagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med utredningsmannens förslag. Hemställan om slutgiltig behandling av förslaget har vidare gjorts av *svenska allmänna djurskyddsföreningen*, *Mölnads natur- och djurskyddsförening*, *nordiska samfundet till bekämpande av det vetenskapliga djurplågeriet* och *styrelsen för Göteborgs*

djurskyddsförening. Dessutom ha inkommit några framställningar, vilka beröra mera speciella frågor å djurskyddets område.

Departementschefen.

De bestämmelser till djurens skydd som finnas i vårt land äro mycket ofullständiga. De inskränka sig i huvudsak till straffbestämmelsen för djurplågeri i 18 kap. 16 § strafflagen samt lagen om rätt i vissa fall för polismyndighet att omhändertaga djur och lagen angående slakt av husdjur. Bland dessa är straffbestämmelsen för djurplågeri det enda stadgandet av mera principiell räckvidd. Såsom riksdagen framhållit, ha flerstädes utomlands genomförts mera fullständiga lagar om djurskydd som äro ägnade att på ett helt annat sätt verka för en human behandling av djuren. Med anledning av riksdagens framställning har genom nu ifrågavarande utredning upprättats förslag till en sådan mera ingripande djurskyddslagstiftning.

Ehuru i vårt land djur i regel torde behandlas väl, förekomma helt naturligt många undantag. Att i sådana fall kunna ingripa i huvudsak allenast med straff för djurplågeri kan icke anses tillfredsställande. Jag vill särskilt framhålla såsom angeläget, att frågorna om kastrering och kupering av djur och om vivisektion bliva föremål för en närmare reglering. Det torde också vara behöfligt att införa möjlighet till övervakning av att de som ha vård om djur ej misssköt eller misshandla dem. Det kan eljest befaras, att ingripande ofta nog ej kommer till stånd annat än vid svårartat djurplågeri.

I de yttranden som avgivits över utredningsmannens förslag har behovet av en ny djurskyddslagstiftning vitsordats. De betänkligheter som i vissa fall uttalats synas närmast avse, att utredningsmannens förslag blivit alltför detaljerat och ingripande. Dessa anmärkningar torde icke sakna fog. Den verkställda utredningen torde emellertid, jämte däröver avgivna yttranden, kunna tjäna såsom grundval för ett överarbetat förslag.

Med avseende å den huvudsakliga utformningen av en ny lagstiftning i ämnet finner jag i likhet med utredningsmannen lämpligt, att en allmän straffbestämmelse för djurplågeri bibehålles i strafflagen. Denna bestämmelse bör iiksom nu är fallet avse alla djur. Mera utförliga bestämmelser om djurens vård och behandling som vid sidan av straffbestämmelsen för djurplågeri äro önskvärda torde böra upptagas i en särskild lag om djurskydd. Denna lag torde lämpligen kunna begränsas till husdjur och vilda djur som hållas i fångenskap. Att i lagen göra skillnad mellan högre och lägre stående djur torde icke vara erforderligt. Det ligger i sakens natur att lagens bestämmelser i allmänhet kunna vinna tillämpning endast å högre stående djur.

På sätt utredningsmannen förutsatt torde det icke vara lämpligt att i djurskyddslagen giva uttömmande föreskrifter i alla de hänseenden, som kunna ifrågakomma. I speciella avseenden torde alltså erforderliga tillämpningsföreskrifter böra meddelas i administrativ ordning. Vilka bestämmelser som skola anses ha denna karaktär kan vara föremål för delade meningar. Djurskyddslagen torde emellertid vinna avsevärt i överskådlighet om åtskilliga detaljer

som upptagits i utredningsmannens förslag till sådan lag uteslutas därur och i mån av behov meddelas genom särskilda kungörelser.

I en djurskyddslag torde i enlighet med vad nu anförts böra upptagas vissa grundläggande bestämmelser om djurens vård och behandling i allmänhet ävensom vissa bestämmelser om förevisning av djur, om kastrering, kupering och vissa andra ingrepp, om levande djurs användning för vetenskapligt ändamål o. d., om tillsyn å lagens efterlevnad, om rätt att omhändertaga och döda djur i vissa fall samt om straff för vissa förseelser. Däremot har jag ansett övervägande skäl tala för att icke upptaga några särskilda bestämmelser om handel med samt åldersmärkning och export av hästar. Till motivering härav vill jag framhålla följande.

Det är otvivelaktigt ett starkt önskemål, att otjänstbara hästar icke säljas till annat ändamål än slakt. Ett förbud häremot skulle emellertid helt visst vålla betydande svårigheter i tillämpningen. En häst, som icke lämpligen kan användas till skogskörslor eller andra tyngre arbeten, kan t. ex. ofta nyttjas för en del lättare körslor. Då man vid bedömandet av försäljningens tillåtlighet knappast kan taga hänsyn till om köparen har för avsikt att använda hästen för det ena eller andra arbetet, torde följderna bli, att stadgandet måste begränsas till sådana fall, då hästen är olämplig för varje slag av arbete. Förbudet skulle i så fall komma att erhålla en mycket begränsad räckvidd. Det torde också ofta nog bli svårt att efteråt styrka hästens tillstånd vid försäljningstillfället eller att vederlägga invändningar från säljarens sida, att han ej känt till hästens tillstånd. Man bör även uppmärksamma det förhållandet, att en häst som behandlas illa mycket snart kan bli fördärvad och mer eller mindre otjänlig för arbete. Samma betänkligheter som nu anförts i fråga om försäljning av hästar torde göra sig gällande mot en reglering av uthyrning av hästar.

I några yttranden har föreslagits införandet i djurskyddslagen av en bestämmelse, att hästar som uppnått viss ålder icke skulle få försälas till annat ändamål än slakt. En sådan gränsdragning torde emellertid vara alltför schematisk för att lämpligen kunna läggas till grund för en förbudsbestämmelse av ifrågavarande slag. Jag finner mig ej heller kunna förorda föreskrift om att veterinärintyg städse skall företes vid försäljning av hästar.

Beträffande förslaget att införa en bestämmelse om obligatorisk åldersmärkning av häst genom bränning ha mycket skiftande meningar kommit till uttryck i de avgivna yttrandena. Sedan utredningsmannen avgivit sitt förslag har lantbruksstyrelsen, som bestämt avstyrkt åldersmärkning av häst, föreslagit införandet av ett system med födelseintyg, som skall åtfölja hästen vid varje överlåtelse. Även detta förslag torde emellertid kräva ytterligare övervägande. Med hänsyn härtill synes det nu föreliggande spørsmålet icke lämpligen böra avgöras i detta sammanhang. Det kan för övrigt ifrågasättas, huruvida ett stadgande i ämnet har sin plats i en djurskyddslag.

Frågan om förbud mot att ur riket utföra otjänstbara hästar torde lämpligare böra regleras i samband med andra bestämmelser som avse export av djur än i en djurskyddslag. Nu gällande bestämmelser om export av djur torde även i övrigt vara i behov av överarbetning.

Med hänsyn till de invändningar som framförts i yttrandena torde icke heller böra upptagas några bestämmelser rörande väntetid på slakteri.

Vad slutligen angår det av utredningsmannen föreslagna tillägget till lagen om försäkringsavtal torde detta av skäl som jag i det följande vill närmare angiva icke vara behöfvligt.

I överensstämmelse med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till lag om djurskydd och lag om ändrad lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen. Jag övergår nu till behandling av de särskilda bestämmelserna i de inom departementet upprättade förslagen.

Speciell motivering.

Förslaget till lag om djurskydd.

Inledande bestämmelse.

1 §.

Såsom i den allmänna motiveringen anförts bör lagen omfatta endast djur i människans vård, d. v. s. husdjur och vilda djur i fångenskap. Stadgande härom har införts i förevarande paragraf, vilken saknar motsvarighet i utredningsmannens förslag.

Allmänna bestämmelser.

2—5 §§.

Utredningsmannens förslag.

1 § i utredningsmannens förslag innefattar den förut berörda bestämmelsen, att djur skall behandlas med omtanke och på sådant sätt att det icke onödigtvis tillfogas lidande. I 2 § föreskrives, att djur, när omständigheterna därtill föranleda, skall förvaras i eller hava tillgång till stallrum eller annat utrymme samt att stallrummet eller utrymmet skall vara tillräckligt rymligt och tätt ävensom i övrigt av beskaffenhet som med hänsyn till rådande förhållanden kan anses lämplig. Enligt 3 § skall djur förses med foder, vatten och strö i tillräcklig myckenhet och av tillfredsställande beskaffenhet ävensom i övrigt erhålla skälig omvårdnad, varjämte stadgas att stallrum eller annat förvaringsrum för djur skall hållas tillfredsställande rengjort.

I 4 § meddelas vissa bestämmelser rörande djurs bindning och annan inskränkning av djurs rörelsefrihet. I ett första stycke stadgas sålunda förbud mot att binda eller tjudra djur på ett plågsamt sätt eller så, att djuret icke kan komma i åtnjutande av erforderlig vila, ävensom mot att inskränka djurs rörelsefrihet under betesgång genom att med rem eller dylikt förbinda något av djurets ben med dess hals eller huvud, s. k. nickhållning. I ett andra stycke bemyndigas Konungen att meddela sådana före-

skrifter angående stängsels beskaffenhet, som kunna erfordras i syfte att förebygga skada å djur som hållas å bete. Slutligen föreskrives i ett tredje stycke, att hund som hålles bunden eller innestängd skall genom tillgång till rymlig hundgård, genom rastning eller på något annat lämpligt sätt dagligen erhålla tillfälle till nödig motion.

Vid agande av djur må enligt 5 § icke användas piska, rem, spö eller dylikt, därest den del av föremålet som vid slaget träffar djuret är försedd med metallbeslag, tagg, större knut eller liknande inrättning. I 6 § stadgas, att levande djur ej må upphängas vid någon kroppsdel, såvida det icke dessförinnan fullständigt bedövats eller fråga är om företagande av operativt ingrepp eller annan behandling för sjukdom. Förbud meddelas vidare i 7 § mot att använda djur till arbetsprestation, vars utförande överstiger djurets krafter eller som medför överansträngning för djuret. Vid bedömandet skall hänsyn tagas jämväl till en av ålderdom, trötthet, sjukdom eller annan orsak beroende kraftnedsättning hos djuret.

I anslutning till nyss återgivna bestämmelse i 4 § andra stycket har utredningsmannen framlagt förslag till en kungörelse innehållande vissa föreskrifter rörande taggträdsstängsel.

Yttrandena.

Mot formuleringen av den utav utredningsmännen föreslagna 1 § har *länsstyrelsen i Västmanlands län* anmärkt, att ordet »omtanke» borde utgå, enär det kunde bliva svårt att i det särskilda fallet bevisa förekomsten eller frånvaron därav. Från flera *djurskyddsorganisationer* har hemställts, att i paragrafen uttryckligen bleve utsagt, att djur skall behandlas väl, samt att ordet »onödigtvis» måtte få bortfalla, enär särskilda undantag meddelades i lagen för de fall där lidande finge tillfogas djur.

Beträffande bestämmelserna om stallrums beskaffenhet har föreskriften om att detsamma skall vara tätt gjorts till föremål för åtskilliga anmärkningar av innebörd att kravet på täthet icke finge lägga hinder i vägen för god ventilation. Erinringar i sådant hänseende ha framställts av *länsstyrelserna i Blekinge, Jämtlands och Västerbottens län, förvaltningsutskotten i Stockholms läns och stads, Östergötlands, Blekinge, Malmöhus, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens läns hushållningssällskap* ävensom flera *länsvetenärer och djurskyddsorganisationer*.

Svenska fåravelsföreningen anför:

Det harmonierar föga med en rationell fårskötsel att tala om ett tätt fårhus, med utelämnande av så viktiga egenskaper hos fårhuset som att det skall vara ljust och luftigt. Endast under lamningstiden samt vid sjukdom äro fåren i behov av ett någorlunda tätt och dragfritt hus, medan alla ungfår och baggar samt tackor och lamm under största delen av året föredraga en mera primitiv byggnad med ganska tunna väggar samt öppna fönster och dörrar. Om fåren själva få välja, så lägga de sig mitt för de öppna dörrarna, eller helst ute på gården, även om det är 15 å 20 grader kallt. En lagstiftning bör icke vara främmande för detta förhållande. Ett pälsbärande djur är av naturen hänvisat att vistas ute, och en missriktad ömsinhet

från en mindre grupp av människor bör i detta fall ej få tillåtas att bli bestämmande. Djurskyddet borde ha mycket större anledning att ingripa mot de talrika fall här i landet, då fårägarna under alldeles för lång tid av året instänga sina djur i varma, trånga och mörka boxar.

Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott erinrar om att alla våra egentliga husdjur ursprungligen vore utgångsdjur samt framhåller, att en uppfödning och behandling, som avsåge att härda djuren, icke borde hindras genom lagstiftning.

Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, vars mening biträdades av *länsstyrelsen i länet*, godkänner i princip de av utredningsmannen föreslagna bestämmelserna rörande stallrum men framhåller, att de icke finge tagas såsom utgångspunkt för krav på en alltför hastig eller genomgripande ombyggnad av äldre djurstallar, vilka måhända icke fyllde långtgående krav ur djurvårdssynpunkt men vilkas omedelbara ombyggnad skulle kunna medföra ekonomiska svårigheter för ägaren.

Å andra sidan anför *de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund*:

Storleken av det för förvaring av djur avsedda utrymmet torde behöva närmare angivas, då eljest likgiltighet och bristande kunskap härom få för stort spelrum. — — — Orden »med hänsyn till rådande förhållanden» torde böra utgå, då de skulle kunna motivera bibehållandet av allt för dåliga stallrum. Till paragrafen torde även böra fogas ett nytt stycke av följande lydelse: »Det är förbjudet att i butiksfönster el. dyl. utställa levande djur, t. ex. hundvalpar, fåglar, tvättbjörnar, fiskar o. s. v.» Även om lagförslaget i sin nuvarande lydelse avser dylikt förbud, så måste det tydligt formuleras för att av allmänheten förstås.

Norra Hälsinglands djurskyddsförening önskar särskilda regler om fågelburars storlek.

I fråga om föreskrifterna rörande djurs utfodring och skötsel i övrigt anför *Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*:

Det är varje djurägare bekant, att omständigheterna mången gång kunna tvinga till åsidosättande av dessa föreskrifter. Att det förhållandet, att skadat foder eller strö under vissa omständigheter måst användas eller rengöringen på grund av arbetsbrådska eller personalbrist måst eftersättas, skulle medföra dagsböter även i sådana fall, då uppenbar grymhet vid behandlingen av djur icke därigenom kan anses ådagalagd, måste utskottet finna ytterst olämpligt.

Veterinärhögskolans lärarekollegium anmärker, att foder, som är ur näringsfysiologisk synpunkt fullt tillfredsställande, stundom icke står att er hålla i orten, samt föreslår med anledning härav, att uttrycket »av tillfredsställande beskaffenhet» ersättes med uttrycket »av efter ortens förhållanden godtagbar beskaffenhet». Kollegiet framhåller vidare, att i begreppet »skälig omvårdnad» borde innefattas jämväl skyldighet att anlita veterinärhjälp vid sjukdomsfall av betydenhet hos djur.

I detta sammanhang må nämnas, att *de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund* påyrkat införande av förbud att tvångsmata fjäderfä.

Lantbruksstyrelsen anser, att särskilt stadgande om djurs förseende med strö icke bör meddelas, enär djur stundom ha tillgång till värmeisolerad ligg-

plats, varvid strö ofta med fördel kan undvaras. Styrelsen tillägger, att enligt dess förmenande kravet på att djur försåges med strö i samtliga de fall, där så vore behöfligt, komme till fullt tillräckligt uttryck genom den föreslagna lydelsen av 3 § i övrigt.

Stockholms läns och stads hushållningssällskaps förvaltningsutskott finner föreskriften, att stallrum skall hållas tillfredsställande rengjort, alltför sträng, när vid förekommande arbetsbrådskas eller brist på arbetskraft renhållningen stundom måste eftersättas, utan att därmed någon vanvård vore för handen.

Föreskrifterna om bindning och tjudring av djur anses av *Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* alltför kategoriska. Utskottet anför härom närmare:

Varje ingripande i djurens frihet torde vara i någon mån plågsamt, och fästandet av ring i tjur till och med avsevärt plågsamt men dock nödvändigt för att möjliggöra handhavandet av tjuren. Stadgandet torde därför böra modifieras och givas sådan innebörd, att bindandet eller tjudrandet ej får ske på ett för djuret avsevärt plågsamt sätt, såframt ej tvingande skäl därtill föreligga.

Länsveterinären i Västernorrlands län säger sig förutsätta, att föreskriften icke skulle utgöra hinder mot t. ex. uppbindning av en häst efter vissa operationer för att förhindra infektioner eller försvåra rörelser, som kunde ogynnsamt påverka läkningsförloppet, men tillägger, att i föreskriften eventuellt kunde inskjutas ett liknande undantagsstadgande som i 6 § av utredningsmannens förslag.

Norra Hälsinglands djurskyddsförening önskar en tillägsbestämmelse av innehåll, att tjur ej får hållas bunden vid nosringen, medan *de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund* hemställer om ett stadgande, att tjur ej får hållas bunden vid nosringen, om han ej samtidigt är bunden med annat och kortare bindsle från grimma eller halsrem.

Det föreslagna förbudet mot nickhållning avstyrkes av *lantbruksstyrelsen*, som härom anför:

Ifrågavarande inskränkning av djurs rörelsefrihet användes i ganska omfattande utsträckning — särskilt i västra Sverige — i stenig eller backig terräng, där den av utredningsmannen omtalade s. k. klubbningen icke gärna kan användas i stället för nickhållningen, eftersom klubborna lätt fastna uti ojämnheter i terrängen. Att införa förbud mot nickhållning skulle enligt lantbruksstyrelsens mening åsamka ägare utav betesmark i terräng av nämnd beskaffenhet betydande olägenhet, ity att betesmarkerna i fråga skulle behöva förseas med ganska kostsamma påbyggnader på befintliga stängsel — i regel stengärdesgårdar — eller andra anordningar i syfte att hindra djuren att avlägsna sig från betesmarkerna. Då därjämte en varsamt anordnad nickhållning icke synes vålla djuret smärta eller nämnvärt obehag, anser lantbruksstyrelsen, att förbud mot nickhållning icke bör komma i fråga. I stället synes böra föreskrivas, att densamma icke får utföras på sådant sätt, att djurets rörelsefrihet i synnerlig grad förhindras.

De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund hemställer om förbud jämväl mot annan hållning än nickhållning, medan *Göteborgs djur-*

skyddsförening, vilken anser det icke vara ur praktisk synpunkt lämpligt med förbud mot den på västkusten mycket vanliga fårhållningen, bestående i sammanbindning av djurets båda ben å samma sida av kroppen, önskar särskilda föreskrifter rörande sådan hållning.

De i den föreslagna kungörelsen upptagna föreskrifterna rörande taggtrådsstängsel ha i det övervägande antalet yttranden antingen helt avstyrkts eller gjorts till föremål för mer eller mindre vittgående ändringsförslag. *Lantbruksstyrelsen* framhåller att, enligt vad erfarenheten syntes giva vid handen, risken för att betesdjur skadade sig på taggtrådsstängsel på sådant sätt att de därav vållades nämnvärt lidande i allmänhet vore relativt liten.

Bestämmelsen om skyldighet att dagligen bereda vissa hundar tillfälle till nödig motion har föranlett erinringar från flera håll. *Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*, vars yttrande även åberopas av *länsstyrelsen i länet*, anser bestämmelsen obehövlig. *Länsveterinären i Stockholms län* gör gällande, att stadgandet skulle kunna läggas till grund för åtal mot de flesta ägare av sällskapshundar. *Veterinärhögskolans lärarekollegium* finner stadgandet onödigt betungande för ägare av mindre sällskapshund, för vilken hygieniska anordningar träffats inom bostadslägenheten. *Kennelklubben* hemställer, att ordet »dagligen» må utgå, och anför i anslutning härtill, att det föreslagna stadgandet eljest, vad beträffar t. ex. stövare, komme att strida mot hundens egen natur. Samma hemställan göres av *magistraten i Örebro*.

Länsstyrelsen i Blekinge län finner värt beaktande vad *länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott* anför därom, att föreskriften sannolikt komme att förorsaka otaliga lagbrott och att det vore bättre med ett förbud mot att hålla bandhund. Sådant förbud påyrkas också av *de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund* och *Norra Hälsinglands djurskyddsförening*. Nämnade båda organisationer önska vidare förbud mot att hålla hundvalpar under sex månaders ålder bundna i kort bindsle samt föreskrift, att när hund under kortare tid måste hållas bunden, detta bör ske på sådant sätt, att den kedja eller lina, varmed hunden är bunden, fästes medelst en lätt löpande ring vid en minst 10 meter lång löplina. De sist anförda båda önskemålen biträdas även i en skrivelse som inkommit från *svenska hundskyddsföreningen*.

Stadgandet rörande djurs agande beröres endast i ett fåtal yttranden. *Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* finner det direkt olämpligt med förbud mot att använda piska med större knut. *Landssekreteraren i Jönköpings län*, som anmält skiljaktig mening till länsstyrelsens utlåtande, anser, att det borde närmare klarläggas, huruvida användande av sporre inbegreps under lagstadgandet. *Länsveterinären i Göteborgs och Bohus län* och *Göteborgs djurskyddsförening* önska förbud mot att använda halskoppel med taggar, vilka vid ryckning i kopplet tränga in i djurets hals.

De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund hemställer, att i 5 § införes stadgande om förbud jämväl mot att aga djur med stör och vissa andra föremål, mot att sparka djur eller att slå häst eller annat djur på

huvudet, benen eller buken samt mot att vid körning konstant rycka i tömmarna. *Norra Hälsinglands djurskyddsförening* föreslår liknande tillägg.

Med anledning av det föreslagna förbudet mot att upphänga djur vid någon kroppsdel förklarar *veterinärhögskolans lärarekollegium*, att tveksamhet förekommit inom kollegiet rörande förbudets räckvidd, samt framhåller, att det icke borde förbjudas att för kortare tid på angivet sätt upphänga djur i sådana fall, då dylik behandling — t. ex. vid vägning av får eller handskande med grisar — finge anses utgöra den ur alla synpunkter lämpligaste metoden. *Sveriges allmänna lantbrukssällskap* förutsätter, att stadgandet icke komme att lägga något hinder i vägen för att såsom hittills tillämpa metoden att under ett kortare tidsmoment vid vägning av smågrisar upphänga dem i bakbenen eller vid vägning av lamm (ungfår) upphänga dem i en gördel om bålen. Även i åtskilliga andra yttranden framhålles, att kontrollvägning av smågrisar, upphängda i en kring ena bakbenet fäst rem eller snara, måste förbli tillåten. *Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* anför dessutom, att den föreslagna bestämmelsen skulle innebära förbud mot den nu i stor utsträckning använda slaktningsmetoden beträffande kalvar, vilken metod utskottet för sin del icke funne vara förkastlig.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län påpekar, att förbudet skulle kriminalisera det nu vanliga bruket att väga levande fisk med betsmän, samt framhåller såsom sin åsikt, att även om försäljning av fisk i slaktat tillstånd borde uppmuntras, tiden dock ännu icke vore mogen för att straffbelägga denna gamla form för fiskvägning. *Överståthållarämbetet* anser stadgandet kunna tolkas så, att ett användande av levande fisk eller mask som bete icke skulle vara tillåtet, samt finner, enär detta icke syntes vara förslagens avsikt, en omarbetning av bestämmelsen påkallad. Några *djurskyddsorganisationer* hemställa å andra sidan om uttryckligt förbud mot att använda levande fisk såsom agn samt anse, att det för större klarhets skull borde tilläggas, att levande fisk ej finge vägas eller forslas på sådant sätt, att krok, snöre, spö eller ståltråd eller dylikt föremål trädde in i fiskens gälar eller annan kroppsdel.

Vad slutligen beträffar stadgandena rörande djurs användande till arbetsprestation anser *länsveterinären i Stockholms län*, att desamma böra helt utgå, enär deras tillämpning gäve rum för alltför godtyckligt bedömande. *Landsfogden i Malmöhus län* anför:

Enligt min mening bör paragrafens räckvidd inskränkas till arbetsprestation, som uppenbarligen överstiger djurets krafter eller som för djuret medför allvarlig eller varaktig överansträngning. Genom ett krav på uppenbart oskäligen arbetsprestation kommer stadgandet i praktiken säkerligen att bli till större nytta, enär bedömandet annars blir alltför svårt; exempelvis hava vissa djur, såsom hästar, icke sällan typiska arbetschoser, som lätt kunna tydas som om djuret gäve prestationsöverskott. Av samma skäl bör begreppet överansträngning inskränkas på nu föreslaget sätt. I det praktiska livet kunna ofta fall förekomma, där en överansträngning av övergående natur, som icke kan hänskjutas under nödfallsbegreppet, kompenseras av erforderlig vila. Detta kan icke anses vara dålig djurvård.

De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund och *Dalarnes djurskyddsförening* föreslå, att till ordet »överansträngning» fogas orden »eller uppenbart lidande», varigenom möjlighet skulle öppnas att till laga beivran anmäla personer, vilka körde med selbrutna hästar. Förbundet föreslår härjämte en mera detaljerad formulering av stadgandet.

Departementschefen.

I huvudsaklig anslutning till 1 § i utredningsmannens förslag har under 2 § upptagits stadgande, att djur skall behandlas väl och såvitt möjligt skyddas mot lidande. I det följande utföres till sina huvuddrag vad vårdnadsskyldigheten innebär. I den mån ej särskilda föreskrifter givas griper nyssnämnda stadgande in. Det har icke ansetts erforderligt att för olika situationer närmare angiva, huruvida vårdnadsskyldigheten åvilar ägaren eller annan eller bådadera.

Beträffande stall och andra förvaringsrum för djur synes tillräckligt att stadga att de skola erbjuda tillräckligt utrymme och skydd samt hållas rena och snygga. En bestämmelse av denna innebörd har jag låtit upptaga såsom andra stycke i 2 §. Jag vill nämna, att i skogshärbärgeslagen och hälsovårdsstadgan finnas särskilda föreskrifter i detta ämne, som meddelats delvis ur andra synpunkter. Att särskilt utsäga att djur, när omständigheterna föranleda därtill, skall förvaras i eller ha tillgång till stall eller annat förvaringsrum synes ej behövt.

Från 3 § i utredningsmannens förslag har i 2 § tredje stycket i departementsförslaget upptagits stadgande att djur skall förses med erforderligt foder och vatten. Däremot har det icke ansetts behövt att särskilt föreskriva att djur även skall förses med strö, där det erfordras. Att i paragrafen införa föreskrift om att djur i övrigt skall erhålla skälig omvårdnad synes icke heller påkallat. Detta följer med erforderlig tydlighet redan av 2 § första stycket i departementsförslaget. Endast för det fall att djur blivit sjukt eller skadat har det ansetts lämpligt att, i en senare paragraf, upptaga en särskild föreskrift om att djuret skall omhändertagas för erforderlig omvårdnad.

I stället för de av utredningsmannen under 7 § upptagna bestämmelserna om förbud att överanstränga djur har i departementsförslaget såsom första stycke i 3 § upptagits stadgande, att när djur användes i arbete skall såvitt möjligt iakttagas att djuret icke överanstränges. Under särskilda omständigheter — t. ex. om det gäller att rädda människoliv — måste det anses tillåtet att överskrida den gräns som eljest bör iakttagas vid utnyttjande av djurets krafter. Att i övrigt hänsyn skall tagas till en av ålderdom, trötthet, sjukdom eller annan orsak beroende kraftnedsättning hos djuret, lär vara tydligt utan uttrycklig föreskrift.

Såsom andra stycke i 3 § har jag, i överensstämmelse med grundtanken i 5 § av utredningsmannens förslag, intagit bestämmelse att djur ej må pådrivas eller agas med redskap som lätt kan sarga eller på annat sätt skada djuret. Denna bestämmelse innebär bland annat, att användning av sporrar som äro försedda med vassa spetsar ej är tillåten.

I nära anslutning till 4 § första punkten i utredningsmannens förslag har såsom 4 § i departementsförslaget intagits bestämmelse, att djur icke må hållas bundet eller tjudrat på ett för djuret plågsamt sätt eller så att det icke kan få behövlig vila. Något ovillkorligt förbud mot att inskränka djurs rörelsefrihet under betesgång genom att med rem eller dylikt förbinda något av djurets ben med dess hals eller huvud torde icke böra meddelas. Av nyssnämnda stadgande om att djur ej må hållas bundet på ett plågsamt sätt följer emellertid, att en s. k. nickhållning som verkligen kan sägas innebära plåga för djuret ej är tillåten. Är olägenheten för djuret ej så stor att den kan anses plågsam, kan tillvägagångssättet likväl strida mot stadgandet i 2 § första stycket försåvitt det med hänsyn till omständigheterna måste anses onödigt att använda förfarandet i fråga och djurägaren alltså icke kan sägas behandla djuret så väl som man skäligen kan fordra.

Härefter har under 5 § i departementsförslaget föreskrivits, att djur som blivit sjukt eller skadat skall utan dröjsmål omhändertagas för erforderlig omvårdnad, där ej sjukdomen eller skadan är så svårartad att djuret bör dödas. Att i detta sammanhang uttryckligt stadga, att djur under vissa förutsättningar skall dödas, har icke ansetts erforderligt. Möjlighet till ingripande i svårartade fall följer av vissa senare paragrafer i departementsförslaget.

Såsom förut nämnts innehåller utredningsmannens förslag under 6 § en bestämmelse, att levande djur ej må upphängas vid någon kroppsdel såvida det icke dessförinnan fullständigt bedövats eller fråga är om företagande av operativt ingrepp eller annan behandling för sjukdom. Något motsvarande stadgande har icke upptagits i departementsförslaget. Detta sammanhänger delvis med att förslaget avser endast vård eller behandling av husdjur eller vilda djur som hållas i fångenskap. Enligt vad som uttalas i betänkandet avses med nämnda bestämmelse huvudsakligen vägning av fisk eller upphängning av djur som skall slaktas. Fisk som fångats för att konsumeras faller enligt 1 § i departementsförslaget i allmänhet icke in under lagens bestämmelser. Att stadga förbud mot upphängning av fisk synes för övrigt knappast lämpligt. Beträffande åter förfarandet vid slakt torde detta lämpligen i sin helhet böra regleras i slaktlagen. Tillräckliga skäl att i detta sammanhang införa en bestämmelse av angiven innebörd i slaktlagen synas mig emellertid icke föreligga.

Någon sådan bestämmelse om rätt för Konungen att meddela föreskrifter angående stängsel som utredningsmannen upptagit i andra stycket av 4 § synes icke böra upptagas i djurskyddslagen. Utredningen synes ej heller giva tillräckligt stöd för införande av något dylikt stadgande i lagen om ägofred, där det eljest närmast hör hemma. — Att, såsom utredningsmannen föreslagit under 4 § tredje stycket, införa en särskild lagbestämmelse om skyldighet att bereda hund tillfälle till motion synes icke erforderligt. Någon bestämmelse om förbud mot att hålla bandhund eller särskild föreskrift om bindsle för hund torde icke heller böra meddelas.

Överträdelse av nu berörda ävensom övriga av utredningsmannen föreslag-

na bestämmelser om djurs vård och behandling har i utredningsmannens förslag belagts med straff, som skall tillämpas där ej förseelsen är straffbar såsom djurplågeri enligt 18 kap. 16 § strafflagen. Det torde med skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke förslaget i detta hänseende går för långt. De allmänna bestämmelser som jag ansett böra upptagas till vägledning för vad som bör beaktas vid djurens behandling torde i första hand icke böra ha till ändamål annat än att framhäva vissa huvudsynpunkter, som böra ihåggkommas vid djurens vård. De kunna därjämte utgöra ett lämpligt stöd för en övervakande myndighet vid andra ingripanden än genom åtal och straff, i det myndigheten kan åberopa sig på att vården eftersatts i något av de särskilda hänseenden som i lagen angivits. Men att generellt straffbelägga varje handling som avviker från vad som ansetts vara en lämplig behandling av djur kan, enligt min mening, icke komma i fråga. En annan sak är, att den som efter ett ingripande av myndighet underlåter att ställa sig dess beslut till efterrättelse bör kunna fällas till ansvar, även om förseelsen ej är så grov att djurplågeri anses föreligga.

Tydligt är även, att de allmänna bestämmelserna i lagen komma att tjäna till vägledning vid bedömande av vad som är djurplågeri. I anslutning till vad riksdagens första lagutskott anfört år 1934 finner jag emellertid, att ansvar för djurplågeri icke bör inträda annat än när djur behandlats på ett sätt som otvetydigt avviker från det tillåtna. En viss utvidgning av det straffbara området i 18 kap. 16 § strafflagen torde likväl kunna vidtagas utan att den kommer i strid med nu angivna ståndpunkt. Jag återkommer till denna fråga i det följande.

6 §.

Utredningsmannens förslag.

I 12 § i utredningsmannens förslag stadgas, att vid transport av djur skall, vare sig djuret befordras med järnväg, automobil, fartyg eller annat forskaffningsmedel, iakttagas *dels* att transportmedlet är lämpligt för den ifrågavarande transporten samt utrustat med erforderliga anordningar för underlättande av djurets lastning eller lossning ävensom för dess skyddande under transporten mot stötar, skavning eller dylikt, mot onödiga ansträngningar samt mot ogynnsamma väderleksförhållanden, *dels* att djuret inlastas på lämpligt sätt samt under färden erhåller tillräckligt med foder, vatten och luft jämte nödig vård och, där så lämpligen kan ske, tillfälle till erforderlig vila *dels ock* att transporten utföres med nödig försiktighet. Tillika innehåller paragrafen ett stadgande, att Konungen äger meddela närmare föreskrifter rörande transport av djur.

Yttrandena.

Järnvägsstyrelsen har lämnat ifrågavarande bestämmelser utan erinran. *Svenska lasttrafikbilägareförbundet* uttalar sin fulla anslutning till förslaget i denna del, och *svenska trafikbilägares riksorganisation* förklarar sig biträda förbundets synpunkter.

Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, vars yttrande åberopas även av *länsstyrelsen i länet*, anmärker att bestämmelserna vore alltför detaljerade och att det därför bleve svårt att övervaka deras efterlevnad.

Departementschefen.

Det torde vara tillfyllest att i lagen stadga, att med avseende å transport av djur skall särskilt iakttagas att transportmedlet är lämpat för ändamålet och att djuret såvitt möjligt skyddas mot stötar, skavning och dylikt. Att djuret skall förses med foder och vatten samt jämväl i övrigt behandlas väl följer av 2 och 4 §§ i departementsförslaget. Närmare bestämmelser angående transport av djur har jag ansett böra meddelas av Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer.

7 §.

I denna paragraf har intagits en erinran om slaktlagen.

Om förevisning av djur.

8 §.

Utredningsmannens förslag.

I 8 § av utredningsmannens förslag stadgas förbud mot att använda djur till förevisning, filminspelning eller dylik tillställning, då användandet medför avsevärd smärta, ångest eller därmed jämförligt lidande för djuret, ävensom mot att dressera djur för sådan tillställning, då därav följer lidande som nyss sagts. Enligt 9 § må förevisning av djur i cirkus eller annan sådan inrättning, som föres från ort till ort, äga rum allenast i det fall, att förevisningen huvudsakligen avser att ådagalägga djuret bibragt dressyr och äger rum å därför avsedd arena eller annan därmed jämförlig, särskild plats. Detta skall dock icke utgöra hinder mot att i anslutning till dylik uppvisning förevisa sådant djur jämväl i stall eller annat förvaringsrum.

Yttrandena.

De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund anser, att de båda av utredningsmannen föreslagna paragraferna strida mot varandra, enär sådan dressyr som bibringas cirkusdjur alltid vore förenad med smärta eller hunger. Även *länsveterinären i Skaraborgs län* finner lagrummen i viss mån motsäga varandra och anser, att de böra sammanarbetas till ett stadgande.

Förbundet anför vidare:

Vi anse det ur många synpunkter mest önskvärt, om cirkusar och menagerier kunde helt förbjudas och om det likaledes kunde förbjudas att i zoologiska trädgårdar förevisa andra djur än sådana, som där kunna beredas så naturliga livsbetingelser och lämpliga stora utrymmen, att de utan tvekan kunna trivas. — — — Om de vilda djurens utseende och levnadsvanor får man numera bättre upplysning genom litteraturen samt avbildningar och filmer än i institutioner, där sådana djur tvingas att framläpa sitt liv under onaturliga förhållanden och i ständigt obehag och saknad av friheten.

Svenska allmänna djurskyddsföreningen hemställer om förbud mot att förevisa vilda djur i cirkus eller annan sådan inrättning, som föres från ort till ort, medan *Göteborgs djurskyddsförening* önskar förbud mot sådan förevisning av rovdjur.

Departementschefen.

I denna paragraf har jag låtit intaga föreskrift, att djur icke må övas för eller användas vid filminspelning, offentlig föreställning eller annan förevisning på sådant sätt att det utsättes för ångest eller annat lidande. Jag vill anmärka, att uttrycken »ångest» och »lidande» enligt sin språkliga innebörd förutsätta en viss intensitet i det obehag som åsamkas djuret. Ett lättare slag med ridspö kan t. ex. icke anses innebära lidande även om det medför någon smärta. Är ett obehag varaktigt, kan dock lidande anses föreligga även om det momentana obehaget är ganska ringa. Överträdelse av nu ifrågavarande stadgande lär komma att innefatta djurplågeri enligt den ändrade lydelse jag vill förorda för 18 kap. 16 § strafflagen.

Det synes böra överlämnas till Konungen att meddela närmare föreskrifter om offentlig förevisning av djur. Enligt min mening torde i detta hänseende menageriförordningens bestämmelser kunna för närvarande upptagas i huvudsak oförändrade.

Om kastrering och kupering m. m.

9 §.

Utredningsmannens förslag.

Enligt 13 § i utredningsmannens förslag må kastrering av häst utföras endast av veterinär och under bedövning. Vad sålunda stadgas om häst skall äga tillämpning jämväl i fråga om kastrering av annat djur över tre månaders ålder med undantag för ren. I 17 § meddelas bemyndigande för Konungen att förordna, att vad i 13 § stadgas icke eller blott i vissa avseenden skall äga tillämpning inom viss del av riket.

Yttrandena.

De föreslagna bestämmelserna om kastrering av h ä s t ha icke mött någon erinran i de avgivna yttrandena. Beträffande föreskrifterna rörande övriga djur ha en del ändringar föreslagits. I några yttranden framställes önskemål om en allmän höjning av den föreslagna åldersgränsen. *Östergötlands och Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* ävensom *länsstyrelserna i Hallands och Kalmar län* föreslå sålunda en åldersgräns av fyra månader. *De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund* anser däremot, att all kastrering bör utföras av veterinär och under bedövning.

I andra yttranden ha föreslagits ändrade bestämmelser beträffande vissa djurslag. Beträffande r e n anser *de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund* det i paragrafen meddelade undantaget böra utgå. Medel borde ställas till förfogande för renarnas kastrering. *Veterinärhögskolans lärarekollegi-*

um och länsveterinären i Västernorrlands län finna däremot undantaget be-
fogat tills vidare men framhålla samtidigt vikten av att en ny kastrationsme-
tod snarast utprövas, enär den nu tillämpade metoden vore mycket smärtsam
för djuren. — *Stockholms läns och stads, Malmöhus läns och Skaraborgs läns*
hushållningssällskaps förvaltningsutskott anse, att fjäderfä borde helt un-
dantagas från regleringen för att icke försvåra produktionen av kapuner och
poularder. *Sveriges allmänna lantbrukssällskap* hemställer, att åldersgränsen
beträffande fjäderfä höjes till fyra eller fem månader, emedan de flesta kast-
reringar av sådana djur skedde vid tre månaders ålder eller strax därefter. *De*
svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund åter föreslår förbud mot
kastring av fjäderfä. — *Veterinärhögskolans lärarekollegium* sätter även i
fråga, huruvida icke kanin i ålder under fem månader borde undantagas
från regleringen. *Sveriges allmänna lantbrukssällskap* vill likaledes höja ål-
dersgränsen beträffande detta djur, nämligen till fyra eller fem månader,
samt framhåller, att det i fråga om kanin ofta inträffade, att kastring av
praktiska skäl knappast ginge att genomföra, innan djuret uppnått tre må-
naders ålder.

Landsfogden i Malmöhus län anser tjur alltid böra kastreras av veteri-
när. — *Malmöhus läns och Kalmar läns södra hushållningssällskaps förvalt-*
ningsutskott hålla före, att åldersgränsen beträffande svin bör höjas till åt-
minstone fyra månaders ålder. *Stockholms läns och stads hushållningssällskaps*
förvaltningsutskott och *Sveriges allmänna lantbrukssällskap* nämna såsom
lämplig åldersgräns för oreglerad svinkastring en ålder av fyra eller fem
månader och motivera sin ståndpunkt med att det slutliga utväljandet av
avelsgaltar skedde först sedan galtgrisarna uppnått minst tre månaders ålder.
Behovet att kunna utvälja avelsgaltar även efter det de uppnått tre månaders
ålder har även åberopats i några av de yttranden, där en allmän höjning av
åldersgränsen föreslagits. *Östergötlands läns hushållningssällskaps förvalt-*
ningsutskott har därvid även åberopat behovet att kunna utan omgång kast-
rera bagglamm senare än vid tremånadersåldern. *Svenska färvälsföreningen*
har däremot uttryckligen förklarat sig icke hava något att erinra mot bestäm-
melserna i vad de röra får.

I ett flertal yttranden — därav åtskilliga från norrländskt håll — anser man
det vara obehövt att lämna möjlighet att inskränka kastreringsbestämmel-
sernas tillämpning inom viss del av riket. *Sveriges allmänna lantbrukssällskap*
vill icke godtaga något undantag från huvudregeln beträffande kastrering av
hästar.

Departementschefen.

I likhet med utredningsmannen och den allmänna meningen i yttrandena
anser jag lagen böra innehålla stadgande om kastrering av djur enligt vilket
sådant ingrepp i viss utsträckning må utföras allenast av veterinär. Enligt
13 § i utredningsmannens förslag skall regeln härom gälla i fråga om häst
så ock beträffande annat djur över tre månaders ålder med undantag för
ren. Såvitt angår häst har förslaget icke mött gensaga i yttrandena och det

synes härutinnan böra godtagas. Beträffande däremot andra djur har i ytt-randena uttalats önskemål om höjning av den angivna åldersgränsen an-tingen generellt eller för vissa slag av djur. Vad i detta hänseende anförts synes giva vid handen att särbestämmelser i viss utsträckning äro påkallade. Det torde emellertid icke böra komma i fråga att i lag fastställa de modi-fikationer som kunna vara erforderliga i fråga om visst eller vissa djurslag. Lagen synes böra upplaga bestämme om vad i allmänhet skall gälla, var-emet särbestämmelserna böra meddelas i administrativ ordning. Vid över-vägande av innehållet i en sådan huvudregel har jag funnit lämpligt att höja den av utredningsmannen föreslagna åldersgränsen till fyra månader. I enlig-het härmed torde i förevarande paragraf böra stadgas att kastrering av häst må utföras allenast av veterinär samt att detsamma skall gälla annat djur över fyra månaders ålder, där ej Konungen annorlunda förordnar. En-ligt sistnämnda förbehåll torde Kungl. Maj:t äga såväl att göra bestämmelsen om anlitande av veterinär undantagslös beträffande vissa djur eller härut-innan fastställa en lägre åldersgräns som ock att höja åldersgränsen eller från bestämmelsens giltighet helt undantaga visst djurslag. Med hänsyn till sist-nämnda möjlighet synes det icke vara erforderligt att i lagen upptaga det av utredningsmannen föreslagna undantaget för ren.

Jämte föreskrift om anlitande av veterinär innehåller förslagets 13 § även bestämmelse att kastrering skall utföras under bedövning. Vad i detta hänseende bör iakttagas synes med trygghet kunna anföras åt veterinären att bedöma, och stadgandet har därför ej ansetts böra bibehållas i lagen.

Enligt 17 § i förslaget skall Kungl. Maj:t äga förordna att, bland andra, bestämmelserna om kastrering icke eller blott i vissa avseenden skola äga tillämpning inom viss del av riket. Bestämmelsen har motiverats med att det — främst i de glesast befolkade delarna av vårt land, där veterinärer-nas distrikt ibland vore mycket omfattande — i vissa fall kunde vara oskä-ligt besvärligt eller dyrbart att tillkalla veterinär. Vad angår häst synes dock någon avvikelse från tvånget att anlita veterinär icke böra medgivas. I frå-ga om andra djur torde någon särskild bestämmelse i nämnda syfte icke vara erforderlig, därest Kungl. Maj:t, såsom nu föreslagits, erhåller rätt att stad-ga undantag från föreskrifterna om kastrering.

10 §.

Utredningsmannens förslag.

Enligt 14 § i förslaget må kupering av svansen å häst företagas allenast där operationen sker till hävande av sjukdom eller oart hos djuret eller, be-träffande häst av ardenner- eller därmed jämförlig ras, där djuret är avsett till avel eller utförsel ur riket. Operationen skall utföras av veterinär och under bedövning. Kupering av svansen å annat djur än häst må, där djuret uppnått två månaders ålder, utföras endast av veterinär och under bedöv-ning. Kupering av öronen å hund må ej ske.

Yttrandena.

Uppsala läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott uttalar, med instämmande av *länsstyrelsen i länet*, att paragrafens förbud mot kupering tillmötesgår djurskyddsintresset utan att träda djuruppfödarnas önskemål i detta stycke för nära. Å andra sidan anser *Stockholms läns och stads hushållningssällskaps förvaltningsutskott* de föreslagna bestämmelserna i viss mån mindre väl avvägda, dock utan att utskottet därvid framställer någon särskild anmärkning. *Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* anmärker, att den enligt lagrummet obligatoriska bedövningen borde utgöras av lokalbedövning.

I fråga om de särskilda bestämmelserna i paragrafen avstyrker *Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* föreskrifterna om kupering av svansen å häst såsom inkonsekventa och onödiga. Utskottet anför härom närmare:

Kuperingen är vedertagen inom aveln av hästar av belgiskt slag och oldenburgsk ras. Varken dess utförande eller dess verkningar uppfattas av djurägarna i allmänhet såsom djurplågeri eller ens olämplig behandling av djur. Det kan då icke vara riktigt, att dess utförande straffbelägges. Bestämmelsen att kupering tillåtes beträffande häst av ardenner- eller därmed jämförlig ras, där djuret är avsett till avel eller utförsel ur riket, kan utskottet icke finna annat än svävande och till sina verkningar olämplig. Innebär med ardenner jämförlig ras annan kallblodig ras, såsom t. ex. Clydesdale, eller innebär det annan ras, där kupering allmänt förekommer, såsom exempelvis oldenburgsrasen? Hur skall det konstateras, om djuren äro avsedda till avel eller utförsel ur riket? De flesta djuruppfödare torde gärna sälja för utförsel ur riket, varvid de förvänta högre betalning än vid annan försäljning. Om då kupering verkställes under uppgift att framtida export avses, torde det mången gång bliva vanskligt att avgöra, om dagsböter skola utdömas.

Länsstyrelsen i Hallands län och länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott finna det kunna ifrågasättas, huruvida förbud mot hästsvanskupering bör stadgas.

Medicinalstyrelsen, länsstyrelsen i Norrbottens län, Östergötlands och Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, veterinärhögskolans lärarekollegium, länsveterinärerna i Stockholms, Östergötlands, Kopparbergs och Västernorrlands län, förste stadsfiskalen i Stockholm, riksförbundet landsbygdens folk, Sveriges allmänna lantbrukssällskap, svenska veterinärläkareföreningen, föreningen nordsvenska hästen samt åtskilliga djurskyddsorganisationer hemställa, att det föreslagna undantaget beträffande häst av ardenner- eller därmed jämförlig ras måtte utgå. *Veterinärhögskolans lärarekollegium* anför härom:

Det torde icke vara lämpligt att vid införande av kuperingsförbud undantaga de praktiskt taget enda hästar, nämligen ardennerhästar, på vilka svanskupering fortfarande plägar utföras. Nordsvenska hästar kuperas aldrig och varmblodiga hästar mycket sällan. I stället för att genom lagförslagets stadgande svanskupering skulle bliva mindre ofta förekommande än vad som för närvarande är fallet, torde detta stadgande sålunda komma att legalisera den svanskupering hos häst som alltjämt utföres. Den föreslagna begränsningen i undantagsbestämmelserna för svanskupering av häst av

ardenner- eller därmed jämförlig ras torde nämligen till sin effektivitet bliva illusorisk, då djurägare alltid kan, t. o. m. för tillfället i god tro, uppgiva att djuret skall användas till avel eller utföras ur riket. De i utredningsmannens motivering anförda skälen för bibehållande av rätt till svanskupering å ardennerhästar, som avses för export, finner kollegiet icke övertygande. Sedan kuperingsförbud införts i Norge, Finland och Tyskland och i sistnämnda land t. o. m. importförbud mot kuperade hästar synes komma till stånd, återstår endast den relativt obetydliga hästexporten till övriga länder och denna export torde icke bliva lidande på svenskt totalförbud mot svanskupering. Priset å okuperade hästar är icke lägre än för kuperade. Kollegiet anser, att inga bärande skäl för bibehållande av svanskupering hos avelsdjur av ardenneras anförts.

Sveriges allmänna lantbrukssällskap andrager:

Betesgången omfattar numera en betydligt större del av året än förr och det är framför allt under betesgången, som olägenheterna av kuperingen framträda. På hemmamarknaden torde utvecklingen också ha gått i den riktningen, att icke kuperade brukshästar äro minst lika starkt efterfrågade som kuperade. Samma utveckling uppvisar i stort sett också exportmarknaden. Därest ett fullständigt förbud mot kupering nu icke lämpligen kan genomföras, torde kupering böra tillåtas, förutom för hävande av sjukdom eller oart hos djuret, endast då det gäller ardennerhingstar, som äro premierade för avelsändamål.

Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, vilket — såsom tidigare nämnts — önskar att ifrågasättande undantagsbestämmelse utgår, anser dock att beträffande hingst av ardenneras bör stadgas viss övergångstid, under vilken det ifrågasatta kuperingsförbudet ej skall gälla. Under övergångstiden borde kupering ej få ske, förrän hingst blivit två år gammal, och operationen borde få företagas endast av veterinär och under bedövning.

Kalmar läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott hyser i fråga om undantagsbestämmelsen principiellt samma inställning som framkommer i de yttranden, i vilka densamma avstyrkts, men vill dock undantaga hingstar över två och ett halvt år, enär dessa icke i nämnvärd utsträckning vistades på bete. Även *överståthållarämbetet* ifrågasätter, huruvida de av utredningsmannen anförda skälen för undantagsbestämmelsen kunde anses bärande.

Den föreslagna bestämmelsen rörande kupering av svansen å annat djur än häst tillstyrkes av *svenska veterinärläkareföreningen* och *svenska hundskyddsföreningen*. *Svenska fåravelsföreningen* finner bestämmelsen skälig såvitt angår fåravelns behov.

Däremot anse *länsveterinären i Göteborgs och Bohus län* samt *Göteborgs djurskyddsförening*, att åldersgränsen beträffande hundar borde sänkas till två veckors ålder. *Länsveterinären i Östergötlands län* anser kupering av svansen på hund, som uppnått denna ålder, icke böra få företagas av vare sig veterinär eller annan person, såvida operationen icke vore motiverad av sjukdom. *De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund* uttalar samma uppfattning men önskar i första hand helt förbud mot sådan kupering som avses med ifrågasättande bestämmelse.

Vad slutligen angår det föreslagna förbudet mot kupering av öronen å hund ha länsveterinärerna i *Gävleborgs* och *Västernorrlands läns*, *svenska veterinärläkareföreningen*, *Norra Hälsinglands djurskyddsförening* och *svenska hundskyddsföreningen* uttalat sin anslutning därtill.

Svenska kennelklubben åter anser endast viss reglering av hundöronkuperingen böra förekomma och yttrar härom bland annat:

Öronkuperingen står väl i överensstämmelse med de biologiska förhållandena, i ty att med några få undantag samtliga i vilt tillstånd levande däggdjur ha uppstående öron. Från veterinär-medicinsk synpunkt bör icke finnas anledning att förbjuda öronkuperingen, enär densamma är ägnad att förskona hundarna från en del mer eller mindre svårartade och smärtsamma öronsjukdomar. Erfarenheten från stora såväl in- som utländska kliniker visar att öronsjukdomarna grassera väsentligt mycket mera bland hundar med okuperade öron än bland sådana, som hava normalt uppstående eller kuperade öron. Den ringa smärta, som förefinnes under den korta läkningsperioden, uppväges mer än väl av det skydd mot smärtsamma och långvariga öronlidanden, som kuperingen innebär. — — — Härtill kommer den estetiska synpunkten, som ingalunda får avfärdas såsom något lyxbetonat. I betänkan- det anföres utländsk lagstiftning på detta område i Tyskland, Danmark, Finland och Norge, varav framgår, att kupering av öron å hund är tillåten i samtliga anförda länder. Om det föreliggande förslaget blir lag, skulle det alltså bli möjligt för dem, som ha råd och lägenhet, att låta utföra kuperingen i utlandet. Detta skulle naturligtvis kunna stävjas genom importförbud av hundar med kuperade öron. Men därmed blir hela vårt lovande avelsarbete med hithörande hundraser — schnauzer, pinscher, boxer, grand danois, griffon m. fl. — förlamat. Även om licenser för import av avelsdjur skulle beviljas, så skulle vi ändå aldrig som hittills kunna utställa i Tyskland. Då det är ett livsvillkor för vår svenska hundavel, att särbestämmelser undvikas, som alltför markerat inverka på hundens utseende, få vi avstyrka det föreliggande lagförslaget i den punkt, som här avses. I stället för förbud mot öronkupering bör bestämmas, att kupering endast får utföras av sakkunnig person (veterinär) och under bedövning samt innan hunden uppnått en ålder av 8 veckor.

Departementschefen.

I huvudsaklig överensstämmelse med den av utredningsmannen föreslagna huvudregeln har i förevarande paragraf upptagits stadgande, att kupering av svansen på häst i regel må företagas allenast för att bota sjukdom, skada eller oart samt skall utföras av veterinär. Enligt förslaget skall undantag från huvudregeln i viss omfattning gälla beträffande häst av ardenner- eller därmed jämförlig ras. Mot detta undantag ha erinringar framställts i åtskilliga yttranden. Övervägande skäl torde dock föreligga för att bibehålla en möjlighet att medgiva kupering av svansen på häst av sådan ras som nyss nämnts. Jag har härvid funnit den lämpligaste formen vara att införa rätt för Konungen att medgiva undantag från huvudregeln. Liksom beträffande kastrering har jag ansett den föreslagna bestämmelsen att kupering skall utföras under bedövning kunna uteslutas ur lagen.

I fråga om kupering av svans å annat djur än häst har förslaget syntts böra godtagas utan annan avvikelse än att föreskriften om bedövning utesluts.

Beträffande slutligen kupering av öronen på hund har vad svenska kennelklubben härutinnan anfört ej förmått övertyga mig om att sådant ingrepp bör få ske. Då eventuellt bortopererande av någon del av örat för att bota sjukdom eller skada icke lärers betecknas som kupering, utgör förbudet icke hinder för en sådan åtgärd.

11 §.

Utredningsmannens förslag.

Enligt 15 § i utredningsmannens förslag må annat operativt ingrepp av nämnvärd betydelse än kastrering eller kupering, vilket icke avser vetenskapligt försöksändamål, företagas endast av veterinär, såvida icke anlitande av sådan skulle medföra oskäligen kostnad eller tidsutdräkt som kan äventyra operationens resultat. I 16 § stadgas, att sådan behandling av djur, vilken företages i avsikt att bota sjukdom eller skada hos djuret och ej består i operativt ingrepp av nämnvärd betydelse, må, där behandlingen kan befaras medföra avsevärt lidande för djuret, utföras endast av veterinär eller efter dennes anvisningar. Tillkallande eller rådfrågande av veterinär skall dock icke vara nödvändigt, därest detta skulle medföra kostnad eller tidsutdräkt som sägs i 15 §. I 17 § lämnas bemyndigande för Konungen att förordna, att vad i 15 eller 16 § stadgas icke eller blott i vissa avseenden skall äga tillämpning inom viss del av riket.

Yttrandena.

Länsstyrelsen i Jönköpings län och länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott ställa sig tveksamma till 15 och 16 §§ i utredningsmannens förslag, enär det förefölle dem som om undantagsbestämmelserna i vardera paragrafen vore så stora att det generella stadgandet därigenom förlorade sin kraft och verkan.

Det föreslagna undantaget från huvudregeln för den händelse att det skulle föranleda oskäligen kostnad att anlita veterinär har föranlett en del erinringar. *Veterinärhögskolans lärarekollegium* yttrar:

Operationer av nämnvärd betydelse å djur böra enligt kollegiets mening utföras av veterinär såvida icke tillkallandet av veterinär skulle medföra sådan tidsutdräkt, att djurets återställande därigenom äventyras. Däremot anser kollegiet det icke böra tillåtas, att lekman inlåter sig på dylika operationer enbart under motivering, att anlitandet av veterinär skulle medföra ur ägarens synpunkt och efter hans omdöme oskäligen kostnad.

Även flera *djurskyddsorganisationer* anse, att denna undantagsbestämmelse borde utgå.

Ett annat ändringsförslag härrör från *Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*, som med instämmande av *länsstyrelsen i länet* finner det böra kunna medgivas även åt annan än veterinär, t. ex. utbildad ladugårdsföreståndare som erhållit vitsord av veterinär, att företaga behandling som avsåges i 16 §.

Stadgandet i 17 § om bemyndigande för Konungen att inskränka nu berör-

da bestämmelsers tillämplighetsområde avstyrkes såsom obehövt av *veterinärhögskolans lärarekollegium, länsveterinären i Västernorrlands län, svenska veterinärläkareföreningen, föreningen nordsvenska hästen* och flera *djur-skyddsorganisationer*.

Departementschefen.

I huvudsaklig överensstämmelse med 15 och 16 §§ i utredningsmannens förslag har i 11 § av departementsförslaget intagits stadgande av innehåll, att för annan särskild behandling av djur än i 9 och 10 §§ avses i syfte att bota sjukdom eller skada hos djuret skall anlitas veterinär, därest behandlingen är förenad med operativt ingrepp av någon betydelse eller med avsevärt lidande för djuret. Vad nu sagts skall dock ej gälla, om anlitaandet av veterinär skulle medföra oskäligen kostnad eller vålla tidsutdräkt som äventyrar ändamålet med behandlingen.

Med bestämmelsen att veterinär skall anlitas för behandlingen avses, att denna skall utföras antingen av veterinären själv eller efter hans anvisningar. När det gäller operativa ingrepp torde det mera sällan böra förekomma, att annan än veterinären verkställer ingreppet. Däremot synes det i fråga om annan behandling stundom kunna vara tillräckligt, att veterinären lämnar anvisningar rörande dess utförande till den som omhänderhar djuret.

Då i departementsförslaget utsäges, att anlitaande av veterinär ej behöver ske om det skulle medföra oskäligen kostnad, avses därmed givetvis icke frågan om skäligheten i och för sig av den ersättning som skolat utgå till veterinär utan kostnadens skälighet med hänsyn till djurets värde och det erforderliga ingreppets eller behandlingens art.

Något stadgande, varigenom Konungen bemyndigas förordna om undantag från paragrafen för viss del av riket, torde icke vara erforderligt.

Om användning av djur för vetenskapligt ändamål m. m.

12—13 §§.

Utredningsmannens förslag.

I 18 § av utredningsmannens förslag stadgas, att användande av levande djur till vetenskapligt försök, vilket består i operativt ingrepp, insprutning eller blodavtappning eller eljest är sådant, att det kan befaras medföra lidande för djuret, må äga rum vid universitet, högskola eller därmed jämställt forskningsinstitut, som drives av staten eller understödes med statsmedel, samt vid sjukhus, drivet av staten, landsting eller kommun, och laboratorium, inrättat av hushållningssällskap. Sådant försök skall utföras under överinseende av ledaren för vederbörande institution eller den avdelning därav, där försöket företages, och på hans ansvar. Efter beprövande av ledaren för institutionen må försök företagas även utanför dennas lokaler. Vill någon eljest utföra försök som avses i 18 §, har han enligt 19 § att söka medicinalstyrelsens tillstånd därtill. Sådant tillstånd skall angiva försökens ända-

mål, plats för försökens utförande ävensom art och antal av de djur, som få användas. Tillstånd meddelas för viss tid, högst två år, och må när skäl därtill äro återkallas. Har tillståndet meddelats åt en institution, skall försöket utföras under ledarens överinseende och på hans ansvar. I 20 § lämnas här efter vissa föreskrifter rörande sättet för försökens utförande. Försök skall utföras så, att därvid använt djur tillfogas så litet lidande som försökets syfte medger. Innebär försöket operativt ingrepp av nämnvärd betydelse eller kan det eljest befaras medföra avsevärt lidande för djuret, skall detta dödas, så snart ändamålet med försöket uppnåtts, såvida icke de menliga verkningarna därav vid denna tidpunkt huvudsakligen upphört. Innebär försöket operativt ingrepp av nämnvärd betydelse å varmblodigt djur, må försöket, där est det sker för forskningsändamål, företagas endast till utrönande av något för vetenskapen okänt eller osäkert förhållande, och, om det sker i under visningssyfte, företagas blott i sådant fall, där dess ändamål icke lämpligen kan uppnås på annan väg, såsom genom användande av plansch, film, modell eller preparat. Försök, vars syfte är uppnående av teknisk skicklighet, må företagas å varmblodigt djur allenast där djuret genom bedövning försatts i medvetslöst tillstånd.

I detta sammanhang må även redogöras för innehållet i 25 § i utredningsmannens förslag. Enligt nämnda lagrum åligger det den, som utför försök varom förmåles i 18 eller 19 §, att föra särskild bok angående inköp av därtill avsedda varmblodiga djur, i vilken bok skall angivas säljarens namn och adress samt inköpta djurs antal, art och, i den mån sådan kan angivas, ras. I paragrafen lämnas vidare föreskrifter om tiden för bokens förvaring, vilken bestämts till tio år, samt om skyldighet att förete den för polismyndighet.

Yttrandena.

Medicinska fakulteten i Lund finner ifrågavarande bestämmelser ägnade att tillgodose å ena sidan djurskyddsintresset och å andra sidan vetenskapens intresse av vivisektionen som hjälpmedel vid utforskandet och bekämpandet av sjukdomar hos människor och djur.

Matematisk-naturvetenskapliga sektionerna vid universiteten i Uppsala och Lund förklara sig icke ha någon erinran mot de av utredningsmannen föreslagna 18—20 §§.

Några djurskyddsorganisationer ha framställt anmärkningar av mera allmän karaktär. Sålunda finner *de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund* stadgandena otillräckliga i så måtto, att de icke gäve verksam garanti mot onödigt lidande för djuren. Förbundet framställer bland annat begäran om tillsättande av en särskild inspektionsnämnd och möjliggörande av kontroll därigenom, att över försöken skulle föras en noggrant uppställd, för allmänheten tillgänglig liggare, innefattande även de i 25 § av förslaget omnämnda fakta beträffande använda djur. Även *nordiska samfundet till bekämpande av det vetenskapliga djurplågeriet* anser lagstiftningen i allmänhet otillräcklig och föreslår bland annat ytterligare föreskrifter om bedövning av försöksdjuren, om dessas dödande innan bedövningen upphört

att verka, om licens i vissa fall för användande av högre stående varm-blodiga djur, om en på noggrann protokollföring grundad kontroll över försöken, om särskild inspektion samt om begränsning av rätten att inköpa försöksdjur.

Vad härefter beträffar de särskilda stadgandena i utredningsmannens förslag anser *veterinärhögskolans lärarekollegium* bestämmelsen, att med högskola jämställt forskningsinstitut skall vara understött med statsmedel för att utan tillstånd få utföra djurförsök, icke fylla något särskilt ändamål, då det funnes med statliga forskningsinstitut fullt jämställda men med enskilda donationsmedel drivna institutioner, vilka icke borde vara undandragna rätten att utan vidare omgång få utföra sådana försök. Samma rätt bör enligt kollegiets mening tillkomma även under statlig kontroll stående köttbesiktningssanstalter. Slutligen föreslår kollegiet, att legitimerad läkare och legitimerad veterinär tillerkännes rätt att utföra ympningar för ställande av sjukdomsdiagnos. *Länsveterinären i Stockholms län* framhåller, att det bör stå varje läkare och veterinär fritt att på eget ansvar genom ympningar å mindre försöksdjur berika sitt vetande om infektionssjukdomarna och säkra sina diagnoser på sätt det kan stå var och en till buds.

Medicinska fakulteten vid universitetet i Uppsala anser, att då läkare eller veterinär företager djurförsök vid sådan institution som avses i 18 §, läkaren eller veterinären bör själv bära ansvaret och sålunda icke institutionens ledare. Fakulteten finner vidare 19 § vara i behov av fullständig omarbetning, främst med hänsyn till läkemedelsfabrikernas förhållanden, samt anför närmare härom:

Beträffande 19 § medges i betänkandet att paragrafen i den föreslagna avfattningen blir tillämplig på så olika kategorier som enskilda sjukhus och enskilda kliniker, läkemedelsfabriker och enskilda personer, för vilka samtliga föreskrives ansökan om tillstånd att utföra sådana djurexperiment som i 18 § närmare definieras. Fakulteten anser det knappast lämpligt att till någon av dessa kategorier meddela kollektivt tillstånd att använda levande djur till vetenskapliga försök utan finner det mera ändamålsenligt att tillgodose förefintligt behov att utföra sådana försök genom tillstånd åt bestämda personer. Varken läkemedelsfabrikerna eller de enskilda sjukhusen kunna utan vidare förutsättas äga personal med nödig utbildning för att genomföra vetenskapliga försök på levande djur. Även ledaren av dessa företag torde i många fall sakna nödig utbildning härför. — — Fakulteten föreslår alltså, att tillstånd att använda levande djur för vetenskapliga försök såväl vid läkemedelsfabriker som vid enskilda sjukhus och enskilda kliniker endast tilldelas viss person eller vissa personer, vilka av den tillståndsutdelande myndigheten, d. v. s. medicinalstyrelsen, befunnits äga nödvändiga förkunskaper och nödig teknisk utbildning för att på ett sakkunnigt och hänsynsfullt sätt bedriva denna verksamhet. — — Slutligen synes fakulteten för läkemedelsfabrikernas vidkommande en föreskrift, som skulle ålägga dem att på förhand angiva de särskilda ändamålen för sina djurförsök, plats för deras utförande ävensom art och antal av de djur, som skulle få användas, icke vara befogad eller rimlig. Det är nämligen ofta icke möjligt att ens tillnärmelsevis exakt angiva antalet djur, stundom icke heller begränsa arten av djur, som kunna behövas för utprövningen av farmakas verkningssätt. Alltför många omständigheter av tillfällig natur, sjukdomar

bland djuren m. m., kunna väsentligt förrycka den uppgjorda planen, nya omständigheter kunna framträda under prövningen, vilka erfordra tillgripandet av andra försöksdjur än de ursprungligen avsedda o. s. v.

Även *Karolinska institutets lärarekollegium* anser det omöjligt för den som söker medicinalstyrelsens tillstånd att på förhand för en tid av två år i detalj angiva försökens ändamål, plats för utförandet ävensom art och antal av de djur som skola användas. Kollegiet föreslår i stället införandet av ett stadgande, enligt vilket medicinalstyrelsen äger rätt att när så påfordras låta inspektera tillståndsinnehavarens verksamhet. *Veterinärhögskolans lärarekollegium* anmärker likaledes på sist ifrågakomna bestämmelsers alltför detaljerade utformning.

I fråga om sättet för utförandet av ingreppen å djuren har från flera *djurskyddsorganisationer* — utom de redan nämnda — påyrkats strängare föreskrifter i olika avseenden.

Matematisk-naturvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola har intet att erinra mot de föreslagna inskränkningarna i friheten att utföra djurförsök, under förutsättning att det är ledaren för vederbörande institution eller avdelning, där försöket företages, som äger avgöra när försök å levande djur må företagas. *Karolinska institutets lärarekollegium* anser begränsningen i rätten att företaga försök i undervisningssyfte olämplig, bland annat av det skälet att avgörandet, huruvida sådant försök må företagas eller icke, alltför lätt kunde giva upphov till meningsskiljaktigheter. Kollegiet hävdar bestämt vikten av att den akademiske läraren erhöles rätt att såsom förut utföra djurförsök i undervisningssyfte, där han så funne lämpligast, och erinrar därom, att undervisningens offentliga karaktär i och för sig innebure en kontroll. Samma ståndpunkt intages av *medicinska fakulteten vid universitetet i Uppsala*. Slutligen framhålla *veterinärhögskolans lärarekollegium* och *matematisk-naturvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola*, att försök för uppnående av teknisk färdighet borde få utföras även under lokalbedövning. Kollegiet påpekar därvid, att allmän bedövning i vissa fall vore olämplig och stundom förenad med mera obehag än lokalbedövning.

Den av utredningsmannen föreslagna bestämmelsen om bokföringsskyldighet i 25 § har mötts av många erinringar av olika slag. *Karolinska institutets lärarekollegium*, som helt avstyrker dess införande, anför följande.

Kollegiet finner det högst tvivelaktigt, om denna föreskrift kommer att medföra verklig nytta. De varmblodiga djur, som användas i vetenskapligt syfte, utgöras till ojämförligt största delen av smärre däggdjur, såsom vita möss, råttor, marsvin och kaniner, för vilka risken, att »djur fränstulits sina ägare», torde vara fullständigt betydelselös. I fråga om hundar och katter synes den föreslagna bestämmelsen tämligen värdelös, då det torde vara praktiskt omöjligt att på grundval av de föreslagna uppgifterna angående »säljarens namn och adress samt inköpta djurs antal, art och, i den mån sådant kan angivas, ras» identifiera redan använda djur. I fråga om ännu icke använda djur torde det vara vida bättre, att allmänheten framdeles som hittills genom att vända sig till polisen får tillfälle att på ort och ställe bese djuren. Detta system har fungerat tillfredsställande och inga berättigade klagomål ha försports. Då utredningsmannen i sin motivering framhåller, att den

föreslagna bokföringsskyldigheten icke behöver medföra nämnvärt besvär, vill kollegiet uttala en avvikande mening. På vissa institutioner användas årligen flera tusen varmblodiga djur, och en fortlöpande registrering av de ifrågasatta data rörande dessa skulle innebära ett ganska avsevärt extra besvär, som med hänsyn till de mycket begränsade resurserna i fråga om arbetskrafter förefaller kollegiet icke önskvärt.

Vetenskapsakademien avstyrker likaså införandet av bestämmelser om bokföring av inköpta försöksdjur. Under alla förhållanden borde enligt akademins mening från sådan bokföring befrias verksamhet, som helt enkelt avsåge rutinmässigt arbete att med användande av djur ställa diagnos på sjukdomar hos människor och djur, framställa ympämnen och vacciner samt läke- och skyddssera.

Även *matematisk-naturvetenskapliga sektionen vid universitetet i Lund* avstyrker införandet av ifrågavarande stadgande, enär det enligt sektionens mening saknade praktisk betydelse.

Medicinska fakulteten i Uppsala framhåller, att den föreslagna bokföringsskyldigheten skulle komma att medföra ett högst betydande och enligt fakultetens mening alldeles onödigt besvär. Då varje statlig eller kommunal institution måste redovisa sina utgifter, vore det tillfyllest, att djurens art och antal samt säljarens namn infördes i vederbörande anstalts kassabok eller, i händelse djuren inköptes för anslag från fonder, i redovisningslistan till den fond, från vilken anslag erhållits. I ena som andra fallet funnes dessutom betryggande föreskrifter att verifikationerna bevarades. Fakulteten avstyrkte därför bokföringsskyldighet angående inköp av varmblodiga djur för sådana försök, som avsåges i 18 §, men ville dock icke motsätta sig, att bok fördes över inköp av katter och hundar för vivisektionella försök, för den händelse stor vikt fästes vid den av utredningsmannen anförda motiveringen för lagstadgandet i fråga. Även i flera andra yttranden föreslås inskränkning av bokföringsskyldigheten.

I andra yttranden förordas ett utbyggande av den föreslagna bokföringsskyldigheten. *Överståthållarämbetet* samt *polismästaren och t. f. kriminalpolisintendenten i Stockholm* påpeka, att tiden för inköpet även borde antecknas. *Länsstyrelsen i Örebro län* och *länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott* önska, att bokföringen skall omfatta även djurets ålder och namn samt, å ort där hundskatt upptages, nummer å hundskattekvitto. *Svenska hundskyddsföreningen* anser, att säljare skall styrka sin äganderätt medelst hundskattekvitto eller intyg av två trovärdiga personer.

Veterinärhögskolans lärarekollegium anser det vara tillräckligt, om bok över inköpta djur förvaras ett år, medan *Sveriges allmänna lantbrukssällskap* föreslår tre års förvaringstid.

Slutligen föreslår *veterinärhögskolans lärarekollegium* såsom lämpligt tilllägg till 25 § stadgande av innehåll, att inköpt hund eller katt icke finge användas till vetenskapligt försök förrän tidigast tre dagar efter inköpet, vilket tillägg enligt kollegiets mening skapade en säkerhetsmarginal för de fall, då säljaren till äventyrs icke varit rätter ägare. *Nordiska samfundet till*

bekämpande av det vetenskapliga djurplågeriet föreslår en motsvarande väntetid av fem dagar.

Departementschefen.

Såsom jag förut framhållit synes det ur djurskyddssynpunkt vara angeläget att frågan om vivisektion, liksom viss annan därmed jämförlig användning av levande djur, regleras.

I utredningsmannens förslag avses endast »vetenskapliga försök». Denna bestämning torde emellertid vara för trång. Därunder faller t. ex. icke djurs användning för framställning av kända sera. I 12 § av departementsförslaget angives i stället, att det skall vara fråga om djurs användning för vetenskaplig forskning eller undervisning, sjukdomsdiagnos, framställning av läkemedel eller annat härmed jämförligt ändamål. I huvudsaklig anslutning till utredningsmannens förslag förutsättes vidare för paragrafens tillämplighet, att användningen är förenad med operativt ingrepp, insprutning eller blodavtappning eller ock eljest medför ångest eller annat lidande för djuret.

Enligt utredningsmannens förslag må försök som där avses utan särskilt tillstånd äga rum vid universitet, högskola eller därmed jämförligt forskningsinstitut som drives av staten eller understödes med statsmedel, vid av staten, landsting eller kommun drivet sjukhus eller vid av hushållningssällskap inrättat laboratorium. I övrigt skulle erfordras särskilt tillstånd av medicinalstyrelsen.

Då det kan vara lämpligt att medicinalstyrelsen kan meddela föreskrifter om vad som skall iakttagas vid ifrågavarande försök m. m. även för vissa av de institutioner som nyss nämnts, har i departementsförslaget såsom huvudregel stadgats, att medicinalstyrelsens tillstånd städse erfordras. Kungl. Maj:t kan dock medgiva undantag från huvudregeln med avseende å viss institution eller inrättning. Vid meddelande av tillstånd har medicinalstyrelsen — liksom Kungl. Maj:t vid medgivande av undantag från stadgandet — möjlighet att uppställa de villkor som i varje särskilt fall finnas erforderliga. Närmare bestämmelser angående vad medicinalstyrelsen därvid skall iakttaga förutsättes i förslaget komma att utfärdas av Kungl. Maj:t. Departementsförslaget utgör icke hinder för medicinalstyrelsen att med avseende å vissa förfaranden, såsom ympning å vissa slags djur, meddela generellt tillstånd för legitimerade läkare eller veterinärer.

Några särskilda bestämmelser om vem som skall ha inseende över djurens användning eller var behandlingen skall utföras torde icke böra intagas i lagen. Även i fråga om längsta tiden för tillstånd och om återkallelse därav synas erforderliga bestämmelser böra införas i tillämpningsföreskrifterna. Jag finner icke heller behöfligt att i lagen upptaga något stadgande, som särskilt begränsar det syfte för vilket djuren må användas på sätt här är i fråga eller någon föreskrift om bedövning. Även dessa spörsmål böra beaktas vid utarbetande av tillämpningsföreskrifter. I samband därmed bör även övervägas i vad mån bokföringsskyldighet bör stadgas. Föreskrift här-

om lärar vara önskvärd men torde böra begränsas avsevärt i förhållande till utredningsmannens förslag.

Vid meddelande av undantag från 12 § eller utfärdande av tillstånd som där avses bör även, i den mån så finnes påkallat, meddelas föreskrift om skyldighet för vederbörande att underkasta sig särskild inspektion.

I huvudsaklig anslutning till 20 § första stycket i utredningsmannens förslag upptager 13 § i departementsförslaget stadgande, att vid operativt ingrepp eller annan åtgärd som avses i 12 § större lidande ej må tillfogas djuret än som är oundgängligt samt att, om det kan antagas att avsevärt lidande åsamkas djuret jämväl sedan ingreppet eller åtgärden slutförts, djuret därefter skall dödas snarast möjligt. Underlåtenhet att iakttaga detta torde kunna straffas som djurplågeri enligt den lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen som jag kommer att föreslå. Sådan underlåtenhet har därför icke särskilt straffbelagts i förslaget till djurskyddslag.

Om tillsyn å lagens efterlevnad.

14 §.

Utredningsmannens förslag.

I 22 § av utredningsmannens förslag stadgas, att inom varje kommun hälsovårdsnämnden eller, där särskild sådan ej finnes tillsatt, kommunalnämnden skall till djurskyddsinspektör utse en eller flera bland nämndens ledamöter eller, där så befinnes lämpligare, bland övriga till ledamot av nämnden valbara personer. Djurskyddsinspektören, vilkens uppdrag gäller för fyra år, skall enligt nämndens anvisningar inom kommunen vaka däröver, att de till djurens skydd meddelade bestämmelserna, särskilt i fråga om djurstallars beskaffenhet samt djurs behandling och utfodring, vederbörligen efterlevas. Han skall till nämnden meddela av honom iakttagna missförhållanden ävensom av honom i anledning därav eller i övrigt vidtagna åtgärder.

Enligt 23 § i förslaget äger länsstyrelsen på begäran av djurskyddsorganisation godkänna lämplig person att vara djurskyddskonsulent inom länet eller del därav. Vid behov må två eller flera djurskyddskonsulenter godkännas för verksamhet inom samma område. Godkännande meddelas för viss tid, högst fyra år, och må återkallas när skäl därtill äro. Djurskyddskonsulent skall gå allmänheten till handa med råd och anvisningar angående djurs vård och behandling. Han skall ock vaka över att de till djurens skydd meddelade föreskrifterna efterlevas. Han bör vid utövandet av sin verksamhet samverka med vederbörande djurskyddsinspektörer.

Finner polisman, att djur är utsatt för djurplågeri av allvarlig beskaffenhet eller behandling som strider mot bestämmelserna i djurskyddslagen och som kan befaras medföra sådant djurplågeri, och sker ej på tillsägelse av honom omedelbar rättelse, äger polismannen enligt 26 § skriftligen meddela förbud att använda stallrum, foder, transportmedel, bindsle, sele eller

annat som kan förutsättas vara eller bli orsak till djurets lidande, så ock meddela annan föreskrift för djurets vård och behandling. Förbud eller föreskrift som sålunda meddelats skall omedelbart lända till efterrättelse ändå att däröver föres klagan. Väckes ej åtal inom viss tid, skall enligt 28 § förbud eller föreskrift ej längre gälla.

Yttrandena.

Beträffande de föreslagna bestämmelserna om djurskyddsinspektörer och djurskyddskonsulenter har *länsstyrelsen i Kristianstads län* framhållit, att man icke finge vänta sig särdeles betydande resultat av djurskyddsinspektörernas verksamhet. Det gällde här som beträffande kommunala förtroendeuppdrag i allmänhet att till uppdraget kunna förvärva personer som hade både tid och intresse för uppgiften samt dessutom besatte initiativlust och oräddhet. Genom sin lokalkännedom kunde emellertid de kommunala inspektörerna sannolikt vara till viss nytta för de föreslagna djurskyddskonsulenterna.

De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund ifrågasätter, huruvida hälsovårdsnämnderna i allmänhet vore lämpade att övervaka djurskyddet inom kommunerna, och finner det under alla förhållanden önskligt, att djurskyddsorganisationerna, där sådana funnes, finge något inflytande på valet av inspektörer. Förbundet förordar skapandet av särskilda djurskyddsnämnder i kommunerna och en överordnad central inspektionsmyndighet i varje län. *Länsveterinären i Kronobergs län* föreslår, att i veterinärinstruktionen införes bestämmelse, enligt vilken länsveterinärerna förklaras vara den högsta djurskyddsmyndigheten var inom sitt län. *Landsfogden i Västerbottens län* anser, att i lagtexten borde intagas ett stadgande därom, att inspektörer och konsulenter i första hand skulle utses bland personer, som ägde praktisk erfarenhet angående vård och behandling av djur. *Norrbottnens län hushållningssällskaps förvaltningsutskott* önskar en bestämmelse om att till inspektör endast finge utses den som ägde för uppgiften nödiga insikter i husdjursskötsel. *Svenska kennelklubben* föreslår, att valet av inspektör underställes länsstyrelsens prövning.

Landsfogden i Malmöhus län framhåller, att den kommunala myndigheten borde erhålla rätt att med förelägganden och viten söka få dålig djurvård stävjad.

I åtskilliga yttranden intages en helt eller i väsentliga delar avvisande hållning till förslaget om särskild djurskyddsinspektion.

Lantbruksstyrelsen anför:

God djurvård utgör en förutsättning för att husdjursskötseln skall bli lönsam. Alla organ och organisationer på husdjursskötseln område bedriva också en intensiv verksamhet i syfte att på olika sätt förbättra husdjurens livsbetingelser. Med hänsyn härtill och då det icke torde kunna förutsättas, att till djurskyddsinspektör alltid komme att utses person med de jordbruks-ekonomiska kvalifikationer, som kunna anses oundgängligen nödvändiga för utövande av en djurskyddsinspektörs verksamhet utan att jordbruksnäring-

ens frihet trädes för nära, får lantbruksstyrelsen avstyrka bifall till förslaget om utseende av djurskyddsinspektörer. Av samma skäl anser lantbruksstyrelsen sig ej heller kunna biträda förslaget om befogenhet för länsstyrelse att godkänna djurskyddskonsulent. Skulle förslaget ändå komma till genomförande, tarvas enligt lantbruksstyrelsens förmenande föreskrift, att länsstyrelses godkännande må utfärdas först efter hörande av vederbörande hushållningssällskap, som härvid särskilt skall yttra sig om vederbörande persons jordbruksekonomiska kvalifikationer för uppdraget.

Kalmar läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott anför följande.

Behovet av djurskyddsinspektör och djurskyddskonsulent har enligt utskottets mening överdrivits och betydelsen av den i detta hänseende åsyftade verksamheten har överskattats. Den inspekterande respektive rådgivande verksamhet, varom här är fråga, torde vara tillgodosedd genom redan befintlig verksamhet utövad genom hushållningssällskapens konsulenter och vandringsrättare samt veterinärerna. I de fall rättelse ej sker efter tillsägelse av någon av de nämnda, synes polisanmälan vara att påräkna. Betydelsen ur ekonomisk synpunkt av en god och ändamålsenlig djurvård torde numera vara så allmänt insedd, att redan häri ligger en garanti mot förekomsten av vanvård annat än i rena undantagsfall, vilka böra bli föremål för polisanmälan, en åtgärd som numera, efter polisväsendets organisation på landsbygden, kan ske snabbare och med mindre besvär än förr. På anförda skäl anser utskottet, att inspektionsverksamhet genom särskilda inspektörer ävensom rådgivning genom djurskyddskonsulenter icke äro av behovet påkallade.

Liknande synpunkter anföras av *länsstyrelsen och hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Södermanlands län* samt av *magistraten i Örebro*.

Förvaltningsutskotten i Malmöhus och Älvsborgs läns norra hushållningssällskap, vilka jämväl avstyrka förslaget i denna del, åberopa bland annat risken för trakasserier av varjehanda slag.

Även *länsstyrelserna i Hallands, Älvsborgs och Jämtlands län, förvaltningsutskotten i Stockholms läns och stads, Östergötlands, Hallands, Västmanlands och Jämtlands läns hushållningssällskap, riksförbundet landsbyggdets folk* samt *svenska fåravelsföreningen* finna ifrågasättande bestämmelser opåkallade.

En liknande inställning har också *Sveriges allmänna lantbrukssällskap*, som avstyrker stadgandet om utseende av djurskyddsinspektörer men — under framhållande att de föreslagna djurskyddskonsulenterna måhända kunde få en viss betydelse för att bringa lagstiftningen till full effektivitet — godtaga dessa under förutsättning att vederbörande hushållningssällskap erhålla rätt att yttra sig över valet. Även *länsstyrelsen i Kopparbergs län och Älvsborgs läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott* avstyrka förslaget i vad det avser djurskyddsinspektörer.

Länsstyrelsen i Kronobergs län hemställer om någon minskning av kontrollorganens antal, exempelvis på det sätt, att man avstode från djurskyddsinspektörer eller åtminstone gjorde kommunernas skyldighet att utse sådana fakultativ. Även *länsstyrelsen i Kalmar län* och *svenska veterinärläkareföreningen* ifrågasätta, huruvida det vore påkallat att göra tillsättandet av kom-

munala djurskyddsinspektörer obligatoriskt. *Veterinärhögskolans lärarekollegium* föreslår, att inspektörer och konsulenter sammanslås till en befattning, vars innehavare kallas djurskyddskonsulenter såsom ägande en bättre klang i allmänhetens öron än inspektörer. Dessa konsulenter skulle förordnas av länsstyrelsen på begäran av kommunalnämnd eller djurskyddsorganisation.

I andra utlåtanden föredragas åter kommunala djurskyddsinspektörer framför de föreslagna djurskyddskonsulenterna. *Länsstyrelsen* och *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Jönköpings län*, *Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* och *Stockholms stads hälsovårdsnämnd* anse sålunda, att endast de föreslagna inspektörerna böra förekomma. Sistnämnda förvaltningsutskott anför:

Utskottet förmenar, att inspektionen bäst tillgodoses genom de kommunala hälsovårdsmyndigheterna men hyser stor tveksamhet beträffande djurskyddskonsulenternas möjligheter att kunna åstadkomma någon större nytta. Utskottet vill icke underlåta framhålla, att okunnigheten på landsbygden numera icke är så stor, att de kommunala myndigheterna skulle sakna tillgång på personer med erforderliga kvalifikationer för bedömande av sådana saker som t. ex. stallrummens beskaffenhet, djurens utfodring och lämpliga behandling. Dessutom hava de kommunala myndigheterna möjlighet att genom distriktsveterinärerna erhålla bästa möjliga sakkunniga råd. Någon hänsyn synes också böra tagas till de kostnader, som anställandet av särskilda djurskyddskonsulenter skulle innebära. Det frivilliga djurskyddsarbete, som de lokala djurskyddsföreningarna med framgång utövat, synes man också kunna räkna med i fortsättningen. En samverkan mellan detta frivilliga djurskydd och kommunernas inspektionsverksamhet på området borde därför kunna medföra synnerligen stora förbättringar inom djurskyddsverksamheten.

Behovet av de föreslagna djurskyddskonsulenterna ifrågasättes även av *länsstyrelserna i Malmöhus* och *Skaraborgs län* samt *förvaltningsutskottet i sistnämnda läns hushållningssällskap*.

Slutligen yttrar *svenska stadsförbundet* beträffande kostnaderna för inrättandet av inspektörstjänsterna:

Djurskyddsinspektörens uppgift skulle avse övervakandet av en lagstiftning, som icke har någon med den kommunala verksamheten direkt sammanhängande innebörd. Även om, som i utredningen göres gällande, inspektörerna såsom hälsovårdsnämndernas organ skulle få en mera auktoritativ ställning, torde denna omständighet knappast kunna anses utgöra en bärande motivering för att ikläda kommunerna utgifter för verksamheten i fråga. I den mån en särskild inspektion i avseende å efterlevnaden av gällande författningar på detta område synes påkallad, torde statsmakterna icke sakna möjlighet att utrusta därför erforderlig personal med tillräcklig makt och myndighet. Ett vidgat samarbete från statens sida med djurskyddsorganisationerna synes vara en naturligare utväg. Förbundet finner sig sålunda på denna punkt böra avstyrka förslaget.

Mot den av utredningsmannen föreslagna 26 § ha vissa anmärkningar framställts. *Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* sätter i fråga, om ej den befogenhet, som enligt förslaget tillagts polisman, blivit väl stor, samt framhåller, att det vore sällsynt, att en polisman besatte behövliga kvalifikationer för att kunna träffa rättvist avgörande med hänsyn

till alla de olika omständigheter, som enligt 26 § kunde ifrågakomma till bedömande. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* intager en liknande ståndpunkt och anser nämnda befogenhet i stället kunna anförtros vederbörande polismyndighet. Även *landsfogden i Malmöhus län*, vars invändning understrykes av *länsstyrelsen i länet*, anser att polismans befogenhet enligt ifrågavarande paragraf gjorts alltför vidsträckt samt anför härom:

Den befogenhet, som i förslaget tillagts den enskilde polismannen, bör enligt min mening inskränkas, lämpligen på så sätt, att, om rättelse icke omedelbart sker på polismannens tillsägelse, denne har att tillkalla veterinär, som sedan har att yttra sig, varefter polismannen på grundval av detta yttrande skall besluta om förbud. Befogenhet att föreskriva dylikt bör möjligen förbehållas polischef eller annan polisman i befälsställning. Då det i vissa delar av landet kan erbjuda svårigheter att tillkalla veterinär eller polisbefäl, bör emellertid frågan om förbud kunna avgöras av polismannen efter samråd med djurskyddsinspektören i trakten, då det är att förmoda, att hos denne skall finnas någon sakkunskap, även om den icke blir medicinsk.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län hyser tvekan om lämpligheten av att polisman erhåller så vidsträckt befogenhet, som här avsåges. Bestämmelsen syntes, därest den skulle kvarstå, böra kompletteras med föreskrift om skyldighet för polisman att ofördröjligen insända rapport till polischefen, som hade att skyndsamt pröva, huruvida polismannens beslut skulle gälla.

T. f. kriminalpolisintendenten i Stockholm anför, med huvudsakligt instämmande av *polismästaren* samt *överståthållarämbetet*, följande.

Den i 26 § stadgade rätten och skyldigheten för polisman att meddela skriftligt förbud i vissa angivna hänseenden torde icke böra utövas av patrullerande polisman utan synes det ur praktiska synpunkter lämpligare, att denne, liksom enligt hittills tillämpad praxis, giver tillsägelse om rättelse och därefter snarast möjligt rapporterar förhållandet till vederbörande befäl å polisstationen, å vilket det därefter bör ankomma att vidtaga erforderliga åtgärder. Stadgandets avfattning synes emellertid ej utgöra hinder mot att ett dylikt förfarande instruktionsmässigt fastställles.

Förste stadsfiskalen i Stockholm sätter i fråga, om icke djurskyddsinspektör och djurskyddskonsulent vore vida mera lämpade än polisman att utöva den funktion, som i paragrafen uppdragits åt den sistnämnde, särskilt med hänsyn till att inspektören och konsulenten hade betydligt större möjligheter att erhålla kännedom om samt tillfälle att konstatera förekomsten av djurplågeri än en polisman.

Matematisk-naturvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola anser bestämmelserna i 26 § icke lämpa sig för djur tillhörande vetenskaplig institution.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län anmärker, att föreskrifter syntes böra lämnas rörande tid och sätt för klagan över beslut av polisman uti ifrågavarande hänseende.

I detta sammanhang må erinras om en av *Värmlands allmänna djurskyddsförening* den 25 november 1939 till Kungl. Maj:t avlåten skrivelse jämte vissa däröver avgivna yttranden.

I skrivelsen framhåller föreningen, att frågan om åtgärder till förhindrande av djurplågeri vid skogskörslor hade tilldragit sig en allt större uppmärksamhet. På grundval av officiella siffror kunde man beräkna, att omkring en sjättedel av landets hela häststock, utgörande i runt tal 600,000 hästar, mer eller mindre varaktigt varje vinter sysselsattes i skogsarbete. Att i sådant arbete djurplågeri i stor omfattning förekomme i form av överansträngning, körning med selbrutna och halta hästar m. m., för att icke tala om ren misshandel och uppenbar vanvård, syntes vara ställt utom allt tvivel. Övervakningen av strafflagens nuvarande föreskrift om djurplågeri tillkomme i första hand polismyndigheten. Denna övervakning vore emellertid icke tillfyllest. Med utgångspunkt härifrån hade i betänkandet med förslag rörande djurskyddslagstiftning föreslagits tillsättandet av kommunala djurskyddsinspektörer med uppgift att — jämte polismyndigheten — vaka över, att till djurens skydd meddelade bestämmelser vederbörligen efterlevdes. I betänkandet hade emellertid framhållits, att de kommunala djurskyddsinspektörerna icke rimligen annat än i enstaka fall eller åtminstone icke systematiskt kunde övervaka vissa förhållanden, och därvid nämndes särskilt vården av de i skogsbruket sysselsatta hästarna. För egen del vore föreningen övertygad om att en sådan kommunal inspektion ingalunda skulle komma att visa sig tillräckligt effektiv och i varje fall skulle verka synnerligen ojämnt på olika orter. Föreningen ville erinra om att det enligt skogshärbärgeslagen av den 21 maj 1937 ålåg arbetsgivaren att vid skogsavverkningsarbete sörja för att å eller i närheten av arbetsstället funnes tillgång till lämpligt stallrum för de hästar som användes vid arbetet. I samma lag funnes även föreskrift om, hur sådant stallrum skulle vara beskaffat för att anses tillfredsställande. Tillsyn å efterlevnaden av skogshärbärgeslagen utövades, under överinseende och ledning av yrkesinspektionens chefsmyndighet, av skogs- och flottledsinspektören jämte assistenter, skogsunderinspektören och biträdande skogsunderinspektörer samt jägmästare och länsjägmästare med biträde av underlydande personal. Härigenom finge väl anses vara på ett nöjaktigt sätt sörjt för vården av de vid skogskörslor använda hästarna, såvitt anginge för hästarna avsedda stallrum. Emellertid hade chefsmyndigheten, med öppen blick för angelägenheten av en god hästvård även i övrigt, i samband med utfärdande av anvisningar angående här ifrågavarande härbärgen m. m. meddelat »råd och anvisningar rörande hästvård vid skogskörslor». Såsom förut antytts, hade denna allmänna hästvård vid skogskörslor — fränsett alltså den vård, som ett tillfredsställande stallrum innebure — icke inordnats under den tillsyn, som enligt skogshärbärgeslagen utövades av skogs- och flottledsinspektören m. fl. och funnes ej heller omnämnd i denna lag. Givet vore därför, att de råd och anvisningar som sålunda så att säga vid sidan av lagen meddelats för den allmänna hästvården icke kunde förväntas erhålla önskvärd effektivitet. Så skulle emellertid enligt föreningens mening bliva fallet, därest även denna del av hästvården ställdes under tillsyn av enahanda slag som den, vilken avsåge hästarnas stallrum. Föreningen ifrågasatte emellertid, huruvida icke befattningshavarna vid inspektionen borde i lämplig form bibringas visst

mått av veterinär utbildning. I allt fall borde det enligt föreningens mening vara erforderligt, att inspektionen meddelades befogenhet att anlita läns- och distriktsveterinärerna i de olika orterna. I en blivande djurskyddslag syntes i samband därmed böra föreskrivas, att det ålåg vederbörande hästägare att svara för kostnaden. Den sålunda föreslagna anordningen med utsträckt befogenhet för skogs- och flottledsinspektionen i fråga om övervakning av vården av de i skogsbruket använda hästarna syntes — utan ändring av skogshärbärgeslagen — kunna genomföras genom ett tillägg till 6 § i kungörelsen den 21 maj 1937 om tillsyn å härbärgen för arbetare, sysselsatta med skogsavverknings- m. fl. arbeten, av innehåll att det skulle åligga skogs- och flottledsinspektören att övervaka efterlevnaden av djurskyddslagstiftningen och att i övrigt verka för en god hästvård beträffande vid skogsarbete sysselsatta hästar. Föreningen hemställde, att ett tillägg av angivet innehåll måtte fogas till 6 § i nämnda kungörelse. I samband därmed syntes i den blivande djurskyddslagen böra införas bestämmelse om att befogenhet att utöva ifrågavarande övervakning tillkomme skogs- och flottledsinspektören.

Över föreningens framställning ha yttranden avgivits av riksförsäkringsanstalten, länsstyrelserna i Jämtlands och Kopparbergs län, svenska allmänna djurskyddsföreningen samt Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund. Riksförsäkringsanstalten har bifogat utlåtande av skogs- och flottledsinspektören, varjämte länsstyrelsen i Kopparbergs län bilagt yttranden av länsveterinären och landsfogden i länet.

Skogs- och flottledsinspektören tillstyrker den gjorda framställningen till alla delar och anför, att en utvidgning av den skogligen yrkesinspektionens verksamhet på ifrågavarande område syntes väl ägnad att befordra vården av de vid skogskörslor använda hästarna. Ett genomförande av en sådan ordning förtjänade beaktande även ur ekonomisk synpunkt. Några särskilda arvoden eller nämnvärda resekostnader behövde icke ifrågakomma för utövandet av en på föreslaget sätt ordnad tillsyn, enär skogs- och flottledsinspektionens befattningshavare givetvis komme att utöva sådan tillsyn huvudsakligen i samband med sina resor för tillsyn av härbärgen och skogsstall samt för åstadkommande av förbättrade arbets- och levnadsförhållanden å arbetsplatserna i skogarna. *Riksförsäkringsanstalten* biträder skogs- och flottledsinspektörens synpunkter men anser, att man med hänsyn till den skogligen yrkesinspektionens nuvarande arbetsuppgifter ej borde gå längre än att det uppdroges åt dess befattningshavare att verka för förhindrande av djurplågeri samt för åstadkommande av förbättrad vård i allmänhet i fråga om hästar som sysselsattes med arbeten, där skogs- och flottledsinspektören hade att utöva tillsyn. Enligt anstaltens mening skulle sålunda djurskyddstillsynen på detta område ej helt övertagas av dessa befattningshavare, utan de skulle utöva tillsynen vid sidan av övriga tillsynsorgan för djurskyddet.

I övriga yttranden över skrivelsen har det föreslagna tillägget till 6 § i 1937 års kungörelse tillstyrkts eller lämnats utan erinran. *Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund* hemställer i samband därmed, att i skogshärbärgesla-

gen måtte intagas bestämmelser till åstadkommande av betryggande skydd, vård och utfodring av hästar som användas vid skogskörslor och att i djurskyddslagen borde lämnas vissa föreskrifter rörande hästars uthyrning till timmer- eller annan tung körning. Det borde vidare åläggas polismyndigheterna att årligen på statsverkets bekostnad företaga inspektioner å skogsavverkningsplatserna och därvid beivra alla förekommande fall av djurplågeri, vanvård och svältutfodring. Läns- och distriktsveterinärerna borde erhålla uppdrag att verkställa årliga inspektioner av de vid timmerdrivningarna använda hästarna och därvid till beivrande anmäla sådana missförhållanden som borde komma till polisens kännedom.

Departementschefen.

Såsom redogörelsen visar har från flera håll gjorts gällande, att den verksamhet till husdjursskötselns förkovran som bedrives genom hushållnings-sällskapens och olika jordbruksorganisationers försorg skulle göra det onödigt att för övervakningen av att djurskyddslagen efterlevdes skapa särskilda organ vid sidan av polismakten. Att helt utesluta alla särskilda bestämmelser om tillsyn å lagens efterlevnad synes dock icke lämpligt. Den föreslagna tillsynsorganisationen torde emellertid kunna i hög grad inskränkas.

Då det otvivelaktigt är önskvärt att något organ i varje särskild ort ägnar erforderlig uppmärksamhet åt djurskyddet, synes det lämpligt att ställa djurskyddet under kommunal tillsyn. Att för detta ändamål inrätta en särskild djurskyddsnämnd torde icke vara påkallat. Av redan befintliga kommunala organ torde hälsovårdsnämnden vara den som närmast bör komma i fråga för den nya uppgiften. Hälsovårdsnämndens verksamhet omfattar redan nu flera uppgifter som röra djurs behandling, även om bestämmelserna härom huvudsakligen tillkommit av sanitära skäl. Såsom jag tidigare nämnt åligger det sålunda enligt hälsovårdsstadgan hälsovårdsnämnd i stad och därmed jämställda samhällen att utöva viss tillsyn över stall, fähus och svinhus, och enligt epizootilagen skola alla hälsovårdsnämnder biträda vid tillsynen över åtgärder till bekämpande av sådan husdjurssjukdom som avses i lagen. Om på landet särskild hälsovårdsnämnd ej finnes, är enligt hälsovårdsstadgan kommunalnämnden tillika hälsovårdsnämnd.

Vid utövningen av den tillsyn å djurens vård och behandling som nu torde böra tilläggas hälsovårdsnämnden bör denna samverka med vederbörande läns- och distrikts- eller stadsveterinärer, vilka enligt sina instruktioner ha att verka för god vård av husdjuren.

I enlighet med vad nu sagts har i 14 § av departementsförslaget upptagits stadgande, enligt vilket det åvilas hälsovårdsnämnderna att, i samverkan med nämnda veterinärer, öva tillsyn över djurens vård och behandling. Då det kan visa sig lämpligt att hälsovårdsnämnden för denna tillsyn anlitar särskilt biträde har nämnden i paragrafen även erhållit befogenhet att, om erforderliga medel finnas anslagna därför, anställa tillsyningsman för ändamålet. En motsvarighet till denna befogenhet meddelas i hälsovårds-

stadgan såvitt angår den där avsedda sanitära tillsynen. Något hinder att anlita en och samma person för tillsyn enligt hälsovårdsstadgan och för tillsyn enligt djurskyddslagen torde icke föreligga. Särskilda kompetensvillkor för tillsyningsman synas icke böra uppställas.

I departementsförslaget har icke upptagits det av utredningsmannen föreslagna stadgandet om att länsstyrelsen skulle kunna, på begäran av djurskyddsorganisation, godkänna lämplig person att vara djurskyddskonsulent. Någon sådan auktorisation av den enskilda tillsynsverksamhet som bedrivs av djurskyddsorganisationerna synes mig icke erforderlig.

De av utredningsmannen under 26 § föreslagna bestämmelserna om befogenhet för polisman att meddela förbud m. m. synas icke böra upptagas. Polismaktens befogenheter att ingripa mot djurplågeri torde böra regleras av vad som i allmänhet gäller om förekommande av brott.

Enligt utredningsmannens förslag skall den som överträder någon i förslaget meddelad bestämmelse om djurs vård och behandling straffas med dagsböter, där ej förseelsen är straffbar såsom djurplågeri enligt allmänna strafflagen. Någon sådan allmän straffbestämmelse för överträdelse av de olika stadganden som upptagits i departementsförslaget har, som jag förut antytt, icke synts lämplig. I allmänhet torde straff för åsidosättande av de under 2—6 §§ upptagna allmänna bestämmelserna böra inträda allenast, där gärningen innefattar djurplågeri enligt den ändrade lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen som jag ämnar föreslå. Denna princip torde emellertid icke böra upprätthållas, när hälsovårdsnämnden vid den tillsyn som enligt förslaget åligger nämnden funnit anledning till ingripande, t. ex. med anledning av att stall är mycket undermåligt eller att djur svältfodras. Det synes nämligen böra föreligga en möjlighet för nämnden att framtinga rättelse. Nämnden skall därför enligt 14 § andra stycket i förslaget, där någon åsidosätter vad i 2—6 §§ stadgas, äga att meddela erforderlig föreskrift om vad han jämlikt nämnda paragrafer har att iakttaga. Om Kungl. Maj:t meddelat särskilda föreskrifter om vad som skall iakttagas vid offentlig förevisning av djur eller vid transport av djur, skall dock nämnden givetvis icke kunna göra ändring häri. Vidare må erinras om skogshärbärgeslagens föreskrifter angående tillsyn å stall för hästar som användas i skogsarbete. I den mån sådana särbestämmelser äro gällande är hälsovårdsnämnden enligt departementsförslaget icke behörig att meddela föreskrift. Nämndens beslut må enligt departementsförslaget överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut må enligt vanliga regler överklagas hos Kungl. Maj:t. Jag har emellertid ansett nödvändigt att tillerkänna länsstyrelsen befogenhet att förordna, att dess beslut omedelbart skall lända till efterrättelse utan hinder av besvär. Den som tredska att ställa sig meddelad föreskrift till efterrättelse, sedan den vunnit laga kraft eller eljest skall lända till efterrättelse, straffas enligt 21 § i departementsförslaget med dagsböter.

Med anledning av Värmlands allmänna djurskyddsförenings framställning vill jag framhålla, att det torde böra övervägas att åt de inspektionsorgan som omförmälas i skogshärbärgeslagen uppdraga att jämväl utöva tillsyn

över behandlingen av djuren och ej blott över stallen. Någon beslutanderätt torde dock ej böra tilläggas dem utöver vad som följer av sistnämnda lag.

Såsom tredje stycke i 14 § har i departementsförslaget upptagits bestämelse, att vid hälsovårdsnämndens handläggning av ärende som rör vården eller behandlingen av djur länsveterinären så ock distrikts- eller stadsveterinären äger att vara tillstädes. Med kännedom om det starka djurskyddsintresse som finnes inom veterinärkåren har man anledning förvänta att veterinärerna skola begagna nämnda möjlighet att personligen deltaga i hälsovårdsnämndens verksamhet till djurskyddets fromma. Vederbörande veterinär äger ej enligt departementsförslaget deltaga i nämndens beslut. Däremot skall han självfallet äga rätt att deltaga i överläggningarna. Någon särskild föreskrift härom har ej ansetts erforderlig.

I Stockholm fullgör förste stadsveterinären länsveterinärens funktioner.

15 §.

Utredningsmannens förslag.

Enligt 24 § i utredningsmannens förslag åligger det envar som äger, vårda eller befordrar djur att vid anfordran lämna polisman, djurskyddsinpektör, djurskyddskonsulent och med polismans befogenhet utrustad ordningsvakt för djurtillsyn ävensom veterinär tillträde till stallrum, inhägnad eller annat ställe, där djur förvaras, jämte tillfälle att besiktiga varje av honom ägt eller omhänderhaft djur, foderparti, fordon eller annat transportmedel, varmed djur befordras, samt bindsle, sele eller redskap, som användes vid djurs skötsel, utnyttjande, uppfostran eller dressyr.

Yttrandena.

Veterinärhögskolans lärarekollegium anser, att 24 § i förslaget skulle i den föreslagna formuleringen kunna medföra betänkliga konsekvenser. Enligt stadgandet skulle icke endast polisman utan även djurskyddskonsulent utan polismans befogenhet och veterinär, även i fall då intet som helst särskilt skäl härtill förelåge, kunna påfordra tillträde till t. ex. hundägares privatbostad för att därstädes företaga ingående besiktning. Kollegiet ansåge en omformulering av lagrummet vara en tvingande nödvändighet. Den ifrågasvarande besiktningsrätten borde förbehållas polismän, med polismans befogenhet utrustade djurskyddskonsulenter och ordningsvakter för djurtillsyn samt tjänsteveterinärer. Skriftlig, motiverad anfordran borde företes för att tillträde skulle behöva lämnas.

Riksförbundet landsbygdens folk och *Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* framhålla risken för smittsamma husdjurssjukdomars spridande genom de besiktigande funktionärerna, medan *länsstyrelserna i Västmanlands och Kopparbergs län* påpeka, att stadgandet i 24 § icke vore förenligt med de bestämmelser om förbud mot tillträde till stallrum, s. k. ladugårdsförbud, som brukade utfärdas vid utbrott av sådana sjukdomar.

Ifrågavarande stadgande har även berörts i två av de utlåtanden, som avgivits över förslaget i vad anginge bestämmelserna rörande vetenskapliga försök å levande djur. *Medicinska fakulteten vid universitetet i Lund* tillstyrker förslaget även i denna del, medan *matematisk-naturvetenskapliga avdelningen vid Stockholms högskola* understryker vikten av att den, som ägde att besiktiga djurstall med mera tillhörande vetenskaplig institution, ägde sakkunskap rörande det arbete som där bedreves. Enligt avdelningens uppfattning borde antingen vetenskapliga institutioner vara undantagna från den i 24 § omnämnda besiktningen och ansvaret för föreskrifternas efterlevande ligga på institutionsföreståndaren eller — om särskild anledning till sådan besiktning skulle föreligga — denna uppdragas åt exempelvis av medicinalstyrelsen utsedd medicinskt sakkunnig eller därför särskilt kvalificerad veterinär.

Departementschefen.

Några särskilda bestämmelser om rätt för polisman att företaga undersökning torde icke behöva meddelas i detta sammanhang. I fråga om polismyndighets befogenheter i denna del torde allmänna bestämmelser om husrannsakan m. m. böra gälla.

I departementsförslaget har däremot upptagits en bestämmelse om rätt för hälsovårdsnämnd, någon dess ledamot eller suppleant som nämnden utser, av nämnden tillsatt tillsyningsman som avses i förslaget, länsveterinär och distrikts- eller stadsveterinär att verkställa besiktning. Denna rätt skall enligt förslaget avse besiktning av djuret och stall eller annat förvaringsrum för djuret. Någon befogenhet att i andra lokaler efterforska redskap och dylikt har icke upptagits. Där så erfordras för att besiktning skall kunna verkställas, må enligt departementsförslaget handräckning påkallas hos polismyndigheten. Finnes djuret ha varit utsatt för djurplågeri, äger polismyndigheten fullfölja undersökningen i den för undersökning om brott i allmänhet stadgade ordning.

Stadgandet innebär givetvis icke att besiktning må företagas i strid mot eljest givna föreskrifter till skydd mot sjukdomars spridande o. d.

16 §.

Från bestämmelserna i 14 och 15 §§ om tillsyn å lagens efterlevnad har i denna paragraf gjorts undantag för djur som användas inom försvarsväsendet. Det torde nämligen icke vara lämpligt att hälsovårdsnämnd skall äga att ingripa mot militärmyndighet eller att utomstående skola äga tillträde till militära stallar.

Om rätt att omhändertaga eller döda djur i vissa fall.

17—20 §§.

Gällande rätt.

I 1 § av lagen den 6 maj 1921 om rätt i vissa fall för polismyndighet att omhändertaga djur stadgas, att om djur är utsatt för djurplågeri av svår be-

skaffenhet och rättelse ej sker på tillsägelse av polismyndighet, denna äger att i den ordning som i de följande paragraferna sägs omhändertaga djuret samt, där sådant finnes av omständigheterna påkallat, låta avliva eller försälja det. — Finner polismyndighet anledning föreligga till ingripande som nyss sagts, är polismyndigheten enligt 2 § skyldig att tillkalla legitimerad veterinär för att anställa besiktning å djuret. Finner veterinären, att djuret bör avlivas, skall enligt 3 § värdering av djuret i närvaro av polismyndigheten verkställas av veterinären och tillkallad, i husdjursskötsel kunnig, trovärdig person. Sedan besiktning och värdering ägt rum, skall enligt 4 § polismyndigheten ofördröjligen besluta, huru med djuret skall förfaras. Prövas djuret ej böra avlivas, och kan det ej vårdas utan oskäligen kostad, må djuret av polismyndigheten försälas. I 5 § föreskrives, att polismyndighet, som vidtager åtgärd som i 1 § omförmäles, har att ofördröjligen väcka åtal för djurplågeri eller, där polismyndigheten ej själv äger anhängiggöra åtal, hos allmän åklagare göra angivelse om brottet. Har ej talan om ansvar blivit väckt eller svaranden blivit med stämning sökt inom åtta dagar från åtgärdens vidtagande, skall den gå åter där så kan ske. Infaller ej dag, till vilken målet instämts, sist å fjortonde dagen från den, då polismyndigheten meddelat beslut som i 4 § sägs, må enligt stadgande i 6 § svaranden påkalla länsstyrelsens prövning av polismyndighetens beslut, såframt ej djuret blivit avlivat eller försälat. Har talan om ansvar för djurplågeri blivit anhängiggjord, och yrkar svaranden att vidtagen åtgärd skall upphävas eller ändras, har domstolen enligt 7 § att så snart ske kan meddela beslut i frågan. Över beslutet må klagan föras allenast av svaranden. Meddelas beslutet under rättegången, skall klagan däröver föras särskilt. I 8 § föreskrives, att ersättning till veterinär för besiktning, så ock övriga kostnader, vilka föranledas av åtgärder enligt ifrågavarande lag, skola förskjutas av allmänna medel. I slutliga utslaget i målet angående djurplågeri skall domstolen pröva, huruvida nämnda kostnader skola återgå till statsverket av allmän åklagare eller av den tilltalade. Har djuret av polismyndigheten försälat, skall polismyndigheten, i avbidan på domstolens beslut i kostnadsfrågan, av försäljningssumman innehålla belopp, svarande mot vad av allmänna medel förskjutits.

Utredningsmannens förslag.

I 27 § av utredningsmannens förslag till djurskyddslag stadgas, att om djur är utsatt för djurplågeri av allvarlig beskaffenhet och omedelbar rättelse ej sker på polismans tillsägelse, polischefen i orten äger att i den ordning Konungen bestämmer omhändertaga djuret och föranstalta om veterinärbesiktning å detsamma samt, där sådant finnes påkallat av omständigheterna, låta efter värdering avliva djuret eller försälja det. Den som vidtagit sådan åtgärd skall enligt 28 § ofördröjligen väcka åtal för djurplågeri eller, där han ej själv äger anhängiggöra åtal, hos allmän åklagare göra angivelse om brottet. Har ej ansvarstalan blivit väckt eller svaranden med stämning sökt inom åtta dagar efter det åtgärden vidtagits, skall åtgärden gå åter, där så kan ske. Infaller ej dag, till vilken målet instämts, sist å fjortonde dagen, må

enligt 29 § den, mot vilken talan väckts, påkalla länsstyrelsens prövning av det föreliggande beslutet, såframt icke djuret redan blivit avlivat eller sålt. I 30 § föreskrives, att därest talan om ansvar för djurplågeri blivit anhängiggjord och svaranden i fall, då djuret icke redan blivit avlivat eller försålt, yrkar, att vidtagen åtgärd skall upphävas eller ändras, domstolen har att så snart kan ske meddela beslut i frågan. Vidare stadgas, att klagan över domstolens beslut må föras allenast av svaranden samt att, där beslutet meddelas under rättegången, klagan däröver skall föras särskilt.

I utredningsmannens förslag stadgas vidare i 31 §, att om veterinär finner, att sjukt eller skadat djur, som vårdas av honom, icke kan beräknas bliva nöjaktigt återställt och att det skulle medföra onödigt lidande för djuret att låta det leva, och ägaren vägrar att låta avliva detsamma, veterinären skall omedelbart göra anmälan om förhållandet till polischefen i orten. I 32 § första stycket föreskrives, att polischefen, om han på grund av sådan anmälan eller eljest finner anledning antaga, att djur befinner sig i omständigheter, som avses i 31 §, äger att efter veterinärbesiktning, där ej skriftligt utlåtande av veterinär angående djurets tillstånd ändock finnes att tillgå, och värdering samt i övrigt i den ordning Konungen bestämmer ombesörja djurets avlivande. Befinnes djur vara så svårt skadat, att det uppenbarligen måste avlivas, äger enligt 32 § andra stycket polischefen samt i särskilt uppenbara och trängande fall annan polisman eller veterinär att utan iakttagande av nyssnämnda bestämmelser genast draga försorg om djurets dödande.

I förslaget till förordning angående djurs omhändertagande eller avlivande i vissa fall har utredningsmannen upptagit vissa tillämpningsföreskrifter i dessa hänseenden.

I 1 § av förordningen stadgas, att om anledning finnes föreligga till ingripande som avses i 27 § av förslaget till djurskyddslag, polischefen skall vara skyldig att tillkalla veterinär för att anställa besiktning å djuret. Skall sådant ingripande företagas som avses i 32 § första stycket av förslaget till djurskyddslag, har polischefen enligt 2 § i förordningen likaledes i regel att föranstalta om besiktning. I 3 § föreskrives, att om veterinären i fall som avses i 1 eller 2 § finner att djuret bör avlivas, värdering av djuret skall företagas av veterinären och tillkallad, med värdet å djur av ifrågavarande slag kunnig trovärdig person. I 4 § stadgas, att polischefen sedan besiktning och värdering ägt rum skall ofördröjligen besluta, huru med djuret skall förfaras. Prövas i fall varom förmäles i 1 § djuret ej böra avlivas och kan det ej vårdas utan oskälig kostnad, må polischefen låta försälja djuret. Enligt föreskrift i 5 § skall ersättning till veterinär för besiktning så ock övriga kostnader, vilka föranledas av åtgärd varom fråga är i förordningen, förskjutas av allmänna medel. Vad sålunda stadgats skall dock ej gälla kostnad som uppstår för försäkringsgivaren, djurets ägare eller den som eljest har hand om djuret. Har åtal för djurplågeri blivit anställt, skall domstolen i slutliga utslaget i målet pröva, huruvida förskjutna kostnader enligt närmare angivna regler skola återgåldas till statsverket, vare sig av allmän åklagare eller av den tilltalade. I 6 § stadgas slutligen, att om djuret försålts av polischefen, denne skall i avvidan på domstolens beslut i kostnadsfrågan av försäljningssumman innehålla belopp, svarande mot vad av allmänna medel förskjutits.

I utredningsmannens förslag till lag angående tillägg till lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal upptages ett såsom 90 a § betecknat stadgande, vari föreskrives, att om försäkringsavtal innehåller förbehåll, enligt vilket försäkringshavarens rätt till ersättning skall vara underkastad särskilda regler för det fall att djur dödas i den ordning varom finnes särskilt stadgat, sådant förbehåll skall vara utan verkan, därest vederbörlig uppgift om försäkringens bestånd lämnats vid föregående prövningsförfarande eller skadat djur dödats utan särskilt sådant förfarande.

Yttrandena.

Beträffande de i förslaget till djurskyddslag upptagna bestämmelserna anser *de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund*, att 27 § borde gälla även om djurplågeriet ej vore av allvarlig beskaffenhet samt att den i 28 § angivna tidsfristen av åtta dagar borde med hänsyn till de långa avstånden i vissa delar av landet utsträckas till tio dagar. *Länsstyrelsen i Värmlands län* ifrågasätter, huruvida tillräckliga skäl förelåge att, såsom skett i 29 §, bibehålla länsstyrelsen såsom instansmyndighet i en angelägenhet, där avgörandet vilade hos domstol, samt förklarar sig finna övervägande skäl tala för att prövningen i stället förlades till landsfogden.

I fråga om föreskriften i 31 § anför *länsveterinären i Västernorrlands län*, att densamma väl endast sällan skulle komma till praktisk användning men detta oaktat kunde fylla ett behov. *Veterinärhögskolans lärarekollegium* finner den föreslagna formuleringen kunna medföra betänkliga konsekvenser, särskilt för sådana fall, där djurägaren under hot om polisanmälan icke vägrade efterkomma veterinärens anvisningar och fallet därför icke bleve föremål för prövning. Kollegiet hemställde, att skyldighet för veterinär att göra polisanmälan skulle inskränkas till de fall, där veterinären funne, att sjukt eller skadat djur icke kunde beräknas bliva till användbarhet återställt och att det skulle medföra uppenbart djurplågeri att låta det leva, ändock att det ej användes till arbete.

Även *svenska veterinärläkareföreningen* förordar — i varje fall för den händelse veterinärens underlåtenhet att göra polisanmälan skulle, på sätt föreslagits, särskilt straffbeläggas — att orden »onödigt lidande» utbytas mot »uppenbart djurplågeri».

De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund önskar sådan ändring av 32 §, att veterinär i likhet med polischefen i orten tillägges rätt att draga försorg om djurs dödande, även där fallet icke vore särskilt uppenbart och trängande. *Förste stadsfiskalen i Stockholm* ifrågasätter, huruvida icke djurskyddskonsulent och allmän åklagare lämpligen borde äga samma befogenhet som polischefen.

Värmlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anför:

Det måste anses utgöra en avsevärd brist i lagen att under alla förhållanden endast polischef samt i särskilt uppenbara och trängande fall annan polisman eller veterinär äga att utan särskilda formaliteter genast draga försorg om djurets dödande. En dylik föreskrift kan under vissa förhållanden legalisera svårt djurplågeri, mot vilket åsna vittnen icke äga befogenhet att

ingripa. Utskottet syftar närmast på svårare akuta sjukdomar och olycksfall, benbrott eller likvärdiga skador, som kunna drabba t. ex. vid skogs-körslor använda hästar där det är militärs obanad väg till närmaste polis-man eller veterinär. För dylika och jämförbara förhållanden bör finnas någon föreskrift så att icke ett svårt skadat eller sjukt djur måste tillåtas bliva liggande timtal ute i skogen i stark kyla endast för att veterinär eller polis-man icke finnes tillgänglig.

Med anledning av innehållet i 5 § av förslaget till förordning angående djurs omhändertagande eller avlivande i vissa fall påpeka *länsstyrelsen i Västmanlands län* och *stadsfiskalen i Stockholm*, att åklagaren i målet icke alltid är samma person, vilken beslutat den kostnadsvällande åtgärden. Länsstyrelsen föreslår med anledning härav sådan ändring i stadgandet, att statsverket berättigas söka sitt åter av den, som utan skäl vidtagit åtgärden i fråga.

Beträffande det föreslagna tillägget till försäkringsavtalslagen finna *länsstyrelsen* och *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Uppsala län* bestämmelsen tillmötesgå ett ofta framfört önskemål från såväl djurägare som djurskyddsintresserade och tillstyrka den livligt. Även *Sveriges allmänna lantbrukssällskap* uttalar sin tillfredsställelse med lagrummet i fråga samt förordar, att i djurskyddslagen intages en hänvisning till detsamma för att giva det större publicitet.

Husdjursförsäkringsföretagens förening, till vars yttrande *svenska försäkringsbolags riksförbund* hänvisar, anför i denna fråga:

De förbehåll, som närmast äro av betydelse, hava enligt de av föreningen år 1938 utarbetade »normalförsäkringsvillkor för husdjursförsäkring» erhållit huvudsakligen följande innehåll: »Sjukt eller skadat djur skall under hela sjukdomstiden ställas under veterinärvård. Veterinärens föreskrifter med avseende på det sjuka djurets behandling skall under hela sjukdomstiden ovillkorligen lända till efterrättelse; så ock de ytterligare föreskrifter, som försäkringsgivaren kan komma att lämna.» (Villkorens § 24.) »Vid långsamt förlöpande sjukdom, då veterinär förklarar nedslaktning av djuret nödvändig, skall försäkringsgivarens medgivande inhämtas innan djuret dödas, såvida icke veterinär skriftligen intygar, att djurplågeri följer av ett uppskov, då nedslaktning av djuret omedelbart kan äga rum.» (Villkorens § 29.) »Åsidosättes enligt avtalet meddelad föreskrift, vars iakttagande är ägnat att förebygga eller begränsa skada, är, där ej särskilda omständigheter till annat föranleda, försäkringsgivaren fri från ansvarighet.» (Villkorens § 25.) De omständigheter, som här åsyftas, finnas närmare angivna i försäkringsavtalslagen 51 §, som är av tvingande beskaffenhet. I enlighet därmed är försäkringsgivaren, oaktat meddelade föreskrifter blivit åsidosatta, likväl ersättningsskyldig om och i den mån skadan, efter vad antagas må, skulle hava inträffat även om föreskriften blivit iakttagen. Om underlåtenheten icke kan läggas den till last, som haft att tillse att föreskriften iakttoogs, är den utan inverkan på försäkringsgivarens ersättningsskyldighet. Med hänsyn till dessa bestämmelser i berörda försäkringsvillkor och i försäkringsavtalslagen synes det föga sannolikt att ett avlivande av försäkrat djur i den ordning förslaget angiver skulle kunna i och för sig av försäkringsgivaren åberopas såsom skäl för vägran att utbetala ersättning. För de försäkringsavtal, vilka upprättas enligt ovanberörda, av föreningen rekommenderade normalförsäkringsvillkor, torde därför det föreslagna tillägget till försäkringsavtalslagen vara obehövt. Skulle emellertid en bestämmelse i försäkringsavtals-

lagen i det syfte, som framgår av förslaget till 90 a §, likväl anses erforderlig, särskilt då med hänsyn till de försäkringsgivare, vilka tillämpa villkor med strängare innehåll än normalförsäkringsvillkoren, synes någon erinran i huvudsak ej vara att anföra mot lagförslagets avfattning. Möjligen kunde ifrågasättas att orden »försäkringens bestånd» ersattes med »att försäkring föreligger», varigenom stadgandets innebörd bleve mera lättillgängligt.

Veterinärhögskolans lärarekollegium framställer önskemål om bestämmelsens förtydligande samt framhåller vidare, att enär en sådan bestämmelse som den föreslagna icke torde bryta avtal med mindre särskilt stadgades, att den vore av tvingande natur, stadgande härom måtte intagas i lagrummet.

Värmlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott hemställer, att bestämmelsen göres mera omfattande, och anför härom närmare:

Ersättning för försäkrat djur, som på grund av olycksfall eller akut sjukdom avlivats jämlikt 32 §, bör utbetalas oavsett om den, som ombesörjde djurets avlivande, ägde vetskap om förekomsten av försäkringsavtal eller icke. Vid svåra olycks- och sjukdomsfall gäller väl i främsta rummet att befria ett djur från onödigt lidande. Utredning rörande de ekonomiska konsekvenserna, däri inbegripet djurets värdering, torde utan olägenhet kunna verkställas i efterhand genom vittnesförhör i vanlig ordning. Ersättningsskyldighet för försäkringsgivare bör sålunda föreligga, där ett försäkrat djur på grund av olycksfall eller därmed jämförlig orsak skäligen måste anses hava dödats enbart av humanitära skäl.

Till sist må i detta sammanhang nämnas, att *de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund* anser, att djur borde få försäkras endast till två tredjedelar av värdet, något som enligt förbundets förmenande skulle bidra till en förbättrad djurvård, samt att veterinär icke borde få vara agent för försäkring av djur, enär han då lätt kunde råka ut för svåra intressekomplikationer.

Departementschefen.

I 17 § av departementsförslaget har upptagits stadgande, enligt vilket polismyndighet, om djur är utsatt för djurplågeri och rättelse ej på tillsägelse sker, äger att omhändertaga djuret samt, där sådant med hänsyn till kostnaden för djurets vård eller andra omständigheter finnes nödvändigt, efter värdering låta försälja eller döda det. Innan djuret må försäljas eller dödas bör i regel veterinärbesiktning äga rum. Föreskrift härom torde emellertid lämpligen kunna meddelas i administrativ ordning. Jag vill erinra, att enligt 1921 års lag såsom förutsättning för att omhändertagande skall få äga rum gäller att djurplågeriet skall finnas vara av svår beskaffenhet. Även utredningsmannen har upptagit en motsvarande begränsning. Enligt min mening är det icke lämpligt att uppställa någon sådan förutsättning. Det synes nämligen icke vara tillfredsställande att polismyndigheten skall vara nödsakad att låta djurplågeri fortgå, om det icke är av svår beskaffenhet. Ett sådant villkor är ägnat att motverka ingripande i väl motiverade fall. Å andra sidan synes det ej lämpligt att, såsom enligt utredningsmannens förslag, giva polis-

myndigheten rätt att ingripa så snart rättelse ej sker omedelbart. Vid vissa fall av vanvård kan det vara befogat att giva visst rådrum för rättelse.

I stället för 6 § i 1921 års lag har i departementsförslaget införts en bestämmelse om rätt för den, som är missnöjd med att djur omhändertagits, att hos länsstyrelsen påkalla rättelse. Utan särskild föreskrift gäller att länsstyrelsens beslut i ärenden av nu ifrågavarande natur omedelbart går i verkställighet.

Närmare bestämmelser angående förfarandet vid omhändertagande av djur skola enligt departementsförslaget liksom enligt utredningsmannens förslag meddelas av Kungl. Maj:t.

I 18 § av departementsförslaget har såsom första stycke upptagits stadgande, att därest ej talan om ansvar för djurplågeri blivit väckt eller svaranden med stämning sökt inom en vecka från det djur omhändertagits enligt 17 §, djuret skall återlämnas, såframt det ej dessförinnan försålts eller dödats. Stadgandet motsvarar 5 § andra stycket i 1921 års lag. Någon särskild bestämmelse om att åtal ofördröjligen skall väckas, sådan som nu finnes i 5 § första stycket i 1921 års lag, torde icke vara erforderlig.

Från 7 § i 1921 års lag har såsom andra stycke i 18 § av departementsförslaget upptagits stadgande, att om ansvarstalan blivit anhängiggjord och svaranden, i fall då djuret icke blivit försålt eller dödat, yrkar att vidtagen åtgärd skall upphävas eller ändras, domstolen har att så snart ske kan besluta i frågan. Tillika föreskrives, att rättens beslut omedelbart skall lända till efterrättelse, där ej annorlunda förordnas, samt att klagan över rättens beslut må föras särskilt. Den i 1921 års lag och utredningsmannens förslag upptagna bestämmelsen, att allenast svaranden må föra klagan över domstolens beslut, har ansetts böra utgå, enär det kan tänkas att, fränsett åklagaren, även annan än den tilltalade kan ha intresse av att klaga, så t. ex. ägaren, om särskild vårdare åtalats för djurplågeriet.

Enligt 19 § i departementsförslaget skall kostnaden för åtgärd som avses i 17 §, liksom enligt 8 § i 1921 års lag, förskjutas av allmänna medel. Har talan väckts om ansvar för djurplågeri, skall domstolen i slutliga utslaget pröva, huruvida nämnda kostnad skall till statsverket återgäldas av allmän åklagare eller av svaranden. Åklagaren må ej förpliktas därtill i annat fall än då den åtgärd som föranlett kostnaden blivit av honom utan skäl vidtagen. Har djuret försålts av polismyndigheten, skall denna, i avbidan på domstolens beslut i kostnadsfrågan, av försäljningssumman innehålla ett belopp som svarar mot vad av allmänna medel förskjutits. Även dessa bestämmelser ha sin motsvarighet i 8 § av 1921 års lag.

I ett yttrande har för det fall att den som omhändertagit djuret är annan än åklagaren ifrågasatts att meddela en föreskrift, enligt vilken den förre skulle kunna förpliktas att återgälda statsverkets kostnad. Det är givetvis icke möjligt att i målet ålägga någon som ej är part däri ersättningsskyldighet. Däremot lärer utan särskild föreskrift finnas möjlighet att i mål mot vederbörande om ansvar för tjänstefel vinna förpliktande att ersätta statsverket dess kostnad.

Den av utredningsmannen under 31 § införda bestämmelsen om skyldighet för veterinär att göra anmälan till polismyndighet synes icke böra upptagas. I fråga om tjänsteveterinärer torde icke behöva förutsättas att de skola underlåta att, när det är påkallat, ingripa på lämpligt sätt. Försummelse härutinnan torde innefatta tjänstefel. Tillräcklig anledning att föreskriva skyldighet för annan veterinär att göra polisanmälan mot sin uppdragsgivare synes icke föreligga.

Under 20 § i departementsförslaget har upptagits ett stadgande om rätt att i särskilda fall döda djur, som avser att ersätta de av utredningsmannen under 32 § föreslagna bestämmelserna. Stadgandet har begränsats till det fall, att djur påträffas så svårt sjukt eller skadat att det uppenbarligen bör omedelbart dödas. I sådant fall skall enligt förslaget veterinär eller polisman äga att genast låta döda djuret. Samma befogenhet har ansetts böra tillkomma envar annan i synnerligen trängande fall. Om så kan ske, bör ägarens eller innehavarens mening inhämtas. De angivna förutsättningarna torde utgöra en tillräcklig garanti mot missbruk. Överhuvud torde faran för obefogade ingripanden vara ytterst ringa. Den som utan tillräcklig anledning dödar djuret ådrager sig nämligen skadeståndsskyldighet.

I departementsförslaget stadgas vidare, att den som dödar djuret skall genast underrätta ägaren eller innehavaren eller, om hinder därför möter, polismyndigheten.

Något sådant tillägg till lagen om försäkringsavtal som utredningsmannen ifrågasatt torde icke vara behövt. Om försäkringshavaren gjort sig skyldig till djurplågeri och därigenom föranlett att det försäkrade djuret måste dödas, är det givetvis berättigat att försäkringsgivaren må åberopa hans förfarande till befrielse från skyldighet att utgiva ersättning. Därest försäkringshavaren är fri från vållande, bör försäkringsgivaren däremot icke kunna bli fri från den ansvarighet, som eljest skolat åvila honom, på den grund att djuret dödas i den ordning som stadgas i djurskyddslagen. Skulle i försäkringsavtalet ha intagits förbehåll som strider häremot, lärer det jämlikt 34 § i lagen om försäkringsavtal ej kunna åberopas mot försäkringshavaren, enär det leder till uppenbar obillighet. Detsamma torde gälla, om försummelse, som försäkringshavaren låtit komma sig till last, är ringa. Även 51 § nämnda lag torde, såsom i yttrandena nämnts, kunna föranleda att försäkringsvillkor som här avses förklaras ogiltigt. Att vid sidan härav meddela ytterligare föreskrifter i samma syfte synes icke vara behövt.

Om straff.

21—22 §§.

Utredningsmannens förslag.

Enligt 33 § i utredningsmannens förslag straffas den, som överträder någon i djurskyddslagen meddelad bestämmelse om djurs vård och behandling, med dagsböter, där ej förseelsen är straffbar såsom djurplågeri enligt

allmänna strafflagen. Till samma straff skall den dömas som vägrar att lämna tillträde eller tillfälle till besiktning varom förmäles i 24 §. I 38 § stadgas, att åtal för förseelse mot djurskyddslagen anhängiggöres vid allmän domstol samt att böter, som ådömas enligt samma lag, tillfalla kronan.

I detta sammanhang må även redogöras för 34—37 och 39 §§ i utredningsmannens förslag, vilka sakna motsvarighet i departementsförslaget. Straffbestämmelser meddelas i 34 § för underlåtenhet av veterinär att fullgöra honom enligt 31 § åvilande anmälningsskyldighet samt i 35 § för försummelse i fråga om åldersmärkning av häst enligt 10 § ävensom för överträdelse av föreskrifterna om förande, förvarande eller uppvisande av bok varom förmäles i 25 §. I 36 § stadgas straff för den, som säljer, bortbyter, giver, pantsätter, lånar eller leger djur till sådan person, för vilken meddelats förbud enligt den av utredningsmannen föreslagna 17 § i 18 kap. strafflagen, ävensom för den, som med vetskap om förbudet anställer sådan person till att sköta, köra, slakta eller eljest syssla med djur. Begår barn under femton år förseelse mot djurskyddslagen, svarar enligt 37 § den, vilken våden om barnet åvilar, för förseelsen, där det ej visas, att den skett utan hans vetskap eller att han gjort vad på honom ankommit för att förhindra densamma. 39 § slutligen innehåller ett stadgande, att polischefen i orten äger inställa förvisning av djur, vilken strider mot de i djurskyddslagen meddelade föreskrifterna.

Yttrandena.

Beträffande straffbestämmelserna i 33 § har *landsfogden i Västerbottens län* uttalat, att förslaget utsträckt det straffbaras område alltför långt, samt ansett önskvärt, att endast mera påtagliga fall av bristande hänsyn vid vård och behandling av djur belades med straff.

Länsveterinären i Göteborgs och Bohus län föreslår sådan ändring av sista stadgandet i 33 §, att endast den skall straffas, som vägrar att, »där s. k. ladugårdsförbud icke är stadgat», lämna tillträde eller tillfälle till besiktning varom förmäles i 24 §.

Svenska allmänna djurskyddsföreningen har i en särskild framställning hemställt om införande i djurskyddslagen av en bestämmelse, enligt vilken ägare av djur, vilken lämnat dem i annans vård, ålägges utöva tillsyn över deras skötsel samt straffas, om djuren åsamkas lidande genom att de anförtrotts åt olämplig person eller eljest till följd av bristande tillsyn.

Stadgandet i 37 § har, i vad det innefattar bestämmelse om omkastning av bevisbördan, från flera håll gjorts till föremål för anmärkningar. *Medicinalstyrelsen* och *länsstyrelsen i Västmanlands län* anse, att vanliga bevisregler böra gälla, medan *länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus län* samt *Gävleborgs län* förorda en uppmjukning i så måtto, att orden »där det ej visas» utbytas mot orden »där ej omständigheterna göra det sannolikt».

Norra Hälsinglands djurskyddsförening hemställer, att lagrummet i fråga utökas med en bestämmelse om aga av barn som begå djurplågeri.

Samma förening föreslår med avseende å 38 §, att ådömda böter skola tillfalla en statlig fond för djurskyddsändamål.

Beträffande åtal har *de svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund* ansett, att varje djurskyddsförening eller enskild person borde erhålla rätt att väcka åtal för överträdelse av djurskyddslagen.

I fråga om 39 § uttalar *länsstyrelsen i Västmanlands län*, att paragrafen kunde utgå med hänsyn till innehållet i § 13 ordningsstadgan för rikets städer.

Departementschefen.

I 21 § ha upptagits straffbestämmelser. Däri stadgas, att den som bryter mot vad som föreskrives i 9, 10, 11 eller 12 § av departementsförslaget eller av tredska underlåter att ställa sig till efterrättelse föreskrift som meddelats jämlikt 14 § andra stycket, eller underlåter att lämna tillträde för besiktning enligt 15 § eller att göra anmälan om dödande av djur enligt 20 §, skall straffas med dagsböter. Överträdelse av bestämmelserna i 8 och 13 §§ torde, på sätt tidigare nämnts, innefatta djurplågeri och böra bestraffas enligt 18 kap. 16 § strafflagen. Överträdelse av bestämmelserna i 9, 10, 11 eller 12 § kan givetvis även innefatta djurplågeri som bestraffas enligt sistnämnda lagrum. Någon utvidgning av åtalsrätten synes icke påkallad.

I 22 § av departementsförslaget stadgas — i överensstämmelse med föreskrift i 38 § av utredningsmannens förslag — att böter som ådömas enligt djurskyddslagen skola tillfalla kronan. Jag har icke funnit anledning att biträda det av en djurskyddsorganisation väckta förslaget, att böterna skulle tillfalla en statlig fond för djurskyddsändamål. Det under 38 § i utredningsmannens förslag upptagna stadgandet, att åtal för förseelse mot lagen skall anhängiggöras vid allmän domstol, torde vara överflödigt.

Av utredningsmannen under 34—36 §§ upptagna straffbestämmelser sakna motsvarighet i departementsförslaget. Jag har ej heller funnit skäl att upptaga den av utredningsmannen under 37 § föreslagna bestämmelsen, att den som har vård om barn under femton år skulle kunna straffas för förseelse mot djurskyddslagen som begåtts av barnet. Tillräcklig anledning till särbestämmelser i detta hänseende synes mig icke föreligga.

Den under 39 § i utredningsmannens förslag upptagna föreskriften om inställande av förevisning av djur torde icke heller vara erforderlig.

Ikraftträdandet.

Den föreslagna lagen om djurskydd synes böra träda i kraft den 1 januari 1945. Något hinder för medicinalstyrelsen att redan dessförinnan meddela tillstånd som avses i 12 § för tiden efter lagens ikraftträdande torde icke föreligga. I och med att djurskyddslagen träder i kraft, skall lagen den 6 maj 1921 om rätt i vissa fall för polismyndighet att omhändertaga djur upphöra att gälla.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen.

Gällande rätt.

Enligt gällande lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen skall den som i behandling av djur visar uppenbar grymhet, genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes, straffas för djurplågeri med böter. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvårande, må till fängelse i högst sex månader dömas.

Utredningsmannens förslag.

I utredningsmannens förslag har brottsbeskrivningen bibehållits oförändrad. Straffet för normalfall av djurplågeri föreslås däremot skärpt till böter eller fängelse i högst sex månader. Finnes brottet vara att tillskriva synnerlig råhet hos gärningsmannen eller äro omständigheterna eljest försvårande, må enligt förslaget till straffarbete i högst ett år dömas.

Utredningsmannen har vidare i sitt förslag upptagit en ny paragraf i 18 kap. strafflagen, betecknad 17 §. Enligt denna må domstolen, där någon begår gärning som i 16 § sägs samt kan antagas vara för framtiden uppenbart olämplig att handhava djur, meddela honom förbud för viss tid, minst ett och högst fem år, eller för alltid att äga, sköta, köra, slakta eller eljest syssla med djur. Överträder någon honom meddelat förbud, skall han straffas med böter eller fängelse i högst sex månader.

Yttrandena.

Den av utredningsmannen föreslagna lydelsen av 16 § har i allmänhet lämnats utan erinran. *De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund* hemställer dock, att ordet »uppenbar» måtte utgå ur brottsbeskrivningen. *Älvsborgs läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott*, vars yttrande åberopas av *länsstyrelsen i länet*, ifrågasätter, om det icke vore för strängt att ådöma ett års straffarbete jämte förbud för alltid att äga eller syssla med djur. *Landsfogden i Malmöhus län* anser, såsom tidigare nämnts, att även djurplågeri som sker av vårdslöshet borde vara straffbart, därest det medförde uppenbart lidande eller obehag för djuret.

Den föreslagna nya 17 § i 18 kap. strafflagen avstyrkes i åtskilliga yttranden. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* anför följande.

Beträffande det föreslagna stadgandet i 17 § — — — har utredningsmannen själv räknat med, att efterlevnaden i vissa fall icke kunde tillförlitligen övervakas. Enligt länsstyrelsens förmenande torde det under sådana förhållanden kunna starkt ifrågasättas, om ett sådant stadgande bör upptagas i strafflagen. Med hänsyn jämväl därtill, att de personer, som få antagas vara varaktigt olämpliga att handhava vården av djur, ofta äro straffria på grund av sin sinnesbeskaffenhet, synes ifrågavarande stadgande ock vara meningslöst. Följden härav blir nämligen den, att en överträdelse av förbudet från en sådan människas sida kommer att sätta den föreslagna straffbestämmelsen i 17 § ur kraft.

De sålunda anförda synpunkterna ha åberopats även av *länsstyrelserna i Blekinge, Kristianstads, Göteborgs och Bohus samt Örebro län, magistraten i Örebro och förste stadsfiskalen i Stockholm. Stockholms läns och stads hushållningssällskaps förvaltningsutskott* avstyrker stadgandet, enär detsamma kunde medföra ej avsedda konsekvenser.

Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anser det föreslagna förbudet vara ett alltför stort ingrepp i människornas försörjningsmöjlighet och framhåller särskilt, att införandet av en sådan påföljd i strafflagen skulle vara olämpligt, då tidigare där förekommande påföljder av varjehanda slag numera borttagits.

Departementschefen.

Såsom förut nämnts har utredningsmannen förordnat, att åsidosättande av de i förslaget till djurskyddslag upptagna bestämmelserna om djurs vård och behandling skulle föranleda straff enligt en särskild bestämmelse i samma lag, om det ej innefattar djurplågeri. Straff för djurplågeri skulle liksom för närvarande inträda allenast där någon visar uppenbar grymhet i behandling av djur.

Att på sätt utredningsmannens förslag innebär i olika lagar bestraffa så att säga två grader av djurplågeri synes icke vara lämpligt. Såsom förut nämnts har jag därför i förslaget till lag om djurskydd icke upptagit något stadgande om straff för den som åsamkar djur lidande genom åsidosättande av där angivna föreskrifter. Därest någon särskild straffbestämmelse icke upptages i djurskyddslagen för den som åsamkar djur lidande, synes det emellertid med skäl kunna ifrågasättas, huruvida straffbestämmelsen i 18 kap. 16 § strafflagen är tillräckligt omfattande i sin nuvarande lydelse. Jag har därför ansett mig böra undersöka frågan om en utvidgning av densamma.

Enligt vad den inledningsvis lämnade redogörelsen visar har första lagutskottet i samband med behandling av en år 1934 väckt motion om ändring i sistnämnda paragraf framhållit, att enligt utskottets mening straff för djurplågeri icke borde inträda i andra fall än där förfarandet enligt en inom samhället allmänt härskande uppfattning otvetydigt framstode såsom otillbörligt. Utskottet avstyrkte fördenskull i motionen framställt förslag att ur brottsbeskrivningen utesluta kravet på att gärningsmannen skall ha gjort sig skyldig till uppenbar grymhet. I huvudsaklig anslutning härtill uttalade utskottet med anledning av en motion vid 1935 års riksdag, att det måste anses riktigt att, där lagstiftaren icke närmare än hos oss vore fallet angåve den rättsstridiga handlingen, straff icke borde inträda i andra fall än där förfarandet stode i sådan motsättning till den allmänna uppfattningen som nyss nämnts. Enligt min mening har denna fråga kommit i ett delvis annat läge, därest det av mig förordade förslaget till lag om djurskydd genomföres. I detta upptagas åtskilliga bestämmelser om vad som skall iakttagas angående djurs vård och behandling. Med hänsyn härtill synas mig ordalagen i 18 kap. 16 § strafflagen kunna jämkas något i syfte att undanröja den starkt restrikt-

tiva prägel som nu utmärker lagrummet. Med den uppfattning om människans skyldigheter mot djuren som ligger till grund för djurskyddslagen kan det knappast anses förenligt att såsom djurplågeri bestraffa endast handling som visar uppenbar grymhet mot djur. Även en lägre grad av otillbörlig behandling synes numera böra hänföras under detta brott.

Vid utformandet av en brottsbeskrivning med något vidare omfattning har det syntts mig lämpligare att direkt anknyta brottsbegreppet till effekten, nämligen djurets lidande, än till det av gärningsmannen ådagalagda sinne-
laget. Givetvis kunna icke alla handlingar, som förorsaka lidande för djur, bestraffas såsom djurplågeri. Vissa sådana handlingar äro påkallade av fullt legitima intressen. Till en del ha de intressekollisioner som härvidlag kunna uppkomma uttryckligen reglerats i den föreslagna lagen om djurskydd. Så är t. ex. fallet beträffande djurs användande för vetenskapliga ändamål. Med hänsyn till sådana fall har såsom förutsättning för straff i departementsförslaget upptagits ett krav, att det lidande för vilket djuret utsättes är »otillbörligt». Detta uttryck torde innebära, att gärningen skall ha otvetydigt överskridit gränsen för det tillåtna.

Det har syntts lämpligt att — liksom i gällande lag — i lagtexten exemplifiera de förfaranden om vilka det oftast är fråga då djur tillfogas otillbörligt lidande. I förslaget nämnas sålunda särskilt misshandel, vanvård och överansträngning.

Liksom i gällande lag förutsattes i departementsförslaget att gärningen är uppsåtlig. Detta innebär enligt förslaget ett krav på att gärningsmannen skall ha insett att djuret åsamkades lidande. Det är emellertid tillfyllest med s. k. eventuellt uppsåt. Ådagalagd likgiltighet för djurets vård kan fördenskull bli föremål för straff enligt förslaget.

Straffskalan för djurplågeri upptager för närvarande i första hand böter. I andra hand må dömas till fängelse i högst sex månader, om djurplågeriet är av svår beskaffenhet eller omständigheterna eljest äro synnerligen försvårande. En skärpning av straffskalan synes, såsom utredningsmannen föreslagit, vara motiverad. För detta ändamål torde vara tillfyllest att i den ordinära strafflatituden införa fängelse. Någon särskild straffskala för grovt djurplågeri synes icke behöfelig.

Utredningsmannen har även föreslagit införandet av ett stadgande, enligt vilket domstol skulle kunna i vissa fall ådöma den, som gjort sig skyldig till djurplågeri, förbud att syssla med djur. Detta förslag kan jag icke biträda. I och för sig torde behovet av en sådan bestämmelse vara ganska ringa, och det är sannolikt att den komme att tillämpas mycket sällan. Därtill kommer den i yttrandena och för övrigt jämväl av utredningsmannen påpekade omständigheten, att de flesta fall, där förutsättningarna för bestämmelsens tillämpande komme att föreligga, förmodligen skulle gälla personer, vilka vore straffria på grund av sin sinnesbeskaffenhet. En överträdelse från deras sida av meddelat förbud skulle sålunda icke kunna medföra straffansvar för dem. Såsom även framhållits har man dessutom att räkna med att förbudets efterlevnad icke skulle kunna nöjaktigt övervakas.

Den av mig föreslagna ändringen i 18 kap. 16 § strafflagen torde liksom lagen om djurskydd böra träda i kraft den 1 januari 1945.

I hälsovårdsstadgan torde böra intagas erinran om hälsovårdsnämnds åligganden enligt den föreslagna lagen om djurskydd. I enlighet härmed har inom departementet upprättats *förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 35 §§ hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566)*.

De inom justitiedepartementet upprättade förslagen till lag om djurskydd och lag om ändrad lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen ävensom förslaget till förordning om ändrad lydelse av 1 och 35 §§ hälsovårdsstadgan torde böra fogas såsom bilaga till detta protokoll.

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över nämnda lagförslag måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Sigrid Linders.

F ö r s l a g
till
L a g
om djurskydd.

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelse.

1 §.

Denna lag avser vård och behandling av husdjur och av vilda djur som hållas i fångenskap.

Allmänna bestämmelser.

2 §.

Djur skall behandlas väl och såvitt möjligt skyddas mot lidande.

Stall eller annat förvaringsrum för djur skall erbjuda tillräckligt utrymme och skydd samt skall hållas rent och snyggt.

Djur skall förses med erforderligt foder och vatten.

3 §.

När djur användes i arbete, skall såvitt möjligt iakttagas, att det icke överanstränges.

Djur må ej pådrivas eller agas med redskap som lätt kan sarga eller på annat sätt skada djuret.

4 §.

Djur må icke hållas bundet eller tjudrat på ett för djuret plågsamt sätt eller så att det icke kan få behövlig vila.

5 §.

Djur som blivit sjukt eller skadat skall utan dröjsmål omhändertagas för erforderlig omvårdnad, där ej sjukdomen eller skadan är så svårartad att djuret bör dödas.

6 §.

Med avseende å transport av djur skall särskilt iakttagas, att transportmedlet är lämpat för ändamålet och att djuret såvitt möjligt skyddas mot stötar, skavning och dylikt.

Närmare bestämmelser angående transport av djur meddelas av Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer.

7 §.

Om slakt av husdjur är särskilt stadgat.

Om förevisning av djur.

8 §.

Djur må icke övas för eller användas vid filminspelning, offentlig föreställning eller annan förevisning på sådant sätt att det utsättes för ångest eller annat lidande.

Närmare föreskrifter om offentlig förevisning av djur meddelas av Konungen.

Om kastrering och kupering m. m.

9 §.

Kastrering av häst må utföras endast av veterinär.

Samma lag vare i fråga om annat djur som uppnått fyra månaders ålder, där ej Konungen annorlunda förordnar.

10 §.

Kupering av svansen på häst må, såframt ej Konungen medgiver undantag, företagas allenast för att bota sjukdom, skada eller oart samt skall utföras av veterinär.

Kupering av svansen på annat djur må, där djuret uppnått två månaders ålder, utföras endast av veterinär.

Öronen på hund må ej kuperas.

11 §.

För annan särskild behandling av djur än ovan sägs i syfte att bota sjukdom eller skada skall veterinär anlitas, därest behandlingen är förenad med operativt ingrepp av någon betydelse eller avsevärt lidande för djuret.

Vad nu sagts skall dock ej gälla, om anlitandet av veterinär skulle medföra oskäligen kostnad eller vålla tidsutdräkt som äventyrar ändamålet med behandlingen.

Om användning av djur för vetenskapligt ändamål m. m.

12 §.

Djur må ej utan medicinalstyrelsens tillstånd användas för vetenskaplig forskning eller undervisning, sjukdomsdiagnos, framställning av läkemedel eller annat härmed jämförligt ändamål, därest användningen är förenad med operativt ingrepp, insprutning eller blodavtappning eller ock eljest medför ångest eller annat lidande för djuret. Konungen äger medgiva undantag från vad nu sagts med avseende å viss institution eller inrättning.

Närmare bestämmelser angående tillstånd som avses i första stycket meddelas av Konungen.

13 §.

Vid operativt ingrepp eller annan åtgärd som avses i 12 § må ej större lidande tillfogas djuret än som är oundgängligt. Kan det antagas att avsevärt lidande åsamkas djuret jämväl sedan ingreppet eller åtgärden slutförts, skall djuret därefter dödas snarast möjligt.

Om tillsyn å lagens efterlevnad.

14 §.

Hälsovårdsnämnden i orten har att, i samverkan med läns- och distrikts- eller stadsveterinären, öva tillsyn över djurens vård och behandling. För sådant ändamål äger nämnden, om erforderliga medel äro anslagna därtill, anställa tillsyningsman.

Äsidosätter någon vad i 2—6 §§ stadgas, äger hälsovårdsnämnden, i den mån ej särskilda bestämmelser äro gällande, meddela erforderlig föreskrift om vad han jämlikt nämnda paragrafer har att iakttaga. Den som är missnöjd med nämndens beslut äger däröver anföra besvär hos länsstyrelsen inom tid som i allmänhet gäller om klagan över hälsovårdsnämnds beslut. Länsstyrelsen äger förordna, att dess beslut omedelbart skall lända till efterrättelse.

Vid nämndens handläggning av ärende som rör vården eller behandlingen av djur äger länsveterinären så ock distrikts- eller stadsveterinären vara tillstädes.

15 §.

Den som har djur i sin vård är skyldig att låta hälsovårdsnämnden eller någon dess ledamot eller suppleant som nämnden utser eller tillsyningsman varom i 14 § förmåles så ock länsveterinären eller distrikts- eller stadsveterinären besiktiga djuret och stall eller annat förvaringsrum för djuret.

Polismyndigheten meddelar erforderlig handräckning för dylik besiktning.

16 §.

Vad i 14 och 15 §§ stadgas skall icke gälla med avseende å djur som användas inom försvarsväsendet.

Om rätt att omhändertaga eller döda djur i vissa fall.

17 §.

Är djur utsatt för djurplågeri och sker ej på tillsägelse rättelse, äger polismyndigheten omhändertaga djuret samt, där sådant med hänsyn till kostnaden för djurets vård eller andra omständigheter finnes nödvändigt, efter värdering låta försälja eller döda det. Den som är missnöjd med att djuret omhändertagits äger att hos länsstyrelsen påkalla rättelse.

Närmare bestämmelser angående tillämpningen av vad i första stycket stadgas meddelas av Konungen.

18 §.

Har ej talan om ansvar för djurplågeri blivit väckt eller svaranden med stämning sökt inom en vecka från det djur omhändertagits enligt 17 §, skall djuret återlämnas, om det ej dessförinnan försåts eller dödats.

Har ansvarstalan blivit anhängiggjord och yrkar svaranden, i fall då djuret icke blivit försålt eller dödat, att vidtagen åtgärd skall upphävas eller ändras, har domstolen att så snart ske kan besluta i frågan. Domstolens beslut skall omedelbart lända till efterrättelse, där ej annorlunda förordnas. Över beslutet må klagan föras särskilt.

19 §.

Kostnaden för åtgärd enligt 17 § skall förskjutas av allmänna medel.

Har talan väckts om ansvar för djurplågeri, skall domstolen i slutliga utslaget pröva, huruvida nämnda kostnad skall till statsverket återgäldas av allmän åklagare eller av svaranden. Ej må åklagaren därtill förpliktas i annat fall än då den åtgärd som föranlett kostnaden blivit av honom utan skäl vidtagen.

Har djuret av polismyndigheten försåts, skall polismyndigheten, i avbidan på domstolens beslut i kostnadsfrågan, av försäljningssumman innehålla ett belopp som svarar mot vad av allmänna medel förskjutits.

20 §.

Påträffas djur så svårt sjukt eller skadat att det uppenbarligen bör omedelbart dödas, må veterinär eller polisman så ock i synnerligen trängande fall envar annan genast döda djuret. Om så kan ske, bör ägarens eller innehavarens mening inhämtas.

Den som dödar djuret skall genast underrätta ägaren eller innehavaren eller, om hinder därför möter, polismyndigheten.

Om straff.

21 §.

Den som bryter mot vad i 9, 10, 11 eller 12 § stadgas, eller av tredska underlåter att ställa sig till efterrättelse föreskrift som meddelats jämlikt 14 § andra stycket, eller underlåter att fullgöra vad honom åligger enligt 15 § första stycket eller 20 § andra stycket straffes med dagsböter.

Om straff för djurplågeri stadgas i allmänna strafflagen.

22 §.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1945.

Härigenom upphäves lagen den 6 maj 1921 (nr 188) om rätt i vissa fall för polismyndighet att omhändertaga djur.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändrad lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 18 kap. 16 § strafflagen¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

18 KAP.

16 §.

Den som genom misshandel, vanvård, överansträngning eller annorledes utsätter djur för otillbörligt lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1945.

F ö r s l a g
till
F ö r o r d n i n g
om ändrad lydelse av 1 och 35 §§ hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919²
(nr 566).

Härigenom förordnas, att 1 och 35 §§ hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919² skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

1 §.

Varje stad — — — annan myndighet.

Om hälsovårdsnämnds befattning med åtgärder för smittsamma sjukdomars bekämpande och i samband därmed stående sjukvård samt med tillsyn å djurs vård och behandling är särskilt stadgat.

35 §.

Varje kommun — — — annan myndighet.

Om hälsovårdsnämnds befattning med åtgärder för smittsamma sjukdomars bekämpande samt med tillsyn å djurs vård och behandling är särskilt stadgat.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1945.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1921:187.

² Senaste lydelse, se SFS 1941:655.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 24 januari 1944.

Närvarande:

justitieråden ALSÉN,
LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 3 januari 1944 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 10 december 1943, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till *lag om djurskydd* samt till *lag om ändrad lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen*.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsrådet B. Unger.

Förslagen föranledde följande yttranden av lagrådet och dess särskilda ledamöter.

Förslaget till lag om djurskydd.

Lagrådet:

Enligt den föreslagna lagstiftningen har, jämte det en allmän straffbestämelse för djurplågeri bibehållits i strafflagen, mera utförliga bestämmelser om djurs vård och behandling upptagits i en särskild lag om djurskydd. I nämnda lag givas emellertid ej uttömmande föreskrifter i ämnet, utan sådana skola i avsevärd omfattning meddelas i administrativ ordning.

Med ett system sådant som det föreslagna måste uppstå vissa svårigheter som ej helt torde stå att bemästra. Avgörandet i vilken omfattning bestämmelser överhuvud böra meddelas och huruvida sådana böra upptagas i djurskyddslagen eller i särskilda författningar måste ofta bli en lämplighetsfråga. Med avseende å det närmare innehållet i åtskilliga av de föreskrifter som givas i djurskyddslagen kan också tvekan råda. Då förevarande förslag emellertid enligt lagrådets mening på ett i det stora hela tillfredsställande sätt övervunnit de föreliggande vanskligheterna, har lagrådet, ehuru det på åtskilliga punkter förefaller tvivelaktigt om den valda lösningen varit den

lämpligaste, ansett förslaget ej föranleda andra erinringar än som framgå av vad nedan yttras angående några av förslagets detaljer.

1 §.

Lagrådet:

Denna paragraf, som anger lagens tillämpningsområde — en bestämning som med fördel torde kunna komma till användning som underrubrik i stället för den i förslaget valda — synes lämpligen böra erhålla den ändrade avfattningen att lagen äger tillämpning å husdjur och å andra djur som hållas i fångenskap. Uttrycket »vilda djur» torde sålunda helst böra undvikas, då i fångenskap hållas djur som enligt gängse språkbruk icke pläga betecknas vare sig som husdjur elier som vilda djur.

2 §.

Lagrådet:

Första stycket av denna paragraf innehåller en allmän bestämmelse om djurs behandling. I de två följande styckena samt i 3—6 §§ utföres till sina huvuddrag vad den allmänna bestämmelsen innebär. Det synes på den grund sakenligt att nämnda bestämmelse upptages i en särskild paragraf (2 §), vilken sålunda skulle komma att inleda den avdelning som avser djurs vård och behandling — en avdelning som lämpligen torde kunna rubriceras »Om djurs vård och behandling i allmänhet». Åt paragrafen kunde därvid givas förslagsvis den avfattningen, att djur skall erhålla god vård och jämväl i övrigt behandlas väl; den till synes något inskränkande bestämningen »och så vitt möjligt skyddas mot lidande» skulle då kunna undvaras. Andra och tredje styckena av 2 § skulle i sådant fall bilda 3 §, varjämte paragraferingen i övrigt ävensom de i vissa paragrafer gjorda hänvisningarna finge underkastas härav föranledd jämkning.

Bestämmelsen i andra stycket att stall eller annat förvaringsrum för djur skall hållas rent och snyggt synes efter orden ställa strängare krav å vårdnadshavaren än som ur djurskyddssynpunkt kan anses påkallat eller lämpligt. Uti ifrågavarande hänseende torde vara tillräckligt om stallrummet hålls i ett skick som med avseende å de särskilda djurslagen kan anses rimligt och överensstämmande med ortens sed. Lagrådet förordar därför att bestämmelsen jämkas till exempelvis att stallet eller förvaringsrummet skall hållas tillfredsställande rent.

5 och 11 §§.

Justitierådet *Alsén*, regeringsrådet *Eklund* och justitierådet *Ericsson*:

Medan utredningsmannens förslag, utöver stadgandet i 3 § att djur skulle erhålla skälig omvårdnad, icke upptog någon bestämmelse om behandlingen i allmänhet av sjukt djur utan inskränkte sig till att i 15—17 §§ meddela föreskrifter angående anlåtande av veterinär i sådana fall där behandlingen kunde befaras medföra avsevärt lidande för djuret — i främsta rummet operativa ingrepp — stadgas i remissförslaget som allmän regel dels under de

allmänna bestämmelserna (5 §), att djur som blivit sjukt eller skadat skall utan dröjsmål omhändertagas för erforderlig omvårdnad, och dels under bestämmelserna om kastrering och kupering m. m. (11 § första stycket), att veterinär skall anlitas, därest behandlingen är förenad med operativt ingrepp av någon betydelse eller avsevärt lidande för djuret. Överträdelse av sistnämnda föreskrift är belagd med dagsböter. Lämpligheten härav torde kunna ifrågasättas. I förhållande till övriga hithörande bestämmelser i djurskyddslagen, vilkas åsidosättande äro förbundna med straff — kastrering, kupering och vivisektion — synes ifrågavarande föreskrift, i förening med de undantag därifrån som funnits nödiga, vara alltför obestämd för att läggas till grund för en straffbestämmelse. Men härtill kommer, att i den mån ett överträdande av berörda föreskrift icke hemfaller under straffbudet angående djurplågeri i den vidgade omfattning detta brottsbegrepp föreslås skola erhålla — ett operativt ingrepp av betydenhet, utan bedövning, lärers så gott som undantagslöst få antagas vara förenat med avsevärt lidande för djuret — något utrymme för särskilt straffansvar knappast torde föreligga. I fråga om den allmänna efterlevnaden av föreskriften om veterinärs anlitage i förevarande fall synes man framför allt kunna lita till den stigande upplysningen på detta område och det ökade ansvar för djurens vård som därav följer. Den allmänna tillsyn över djurskyddet som nu föreslås torde ock i förevarande hänseende bliva av visst värde. På grund härav och då stadgandet ur systematisk synpunkt närmast är att hänföra till de allmänna bestämmelserna om djurs vård och behandling torde bestämmelserna i 5 och 11 §§ böra sammanföras samt upptagas under 5 §, därvid åt desamma kan givas en enklare avfattning. Vidare synes det kunna ifrågasättas huruvida icke begränsningen i 5 § av vårdnadsskyldigheten för det fall att sjukdomen eller skadan är så svårartad att djuret bör dödas lämpligen må, såsom liggande i sakens natur, kunna utgå (jfr 17 och 20 §§ angående möjlighet till ingripande i mera svårartade fall för annan än vårdnadshavaren). Härjämte torde av de föreslagna ändringarna betingad jämkning böra ske beträffande underrubriken till 9—11 §§ samt hänvisningen i 21 §.

10 §.

Lagrådet:

Med hänsyn bland annat till önskvärdheten att undanröja varje tvekan att jämväl öron på hund må kuperas, där så påkallas av sjukdom eller skada, synes 10 § böra på det sätt jämkas att, sedan frågan om kupering å friska djur i ett första stycke reglerats, i särskilt stycke stadgas att vad förut sagts ej skall utgöra hinder mot kupering som på grund av sjukdom, skada eller oart företages av veterinär.

12 §.

Lagrådet:

Enligt utredningsmannens förslag skulle försök som avses i denna paragraf utan tillstånd kunna äga rum vid universitet, högskola eller därmed jäm-

ställt forskningsinstitut som drives av staten eller understödes med statsmedel ävensom vid vissa andra institutioner och inrättningar. I övrigt skulle erfordras särskilt tillstånd av medicinalstyrelsen. Remissförslaget åter uppställer såsom huvudregel fordran på att sådant tillstånd städse meddelas; Kungl. Maj:t skall dock kunna medgiva undantag från huvudregeln med avseende å viss institution eller inrättning. Med förslaget läres avses att i allt fall sådana forskningsinstitut som ovan nämnts ej skola vara beroende av medicinalstyrelsens tillstånd, något som uppenbarligen ej heller bör ifrågakomma. Förslaget föranleder från lagrådets sida ej vidare yttrande än att, därest åsyftade forskningsinstitut lämpligen icke kunna undantagas genom uttryckligt stadgande i lagen, innehållet i förevarande paragraf synes böra så jämkas att däri angives att tillståndet skall lämnas av Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer, samt att i anslutning härtill sista punkten i första stycket ävensom andra stycket utgå.

Den avdelning som inledes med förevarande 12 § synes lämpligen kunna erhålla rubriken »Om vivisektion».

16 §.

Lagrådet:

Då det kan ifrågasättas huruvida icke även andra inrättningar än de som höra till försvarsväsendet böra undantagas från tillsyn enligt 14 och 15 §§, synes böra övervägas att till 16 § foga ett stadgande av förslagsvis det innehåll att från tillämpningen av bestämmelserna i 14 och 15 §§ ytterligare undantag må medgivas av Konungen beträffande viss institution eller inrättning.

17 §.

Lagrådet:

Enligt 1921 års lag (2 §) fordras att veterinär skall anställa besiktning å omhändertaget djur, innan polismyndigheten beslutar huru med djuret skall förfaras. På sätt framgår av remissprotokollet har föreskrift i förevarande hänseende ansetts kunna meddelas i administrativ ordning. Fordran på sakkunnig besiktning synes dock vara av den vikt att bestämmelse härom icke bör saknas i lagen.

18 §.

Lagrådet:

Den från 1921 års lag (7 § andra stycket) hämtade, i utredningsmannens förslag upptagna bestämmelsen, att allenast svaranden må föra klagan över domstolens beslut, har enligt remissprotokollet ansetts böra utgå, enär det kunde tänkas att, fränsett åklagaren, även annan än den tilltalade hade intresse av att klaga, så t. ex. ägaren om särskild vårdare åtalats för djurplågeriet. I anslutning härtill har föreskrivits, att rättens beslut omedelbart skall lända till efterrättelse, där ej annorlunda förordnas.

Nämnda bestämmelse i 1921 års lag torde i och för sig icke utgöra hinder för annan enskild sakägare än svaranden att framställa yrkande att vid-

tagen åtgärd skall upphävas eller ändras samt att föra klagan över rättens i anledning av sådant yrkande meddelade beslut. Lagen lär nämligen reglera allenast normalfallet, då ägaren och den tilltalade är samma person. Förslaget innebär däremot i sak den olikheten i förhållande till nuvarande lag att jämväl åklagaren skall äga föra talan mot beslut som här avses. Någon motivering härför har ej lämnats i remissprotokollet. Det vill synas, såsom ock framhölls av lagrådet vid lagens tillkomst, att med åtgärdens karaktär bäst överensstämmer, att klagorätt icke tillerkännes åklagaren (jfr även stadgandet i 16 kap. 11 § rättegångsbalken). Lagrådet hemställer förty om återgång till nu gällande förbud för åklagaren att föra talan mot ifrågavarande beslut och att som följd därav verkställighetsregeln utgår. Skulle på grund av gällande lags avfattning att »klagan må föras allenast av svaranden» någon tvekan kunna anses föreligga i fråga om rätt för annan enskild sakägare än svaranden att föra talan, kan föreskriften i ämnet uttryckas så, att klagan över beslutet ej må föras av åklagaren.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen.

Justitieråden *Alsén* och *Ericsson*:

Den ändrade utformning av brottsbegreppet som föreslås i förevarande lagrum — därvid gärningen knutits mera till effekten, djurets lidande, än till det av gärningsmannen ådagalagda sinnelaget — har enligt remissprotokollet tillkommit i syfte att undanröja den starkt restriktiva prägeln som ansetts nu utmärka lagrummet. Det lider intet tvivel att en ändring av brottsbeskrivningen i föreslagen riktning skulle, vid ett genomförande av förslaget till lag om djurskydd, komma att bättre än den nuvarande angiva syftet med straffskyddet och omfattningen av detsamma. Mot lagtexten kunde möjligen erinras, att ordet »otillbörligt» rent språkligt icke skulle vara ägnat att utmärka graden av lidandet utan endast att lidandet eller rättare dess tillskyndande icke vore uppburet av något berättigat intresse; ordet borde sålunda anknyta till handlingen, icke till effekten. En närmare bestämning av lidandet skulle till synes ej heller vara nödig, då redan i detta ord såsom sådant ligger, att det onda som tillfogas skall ha en viss, ej allför ringa intensitet och varaktighet. Det torde emellertid vara oemotsägligt, att uttrycket »otillbörligt lidande» till sin språkliga valör leder tanken på ett visst, högre mått av lidande, ett mått jämväl bestämt i förhållande till den intressekollision som föreligger, att uttrycket med andra ord, såsom departementschefen framhåller, utmärker att gärningen skall ha otvetydigt överskridit gränsen för det tillåtna. Invändas kunde måhända vidare, att av de i lagbudet såsom exempel nämnda handlingarna åtminstone »vanvård» efter vanlig uppfattning i sig städse innebure något otillbörligt. Till den del däri får anses ligga ett visst berättigande skulle oegentligheten framträda mindre, därest den förtydligande exemplifikation, såsom nu är fallet, sättes efter själva brottsbeskrivningen. På grund av det anförda föranleder förslaget icke vidare erinran.

Justitierådet *Lind*:

Den jämkning som föreslagits i förevarande lagrum har föranletts av att den nuvarande avfattningen ansetts medföra en alltför restriktiv tolkning i tillämpningen. Då gällande lydelse emellertid i och för sig måste anses giva en lämplig definition å begreppet djurplågeri samt de närmare bestämmelser om djurs vård och behandling som meddelas i djurskyddslagen lära verksamt bidra till en riktig uppfattning av nämnda begrepp, synes det kunna ifrågasättas huruvida ej fara för en ej önskvärd tillämpning i restriktiv riktning i erforderlig mån skulle undanröjas därest i gällande avfattning ej annan ändring göres än att fordran på att grymheten skall vara »uppenbar» eftergives.

Regeringsrådet *Eklund*:

Enligt min mening bör en jämkning ske i den föreslagna avfattningen av förevarande paragraf. Ordet »otillbörligt» torde nämligen, rent språkligt sett, icke böra komma till användning för att, på sätt här synes vara avsett, utmärka graden av ett lidande. En närmare bestämning av »lidande» torde för övrigt knappast vara nödig. Redan i detta ord såsom sådant lär nämligen ligga att den smärta eller plågsamma behandling varom är fråga skall äga en sådan grad av intensitet och varaktighet att den som utan tillräckliga skäl utsätter djuret därför bör kunna drabbas av straff. Däremot synes det vara sakenligt att i lagtexten gives en antydning om att, på sätt anföres i remissprotokollet, vissa handlingar som förorsaka djur lidande äro påkallade av fullt legitima intressen. Detta torde lämpligen kunna ske genom att paragrafen så utformas att den som genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes otillbörligen utsätter djur för lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 januari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med cheferna för social-, kommunikations- och jordbruksdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist, lagrådets den 24 januari 1944 avgivna utlåtande över den 10 december 1943 till lagrådet remitterade förslag till

1) lag om djurskydd; och

2) lag om ändrad lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen.

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande anför föredraganden följande.

Beträffande förslaget till lag om djurskydd har jag funnit lämpligt att på sätt lagrådet förordat i 1 § utbyta uttrycket »vilda djur» mot »andra djur» samt i 2 § utbyta orden »rent och snyggt» mot orden »tillfredsställande rent». I fråga om 5 och 11 §§ ha tre av lagrådets ledamöter ansett, att dessa bestämmelser borde sammanföras samt upptagas under 5 §. Det synes emellertid vara lämpligare att i enlighet med det remitterade förslaget upptaga föreskriften i 11 § om anlitande av veterinär näst efter 9 och 10 §§, i vilka meddelas bestämmelser om veterinärs anlitande i vissa andra fall. Beträffande den straffrättsliga frågan vill jag framhålla, att om någon utan anlitande av veterinär opererar ett djur, det av subjektiva skäl kan möta svårigheter att straffa honom för djurplågeri, även om operationen utförts på ett okunnigt sätt. I sådant fall synes det ändamålsenligt att såsom enligt det remitterade förslaget kunna låta straff inträda för uraktlåtenhet att iakttaga föreskriften att veterinär skall anlitas. Vad angår 10 § synes något sådant förtydligande som lagrådet föreslagit icke vara erforderligt. Jag har ej heller i övrigt funnit skäl att med anledning av vad lagrådet anfört ändra förslaget utöver vad jag förut nämnt.

I fråga om förslaget till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen har vad inom lagrådet anförts icke synts mig föranleda att frångå den vid remissen till lagrådet intagna ståndpunkten.

Vissa redaktionella jämkningar torde böra vidtagas i lagförslagen. Sålunda har bl. a. i 14 § uttryckligen angivits, att veterinär, som där sägs, äger deltaga i hälsovårdsnämnds överläggningar men ej i besluten.

Föredraganden hemställer, att de sålunda ändrade lagförslagen måtte jämlikt § 87 regeringsformen föreläggas riksdagen till antagande samt att riksdagens yttrande måtte inhämtas över det vid protokollet för den 10 december 1943 fogade förslaget till *förordning om ändrad lydelse av 1 och 35 §§ hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566)*.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Leffler.